

УДК 336.77:336.6

DOI:10.30837/nc.2020.4.71

Дуальна форма здобуття освіти — втілена реальність

Юрій Журавльов,

кандидат технічних наук, доцент,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Вважається, що Німеччина є родоначальником системи дуальної освіти. Досвід німців служить зразком для всього Європейського Союзу в цілому. Безперечно, німецька система професійної освіти відрізняється розвиненим інститутотом наставництва, практико-орієнтованим навчанням і активною участю бізнесу в підготовці кадрів. Дана форма навчання тут введена в суворі законодавчі та нормативні рамки і здійснюється за підтримки торгівельно-промислових, ремісничих палат і бізнесу.

Проте, ми маємо власну історію дуальної освіти у вигляді так званих заводів-втузів (ВТУЗ, *російською* — высшее техническое учебное заведение), які були створені в СРСР у 30-х роках минулого століття, але не отримали тоді достатнього розвитку. Слід відмітити, що перший в СРСР втуз був створений у 1929 р. на базі Дніпровського інженерно-будівельного інституту м. Запоріжжя. Зазвичай,

втузи організовувалися на базі крупних промислових підприємств з метою підготовки інженерів з числа робітників цього та близьких за профілем виробництв. Навчання проводилося як з відривом (до 5 місяців протягом навчального року), так і без відриву від виробництва при циклічній зміні форм навчання за тижнями, місяцями, семестрами. Навчальний процес відрізнявся органічним поєднанням аудиторних занять з виробничою діяльністю за спеціальністю на підприємстві протягом всього періоду навчання (5,5–6 років). Співвідношення часу роботи на виробництві та навчальних занять — 1:1 [1].

Питання скорішого впровадження дуальної вищої освіти наразі не потребує додаткового обґрунтування. Зазначимо лише, що навчання саме за дуальною формою, на наш погляд, дозволить забезпечити випускникам ТОП-10 компетенцій, найбільш затребуваних у 2020 р. (за даними доповіді The future of jobs Всес-

Таблиця 1

Порівняльний аналіз форм здобуття освіти

Найбільш затребувані компетенції	Інституційна	Індивідуальна	Дуальна
Вміння вирішувати складні завдання	+	+	+
Критичне мислення		+	+
Креативність	+	+	+
Управління людьми	+		+
Навички координації, взаємодії	+		+
Емоційний інтелект	+		+
Судження і прийняття рішень	+	+	+
Клієнтоорієнтованість			+
Уміння вести переговори			+
Когнітивна гнучкість	+	+	+

(Розробка автора)

вітнього економічного форуму (The world economic forum) 2017 р.) В табл. 1 наведено порівняльний аналіз різних форм здобуття освіти в Україні відносно можливості забезпечення здобувачів найбільш затребуваними компетенціями.

26 січня 2018 р. на розширеному засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України було прийнято Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні. У цій Концепції передбачається встановлення рівноправного партнерства закладів вищої, фахової передвищої, професійно-технічної (професійної) освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптація в умовах реальної професійної діяльності.

Робоча група МОН з реалізації I та II етапів Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти у вищій та фаховій передвищій освіті розробила документ, що має назву “Пояснення до Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти” [2, с.47], в якому надала певні орієнтири для тих закладів освіти, які спробують започаткувати дуальну форму здобуття освіти (далі, ДФЗО).

Вважаємо за доцільне надати ці орієнтири.

Організація ДФЗО: заклад освіти приймає рішення про впровадження дуальної форми здобуття освіти з урахуванням

потреб ринку праці, визначає перелік освітніх програм, за якими навчання за дуальною формою є доцільним, та укладає двосторонні договори з роботодавцями про співпрацю в організації ДФЗО; в організації здобуття освіти за дуальною формою беруть участь роботодавці, які мають достатню матеріально-технічну базу, а також кадрові ресурси для забезпечення практичного навчання на робочих місцях за відповідною спеціальністю; здобуття освіти за дуальною формою здійснюється відповідно до освітніх програм закладу освіти.

особливості організації освітнього процесу за дуальною формою відображаються в індивідуальних навчальних планах.

Заклад освіти має право організувати навчання за дуальною формою для спеціально сформованих груп чи окремих здобувачів освіти з метою забезпечення їх індивідуальної освітньої траєкторії навчальне навантаження здобувача освіти розподіляється між навчанням в закладі освіти та на робочому місці в залежності від особливостей освітньої програми.

Для організації здобуття освіти за дуальною формою використовують різні моделі, які включають, але не обмежуються такими:

— *інтегрована модель* — модель поділеного тижня (кілька днів протягом тижня у закладі освіти, інша частина тижня — на робочому місці);

— *блочна модель* — навчання у закладі освіти та на робочому місці за блоками (два тижні, місяць, семестр);

— *часткова модель* — частина навчання на робочому місці покривається за рахунок навчання у навчально-практичних центрах та ін.

Атестація здобувача освіти за дуальною формою здійснюється відповідно освітньої програми. Із роботодавцем погоджується тема випускної кваліфікаційної роботи. Представники роботодавця можуть бути включені до складу експертної комісії закладу освіти.

Порядок зарахування здобувачів освіти на навчання за ДФЗО:

— заклад освіти готує тристоронній договір про здобуття освіти за дуальною формою і спільно із здобувачем освіти та роботодавцем розробляє та погоджує індивідуальний навчальний план здобувача;

— переведення здобувачів освіти на здобуття освіти за дуальною формою здійснюється, як правило, до початку навчального семестру, або протягом 14 календарних днів від його початку;

— у разі зарахування здобувача освіти на дуальну форму здобуття освіти чи передчасного припинення дії договору про здобуття освіти за дуальною формою за здобувачем зберігається право на отримання стипендії та інших соціальних гарантій.

Особливості реалізації навчання за ДФЗО:

— після прийняття рішення про впровадження ДФЗО заклад освіти приймає відповідні внутрішні документи, призначає особу (осіб), що виконуватиме обов'язки координатора від закладу освіти, та може за потреби створювати відповідні структурні підрозділи;

— для контролю якості освіти заклад освіти має проводити регулярні зустрічі із роботодавцями (не рідше одного разу на рік) та забезпечити зворотній зв'язок від здобувачів освіти за участі особи, що виконує обов'язки куратора, про відповідність результатів навчання на робочих місцях цілям та вимогам освітньої програми, при цьому роботодавець створює умови для підвищення професійного рівня наставників.

В ХНУБА вже були на той час певні теоретичні напрацювання щодо ДФЗО [3, с.12], що дозволило розпочати такий пілотний проєкт з 1 вересня 2018 р. Проєкт був започаткований на базі механіко-технологічного факультету для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 151 “Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології”. До цього проєкту приєдналися здобувачі магістерського рівня вищої освіти спеціальності 192 “Будівництво та цивільна інженерія”. Були підготовлені нормативні документи: “Тимчасове положення про дуальну форму здобуття освіти у Харківському національному університеті будівництва та архітектури”, тристоронній договір між закладом вищої освіти,

Таблиця 2

Інтегрована модель здобуття дуальної освіти

Графік освітнього процесу	Заклад вищої освіти	Підприємство
1 семестр	Теоретичне навчання (понеділок, вівторок) — 8 годин на тиждень	Практичне навчання (середа, четвер, п'ятниця) — 10 годин на тиждень
2 семестр	Теоретичне навчання (понеділок, вівторок) — 8 годин на тиждень	Практичне навчання (середа, четвер, п'ятниця) — 10 годин на тиждень
3 семестр	Випускна кваліфікаційна робота магістра	Виконується на замовлення підприємства, враховуючи вимоги освітньої програми

(Розробка автора)

роботодавцем і здобувачем вищої освіти, відповідні індивідуальні навчальні плани здобувачів з врахуванням пропозицій підприємств-учасників.

Для запровадження прийнята інтегрована модель здобуття освіти за дуальною

формою [1, с.52], яка була формалізована у вигляді, наведеному в табл. 2.

У пілотному проекті взяли участь приватна фірма “Золотий переріз” — українська інжинірингова компанія, яка вже більше двадцяти років пропонує

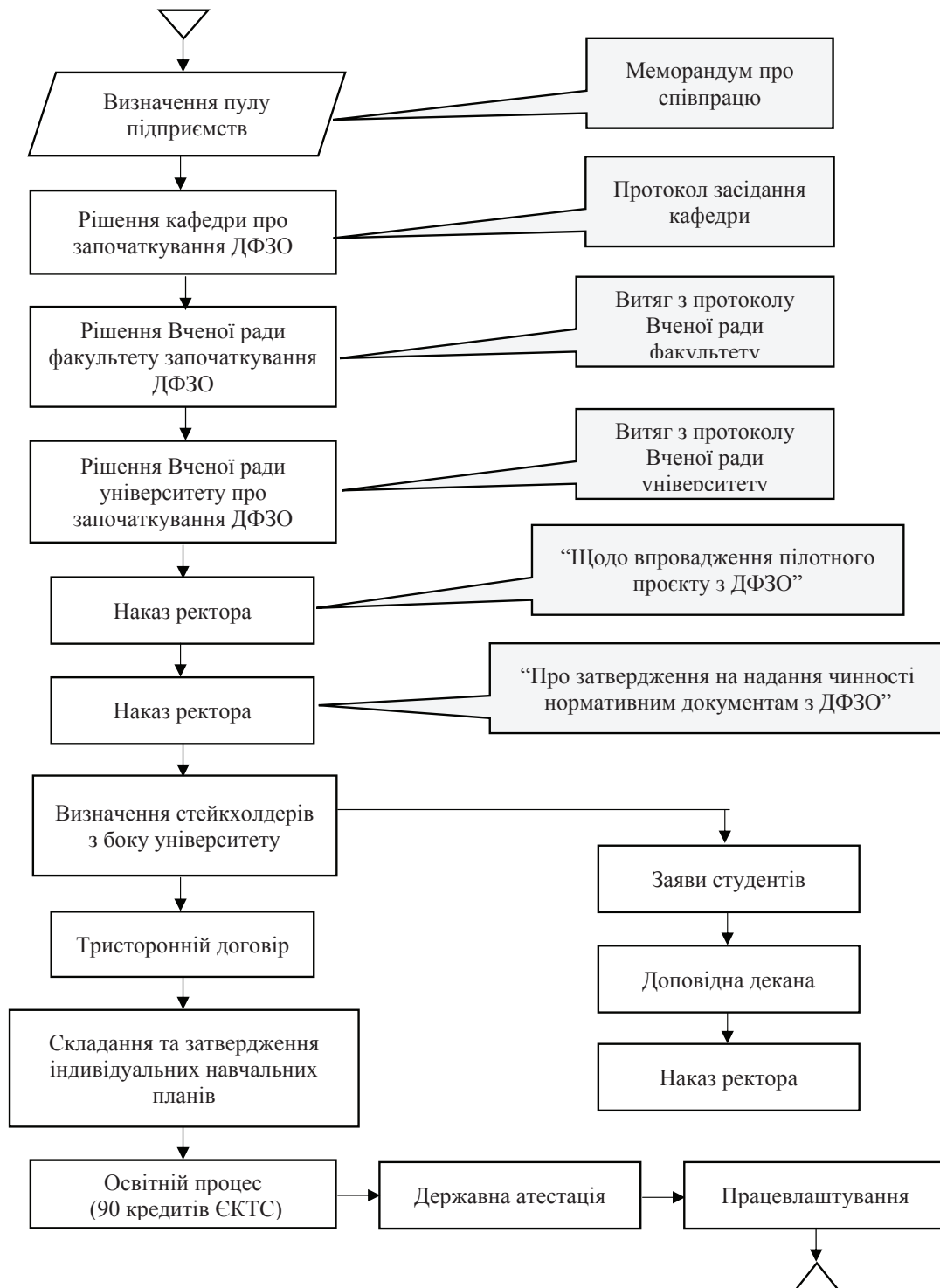

Рис. 1. Покроковий алгоритм пілотного проекту з організації та впровадження ДФЗО (розробка автора)

свої послуги в сфері модернізації, будівництва та реконструкції інженерних систем; приватне підприємство “ГОЛДЕН і К0” — монтаж, сервіс, виготовлення вентиляційних систем, систем автоматики; ТОВ “ВЕЗА — Україна” — провідний оператор на українському ринку систем вентиляції, кондиціонування та опалення; компанія ОВЕН — вітчизняний виробник контрольно-вимірювальних пристроїв та пристроїв для промислової автоматизації.

Всі студенти успішно пройшли навчання, під час якого за кошти підприємств підвищили власну кваліфікацію з отриманням відповідних сертифікатів. Вони були зараховані на певні посади відповідно до наказу по підприємству, отримували заробітну платню згідно з штатним розкладом. На “відмінно” захистили випускні кваліфікаційні роботи магістрів, виконані в інтересах підприємств.

Наразі всі вони працевлаштовані на цих підприємствах. Таким чином, здобувачі, що брали участь в пілотному проєкті, реалізували індивідуальну траєкторію навчання [4, с.22].

Ефективність ДФЗО, на наш погляд, має декілька складових: *політичну* — відповідає політиці в сфері якості вищої освіти, що зафіксовано у положенні щодо внутрішньої системи забезпечення якості освіти та освітньої діяльності університету; *соціальною* — працевлаштування за відповідною спеціальністю; *методичною* — налагодження та актуалізацію прогресивних технологій освітнього процесу, на працювання нових процедур і алгоритмів здобуття вищої освіти; *економічну* — придбання за кошти підприємств-партнерів сучасного лабораторного обладнання, що забезпечить можливість проводити лабораторні та практичні заняття з декількох навчальних дисциплін освітніх програм першого та другого рівнів здобуття освіти за спеціальністю 151 “Автоматизація та комп’ютерно-інтегровані технології”.

Треба відмітити, що в межах пілотного проєкту була відпрацьована процедура

призначення наукового консультанта з питань впровадження ДФЗО на підприємстві, яке взяло участь у пілотному проєкті, де прикінцевим документом є відповідний наказ по університету.

Узагальнюючи досвід пілотного проєкту, вважаємо за доцільне надати практичні рекомендації у вигляді покрокового алгоритму пілотного проєкту з організації та впровадження ДФЗО (рис. 1).

Маємо впевненість, що результати пілотного проєкту з ДФЗО для магістрів спеціальності 151 “Автоматизація та комп’ютерно-інтегровані технології” можливо використовувати і для інших спеціальностей університету, які бажають впровадити таку технологію освіти.

Література

1. *Большая Советская Энциклопедия*. Москва : Сов. энциклопедия, 1969–1978.
2. *Давліканова О.* Пояснення до Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://hdzva.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/pyasnennya-do-polozhennya-pro-dualnu-formu-zdobuttya-osvyty.pdf>
3. *Журавльов Ю.В., Севідов С.М.* Дуальна система навчання // Науково-методичне забезпечення сучасного освітнього процесу в технічному університеті : колективна монографія. Вип. 2. / С.О. Даньшева, Ю. В. Журавльов, Д. Л. Череднік та ін. Варшава : Diamond trading tour, 2018. С. 12–18.
4. *Журавльов Ю.* Індивідуальна траєкторія навчання // Новий Колегіум. 2017. №3. С. 22–26.
5. *Постанова Кабінету Міністрів України* “Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності” від 30 грудня 2015 р. №1187 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>

06.09.202

Про перспективи розвитку архітектурних інновацій на кафедрі інноваційних технологій дизайну архітектурного середовища

Оксана Фоменко,
доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри,

Сергій Данилов,
доктор архітектури, доцент,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Всю історію існування архітектури будівельні інновації визначали вектор її розвитку. Науково-методичні основи інноваційного розвитку будівництва та архітектури розроблялися такими вченими, як А.В. Аврорін [1], С.В. Беляєва [2], Ю.А. Табунників [3], П.Г. Грабовий [4], Т.А. Шіндін [5], А.Н. Ларіонов [6], А.М. Кригіна [7], Х.М. Гумбо [8] та ін.

В умовах стрімких змін екологічних, візуальних і технічних вимог до архітектурного середовища найважливішим є поєднання в єдиному педагогічному просторі практики, науки та освіти. Зважаючи на нові вимоги до фахової підготовки архітекторів, співробітниками кафедри розроблено та впроваджено в педагогічну практику комплексні методи моделювання, проектування та аналізу архітектурного середовища.

У науково-педагогічній практиці кафедри інноваційних технологій дизайну архітектурного середовища інноваційні методи моделювання архітектурного середовища поділено на два тематичні блоки:

1) інноваційні методи створення архітектурних моделей: у межах цього напрямку відбувається освоєння про-

грамних пакетів Auto Desk, Graphisoft, Rhinoceros 3D, КОМПАС-3D та деяких інших;

2) інноваційні методи візуалізації архітектурних ідей: у межах цього напрямку відбувається освоєння програмних пакетів Adobe, CorelDraw, програм WEB та відеодизайну тощо.

Геред інноваційних підходів до моделювання архітектурного середовища можна виділити перспективний напрямок «віртуальна реальність в архітектурі». Актуальність виявлення ролі віртуальної реальності як середовища для апробації інноваційних технологій в архітектурі полягає насамперед у тому, що предметне архітектурне середовище через свою масивність і дорожнечу, не дозволяє досягти необхідного ступеня динамічності змін, необхідних для всебічного його дослідження. На відміну від цього, пластичні й відносно недорогі методи віртуальної реальності дозволяють застосовувати їх як засоби для апробації інноваційних технологій. Ми сьогодні перебуємо на тестовій арені для того, щоб за допомогою засобів віртуальної реальності досягнути архітектуру завтрашнього дня.

Завданнями інноваційних методів проектування архітектурного середовища є набуття студентами архітекторами знань, навичок та умінь, достатніх для виконання проєктних робіт, пріоритетами серед яких є такі: методи реабілітації екологічно депресивних районів мегаполісів; екологічні технології в архітектурі; «розумні» технології в архітектурі; застосування ГІС в аналізі міських територій; зелені стандарти в архітектурі; нові архітектурні типології (вертикальна ферма, аркалогія тощо); альтернативна енергетика в архітектурі тощо.

Серед інноваційних підходів до проектування архітектурного середовища можна виділити перспективний напрямок, присвячений аналізу проблем, що безпосередньо пов'язані з енергетичною кризою, яка особливо загострилась в останні десять років та кардинально змінила погляд світової громадськості та архітекторів на те, яким має бути сучасний будинок. Енергетика все більш наполегливо висувається на перший план в архітектурно-будівельних пріоритетах замовників. Проблема проектування й розрахунку енергоефективності будівлі полягає в тому, що така споруда містить тисячі тісно взаємопов'язаних непостійних даних. Зміна будь-якого з параметрів автоматично призводить до зміни картини енергоефективності проєкту загалом.

Завданнями інноваційних методів аналізу архітектурного середовища є підхід, при якому воно розглядається як система, у якій поєднані екологічні, соціальні, техногенні та естетичні фактори функціонування міста.

Серед інноваційних підходів до аналізу архітектурного середовища можна виділити вперше розроблений С. Даниловим програмний комплекс моделювання та аналізу міста як динамічної системи. Мета створення програмного комплексу — інформаційне забезпечення процесів прийняття стратегічних рішень з оптимізації принципів функціонування міста.

Призначення програмного комплексу — аналіз процесів функціонування мі-

ста та його архітектурного компонента як складної динамічної системи. При цьому в комплексі передбачена можливість у реальному часі діагностувати поточний стан міста як системи, стан його підсистем та елементів, а також прогнозувати зміни динамічних процесів їх функціонування.

Розроблений комплексний підхід до викладання інноваційних методів архітектурного аналізу, моделювання та проектування дозволяє оптимізувати опанування студентами наступних інноваційних компетенцій:

- аналізувати місто як систему; виявляти проблеми, пов'язані з його функціонуванням;

- давати оцінку соціальним, екологічним та економічним наслідкам від запровадження інноваційних рішень для системи міста та прилеглих територій;

- виявляти регіональні джерела ресурсів, необхідні для забезпечення сталого функціонування об'єктів, що проєктуються;

- розробляти моделі взаємодії з представниками суміжних спеціальностей, інвесторів, органів місцевого самоврядування та громад. Розроблені методики дозволяють у межах навчальних програм проводити впорядковані науково-дослідні та проєктні цикли занять, спрямовані на виявлення й коригування проблем архітектурного складника міста. Кожен попередній рівень навчального циклу стає інформаційним джерелом, що формує структури циклів наступного рівня. Такий підхід дозволяє учневі самостійно формувати структуру дослідження, його цілі й завдання;

- виявляти протиріччя принципів функціонування окремих елементів архітектурного середовища системи міста між собою, унаслідок яких відбувається наростання й накопичення системою міста помилок, які потенційно можуть призвести до кризи або катастрофи;

- інтегрувати навчальну діяльність у науково-практичну діяльність ЗВО. Розроблені архітектурно-урбаністичні методи дозволяють поділяти сформуль-

овані тактичні завдання за рівнями компетенцій, необхідними для їх виконання. Це дозволяє створювати змішані проєктні групи студентів та аспірантів різних років навчання та розподіляти завдання відповідно до досягнутих ними компетенцій;

— установлювати зв'язки учнів з проєктними й виробничими організаціями;

— впроваджувати принципи стартапу руху як інструменту, що забезпечує зв'язок педагогіки, практики й соціуму.

Впроваджувані підходи дозволяють підвищити мотивацію студентів в освоєнні нових компетенцій, налагодити відносини університету з виробниками архітектурно-будівельних товарів і послуг, створювати нові робочі місця, розвивати матеріально-технічну базу університету, підвищити компетентнісний рівень викладацького складу, модернізувати навчальні програми відповідно до сучасних вимог будівельної галузі, відстежувати та своєчасно впроваджувати нові технології в освітню і практичну діяльність ЗВО тощо.

Актуальними при цьому є інтеграційні технології:

— дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів;

— структурно-логічні технології, пов'язані з поетапною організацією системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки й вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

— методи групової роботи студентів та аспірантів у межах комплексних мультидисциплінарних архітектурно-екологічних проєктів.

Яскравим прикладом входження викладених вище інновацій в архітектурно-педагогічну практику є дипломний проєкт міського агрогосподарства з ресторанним комплексом на 600 осіб/добу (рис. 1.). У дипломному проєкті студент-архітектор довів доцільність будівництва міського агрогосподарства, обґрунтувавши його з погляду соціальних, економічних і екологічних інтересів громади міста Харкова. Проєкт ґрунтувався на поєднанні таких парадигм: вертикальна ферма, біокліматика, зелений стандарт LEED, альтернативна енергетика, екологічна позитивність, соціоекономіка та безвідходність.

У процесі роботи над дипломним проєктом студентом отримані консультації у таких фахівців:

Рис. 1. Міське агрогосподарство з ресторанним комплексом на 600 осіб/добу (автор — студент І. Заварза)

— Екологів. У рамках цього контакту досліджувалися перспективи розвитку раціонального лісознавства. Однією з тез, висунутою студентом, було твердження про те, що один гектар орних земель здатний прогодувати 6 осіб. Отже, розраховане на те, щоб годувати протягом всього року 600 осіб, агрогосподарство звільняє від сільськогосподарського використання до 100 га території області. Ці землі можна переорієнтувати під потреби раціонального лісознавства. У співтоваристві з фахівцем-екологом проведено розрахунок екологічного й ресурсного ефекту від впровадження запропонованої інновації;

— Біотехнологів. Цей контакт дозволив розробити схему обороту біологічних відходів аграрного та ресторанного виробництва, а також визначити параметри розміщення біореактору на території об'єкта, що проєктується;

— Зоотехнологів. Завдяки цьому контакту розроблено принципи й кількісні параметри екосистеми «аквапоніка», а також проаналізовано вплив її технологічних вимог на агрогосподарство;

— Енергетиків. Завдяки цій консультації визначено параметри включення в енергетичну систему будівлі когенераційної установки, сонячних колекторів, водних і повітряних рекуператорів тепла, теплового насоса та вітрогенераторів.

У роботі студент довів, що з позицій системної динаміки завдяки ефекту складання сил сукупність пропонуваніх змін дає позитивний економічний та екологічний результат. Поєднавши позитивні ефекти агрогосподарства, раціонального лісознавства, розвитку альтернативних джерел будівельних матеріалів, біоенергетики та зеленого будівництва, громада міста може отримувати до 2–5 % стабільного доходу на рік. Також були обґрунтовані позитивні соціальні ефекти, що виявлялися в забезпеченні стійкості виробництва продуктів харчування на 600 осіб щорічно та створенні щонайменше 42 нових робочих місць. У дипломній роботі виявлено проблему, яка полягала в тому, що для окремих інвесторів без поєднання

в єдину систему взаємопідтримки кожен з наведених вище типів господарської діяльності завдає від 6 до 10 % щорічних збитків.

Полеміка навколо результатів цієї частини дослідження виявила когнітивні розриви уявлень про цілі та завдання інноваційної архітектури між архітекторів-урбаністів, містобудівників та проєктувальників. Основною темою дискусії стала обґрунтованість виходу архітектора за межі професії. У процесі обговорення сформувався дві справедливі та обґрунтовані думки, які позначили внутрішній дисонанс уявлень, що розділяє світогляд урбаністів, з одного боку, та містобудівників — з іншого.

Наведена студентська дипломна робота є прикладом тренду інноваційного розвитку архітектури, якій уже не є можливим без щільної міжнародної, міждисциплінарної й міжкомпетентнісної співпраці.

Гкладність завдань, які ставляться перед сучасними архітекторами, спонукає фахівців університету розробляти інноваційні принципи наукових, педагогічних і практичних підходів до формування архітектурного середовища міста. У цьому ракурсі важливим є той факт, що більшість міст світу й нашої країни зокрема починають відчувати гострий дефіцит фахівців, які комплексно уявляють місто як систему, усі елементи якої тісно пов'язані спільними процесами функціонування.

Наведена теза спонукає розглядати архітектуру як сполучну підсистему міста, у середовищі якої відбувається практично вся його життєдіяльність. Архітектура як синтез точних наук та мистецтва за своєю природою є мультидисциплінарною. З цієї причини архітектори, як фахівці, що володіють практично універсальним набором компетенцій, зобов'язані взяти на себе відповідальність за організацію мультидисциплінарного, багатфакторного підходу до проєктування, аналізу й прогностики сталого розвитку міст України.

Література

1. Аврорин А.В. Экологическое до-мостроение, Проблемы энергосбереже-ния / А.В. Аврорин, И.А. Огородников, И.А. Чернова, Е.А. Чиннов // Экология. Серия аналитических обзоров мировой литературы. 1997. №43. С. 1–71.
2. Беляева С.В. Повышение инноваци-онной активности предприятий как фак-тор устойчивого развития строительной отрасли / С.В. Беляева, П.В. Халявко // Экономика строительства. 2014. №1(25). С. 70–75.
3. Табунщиков Ю. А. Энергоэффек-тивные здания / Ю.А. Табунщиков, Та-бунщиков, М. М. Бродач, Н. В. Шилкин. Москва : АВОК-ПРЕСС, 2003. 200 с.
4. Грабовый П.Г. Динамическая мо-дель прогнозирования развития инно-вационного проекта / П.Г. Грабовый, Э.Ю. Околелова, Н.И. Трухина // Изве-стия высших учебных заведений. Техно-логия текстильной промышленности. 2017. № 1 (367). С. 78–82.
5. Шиндина Т.А. Зеленая концеп-ция городской логистики: основные мо-менты проектирования среды обитания современного человека / Т.А. Шиндина, М.К. Ветров // Вестник Южно-Уральско-го гос. ун-та. Серия: Экономика и менед-жмент. 2017. № 1. Т. 11. С. 12–19.
6. Ларионов А.Н. Развитие экологи-экономической системы "строительст-во — среда жизнедеятельности" : моно-графия / А.Н. Ларионов, М.Ю. Мишланова. Москва : НИУ МГСУ, 2014. 165 с.
7. Крыгина А.М. Инновационное жи-лищное строительство: организационно-технические и технологические решения : монография. Курск : Изд-во ЮЗГУ, 2012.
8. Гумба Х.М. Стратегия развития инновационной деятельности в промыш-ленности и строительстве: обоснование регионального аспекта / Х.М. Гумба, В.А. Власенко // Известия высших учеб-ных заведений. Технология текстильной промышленности. 2017. № 2 (368). С. 14–19.

29.08.2020

Формування містобудівного мислення як один з пріоритетних напрямків діяльності кафедри «Містобудування та урбаністика» ХНУБА

Ольга Вигдорович,
кандидат архітектури, доцент,
завідувачка кафедри,
Харківський національний університет
будівництва і архітектури

Сьогодні стратегічними завданнями розвитку є формування стійких підходів до організації міського простору, що забезпечує високий рівень благоустрою, комфортності, безпеки та екологічності. Це означає, що наше суспільство потребує висококваліфікованих кадрів: архітекторів, містобудівників, будівельників, суміжних спеціалістів. В цьому році Харківський національний університет будівництва і архітектури святкує свій 90-річний ювілей. Менш ніж за століття цей освітній заклад перетворився на справжню національну кузню архітектурних та інженерних кадрів найвищого гатунку. Велика і славна історія Харківського національного університету будівництва та архітектури — це водночас і шлях становлення і розвитку української науки й освіти [1].

Нестача кваліфікованих кадрів в області містобудування сучасних міст виявилась однією з проблем, що утворилися в архітектурній практиці. Відгукуючись на потреби часу, як відповідь на необхідність підготовки архітекторів-містобудівників стало відкриття кафедри урбаністики на архітектурному факультеті університету 1 липня 1998 р. З 2012 р. кафедра набула

нову назву — «Містобудування та урбаністика».

Головним завданням педагогічної роботи кафедри стала підготовка спеціалістів нової формації для роботи у багатьох сферах, пов'язаних з містобудівним та архітектурним проектуванням. З 2012 р. кафедра стала випусковою, що надає можливість успішно готувати спеціалістів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» та «Магістр» [2].

У своїх дослідженнях методології викладання містобудівних дисциплін приділяли увагу такі науковці: О.Е. Гутнов [3], Г.Н. Лаврік, Н.М. Дьомін [4], В.І. Єжов [5]. Величезний вклад у методологію робіт в області регіонального планування зробили Г.Н. Фомін [6], В.І. Нудельман, Ю.М. Білоконь [7]. Цей досвід був покладений у навчально-методичну роботу кафедри містобудування та урбаністики. Однак саме методологія викладання дисциплін, орієнтованих на формування містобудівного мислення майбутніх архітекторів, представлена у теоретичних працях вкрай скупо. Тому, з великою наполегливістю ми спостерігаємо та активно беремо участь у методичних розробках в області містобудування та урбаністики.

В межах спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» на кафедрі приділяється увага: методології аналізу та синтезу різноманітних типів містобудівних об'єктів; теоретичним підставам сучасного містобудування, обґрунтуванню державної містобудівної політики; інформаційному забезпеченню містобудівної діяльності. Результати досліджень сприяють процесам управління розвитку населених місць та територій.

Сьогодні випускники кафедри містобудування та урбаністики отримують кваліфікацію «Архітектор» за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування» та мають можливість працевлаштування у проектних організаціях та виконавчих органах місцевого самоврядування.

Навчальний процес на кафедрі забезпечується сформованим професорсько-викладацьким колективом. Для викладання сучасних дисциплін професійного спрямування, проведення практик колектив кафедри у творчому контакті підтримує співпрацю з ПРТНДІ «Харківський ПромбудНДІпроект»; ТОВ «Харківпроект»; відділом з питань містобудування, архітектури та держархбудконтролю м. Люботин Харківської області.

Кафедра веде наукові дослідження за такими напрямками: урбансоціологія, транспортні системи, урбанекологія, міські системи, управління розвитком міст, впровадження системного та синергетичного підходів у формуванні містобудівних систем, а також розробка законодавчої та нормативної бази містобудування та територіального планування в Україні.

В межах тематики удосконалення архітектурного середовища та містобудівного простору сучасних міст проводяться дослідження формування планувальної структури та просторової композиції Харкова в період індустріальної та постіндустріальної забудови та аналіз реалізації містобудівних концепцій у мікрорайонній забудові Харкова [8, 9].

На кафедрі ведеться підготовка третього (освітньо-наукового) рівня освіти,

виконують свої наукові дослідження аспіранти — наше майбутнє. За час існування кафедри викладачами було захищено три докторські та п'ять кандидатських дисертацій.

Активна участь у наукових міжнародних конференціях дозволяє науковцям кафедри бути залученими до загального наукового процесу в Україні та закордоном. Викладачі кафедри активно беруть участь у наукових конференціях не тільки в Україні, але й в Канаді, США, Швейцарії, Польщі, Словаччині, Австрії, Чехії, Великобританії. Працівники кафедри регулярно підвищують свою кваліфікацію в Україні, в Болгарії та Польщі.

Вагомим науковим результатом діяльності кафедри став пакет рекомендацій для розробки Генерального плану м. Харкова до 2026 р. та Схеми районного планування Харківської області. Це лише деякі приклади практичного застосування наукових досліджень спеціалістів кафедри містобудування та урбаністики ХНУБА [11].

Наукові роботи викладачів кафедри (більше 200 наукових праць) опубліковані як у вітчизняних фахових, так і в наукових виданнях Молдови, Білорусі, Великобританії, США, Польщі, Канади.

Велику увагу співробітники кафедри містобудування та урбаністики приділяють навчально-методичній діяльності. Останнім часом найбільш актуальною виявилась концепція використання інноваційних методів, яка орієнтована на посилення компетентностей архітектурно-містобудівної підготовки. З цією метою удосконалюється методична система у двох напрямках.

Перший напрямок — це розвиток методики комплексного проектування. Другий — удосконалення лекційного методу викладання містобудівних дисциплін, який передбачає активну участь дисципліни в отриманні компетенцій шляхом відповідної спрямованості практичних, розрахунково-графічних робіт та курсових проєктів. Обидва напрямки базуються на активному використанні групи інно-

ваційних методів відповідної складності містобудівного проекту.

На кафедрі, окрім дисципліни «Архітектурно-містобудівне проектування», розроблено три блоки лекційно-практичних дисциплін, що формують містобудівне мислення студентів:

Блок містобудівних дисциплін, це такі дисципліни: Основи містобудування; Урбаністика; Урбоекономіка; Урбоекологія; Прогнозування в архітектурі та містобудуванні; Середовище урбаністичного простору;

Блок транспортно-планувальних дисциплін, а саме: Інженерний благоустрій і транспорт; Планування міст; Основи інженерної підготовки територій; Архітектурно-композиційні основи генеральних планів;

Блок управлінських дисциплін: Архітектурно-містобудівне законодавство; Глобалізація та містобудівний розвиток; Містобудівний кадастр; Проектування стійкого міського середовища.

Для викладання цих дисциплін розроблено та постійно оновлюється навчально-методичне забезпечення. Значним вкладом у методичні та навчальні розробки стало видання у 2012 — 2013 рр. підручника «Урбаністика» (автори: Ю.М. Шкодовський, В.І. Каменський), який затверджений МОН України. Підручник призначений для студентів-архітекторів вузів архітектурного та архітектурно-будівельного профілю [13].

За останні роки кафедра розробила та впровадила до навчального процесу низку лекційних курсів, практикумів та інших дисциплін, що не мають аналогів на інших спеціальностях. В даний час «центр ваги» професійної діяльності викладача все більше зміщується в бік віртуального простору. У зв'язку із запровадженням дистанційних форм навчання розробляються нові методи подачі навчального матеріалу за допомогою системи GoogleMeet та файлообмінника Fex.net. Заняття проводяться в форматі он-лайн.

Працівники кафедри містобудування та урбаністики професор Ю.М. Шкодовсь-

кий та доцент К.С. Чечельницька брали участь у наукових дослідженнях в межах європейського проекту 530197-Tempus-1-2012-1-IT-TEMPUS-JPCR “SEHUD” [14], які виконувались разом з Міланським політехнічним університетом (Італія), Кембриджським університетом (Великобританія), Сарагосським університетом (Іспанія), Національним інститутом прикладних наук (Франція), Афіньським технологічним інститутом (Греція), Міланським фондом політехнічного університету (Італія), Політехнічним інститутом міжнародного технологічного обміну та консалтингу (Франція), Торговельної палати Формапек (Італія), Київським національним університетом будівництва та архітектури, Львівським політехнічним національним університетом, Одеською державною академією будівництва та архітектури при підтримці Міністерства освіти та науки України.

Яскравими проявами містобудівного мислення студентів-випускників нашої кафедри стали захищені дипломні проекти освітньо-кваліфікаційних рівнів «Бакалавр» та «Магістр» у 2020 р.

Це, наприклад, проект реконструкції кварталу з розробкою житлового комплексу та паркової зони в м. Харкові. В цьому проекті вирішуються проблеми включення нового житлового кварталу у щільну тканину міської забудови при наявності об'єктів, що потребують реконструктивних заходів.

Іншим прикладом став дипломний проект, що висвітлює проблеми реновації території заводу «Комсомолец» під житловий комплекс у м. Харкові. Специфіка цього питання полягає у необхідності зміни функціонального призначення територій, які входили до промислових зон надвеликого міста.

Зацікавили також проекти створення житлового кварталу (на перетині проспекту Московського та проспекту Льва Ландау) та будівництво багатофункціонального житлового комплексу (район Північної Салтівки), які представляють проектні пропозиції упорядкування та

розвитку великих територій з перетворенням їх у сучасне житлове середовище.

Готуючи випускників до роботи у сфері архітектурно-містобудівного проєктування, колектив кафедри містобудування та урбаністики намагається розвивати педагогічну, методичну та наукову роботу за широким спектром дії. У найближчій перспективі розвитку кафедри:

— постійна робота з підготовки фахівців за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування» за освітньо-кваліфікаційними рівнями «Бакалавр» та «Магістр»;

— збільшення кількості друкованих видань монографій, підручників, навчальних посібників з профільюючих дисциплін, спрямованих на завоювання свого імені в науковому та навчально-методичному просторі України;

— розширення зв'язку із зарубіжними науковими організаціями та навчальними закладами, активна участь в міжнародних проєктах.

У кафедри містобудування та урбаністики великі перспективи подальшого зростання та багато роботи задля успіху славетного Харківського національного університету будівництва і архітектури.

Розвиток містобудівного мислення, як формування особливої структури професійної свідомості, стало одним з головних завдань роботи колективу кафедри. А формування у студентів, майбутніх архітекторів та містобудівників, специфічної системи знань, умінь і навичок, що сприяють орієнтації в сучасному професійному середовищі, розуміння містобудівних процесів, здатності аналізувати, критично оцінювати, що відбувається, з метою подальшого вироблення адекватного часу рішення професійних завдань — це результат постійної наполегливої праці всього колективу кафедри.

Література:

1. Шкодовський Ю. Харківський національний університет будівництва та

архітектури. Історія та сьогодення // Новий Колегіум. 2012. №1. С. 3–7.

2. Наказ МОН України від 16.06.2020 р. №808 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://arkhitekturamistobuduvannya.abakalavr.pdf>.

3. Гутнов А.Э. Эволюция градостроительства. Москва : Стройиздат, 1984. 256 с.

4. Лаврик Г.И., Дёмин Н.М. Методологические основы районной планировки. Москва : Стройиздат, 1975. 98 с.

5. Ежов В. И. Полвека глазами архитектора. Киев : КНУСА, 2001. 304 с.

6. Фомин Г.Н Градостроительство и архитектура. Проблемы и пути совершенствования. Москва : Стройиздат, 1989. 239 с.

7. Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. Київ : Логос, 2009. 108 с.

8. Вигдорович О.В. Формування планувальної структури та просторової композиції Харкова в період індустріальної та постіндустріальної забудови // Наук. вісник будівництва. Харків : ХНУБА, 2019. №2, т. 96. С. 57–67.

9. Шкодовський Ю.М., Вигдорович О.В. Реалізація містобудівних концепцій у мікрорайонній забудові (на прикладі міста Харкова) // Наук. вісник будівництва. Харків : ХНУБА, 2019. №1, т. 95. С. 94–101.

10. Рішення 32 сесії 7 скликання Харківської міської ради від 18.12.2019 р. № 1902/19 «Про затвердження змін до генерального плану м. Харкова» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/ru/dokumentyi/generalnyij-plan-goroda.html>.

11. Шкодовський Ю.М., Каменський В.І. Урбаністика : підручник. Харків : ХНУБА, 2012. 210 с.

12. Савицкая О., Делёй Ж.-М. Принципы развития устойчивости города : учеб. пособие. Харьков : Оперативная полиграфия, 2015. 120 с.

17.09.2020

Сучасні проблеми та перспективи розвитку дизайну архітектурного середовища. Гуманізація архітектурного середовища

Аліна Скороходова,
кандидат архітектури, доцент,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Серед гуманітарних наук останнім часом все більшої актуальності набувають дослідження, пов'язані з проблемою сталого розвитку архітектурного середовища. Архітектурне середовище — це середовище, штучно створене, яке зазнає перетворення в залежності від потреб людини. Сьогодні інтерес до проблем архітектурного середовища особливо високий у зв'язку з відчуттям негативного техногенного впливу на якість життя.

З загальнотеоретичних позицій перспективи реалізації концепції сталого розвитку розглядалися такими українськими вченими як З.В. Герасимчук, І.А. Фомін [1, 2]. Але, що стосується саме соціокультурного аспекту сталого розвитку, то тут спостерігається явний недолік робіт в цьому напрямку. Переважно дана проблематика досліджується в сфері соціології та управління [3, 4]. Однак значущою теоретичною базою для дослідження означеної проблематики в сфері архітектури можуть служити фундаментальні роботи В.Л. Глазичева, який розробив триступеневу концепцію розуміння міста [5]. Тут же слід зазначити і дослідження естетики архітектурного середовища міста в умовах його сталого розвитку Я.М. Юрик [6].

Мета статті — відзначити проблематику дизайну архітектурного середовища та гуманізації архітектурного середовища в контексті реалізації концепції сталого

розвитку архітектурного середовища сучасного міста.

Великий інтерес в розкритті поставленої проблеми представляє саме розуміння та усвідомлення феномена сталого розвитку в сфері архітектури. Згідно з визначенням Всесвітньої комісії з охорони навколишнього середовища при ООН, прийнятому в 1987 р., сталий розвиток — це такий розвиток цивілізації, який відповідає потребам сьогодення, не піддаючи ризику можливості наступних поколінь людей задовольняти їхні власні потреби. Концепція сталого розвитку базується на трьох основних складових — економічна, екологічна та соціальна сфери, і збалансований розвиток цих сфер в перспективі допоможе досягти необхідних результатів [7, с.9–16]. На сьогодні згідно з концепцією сталого розвитку сучасне місто має прагнути стати «сталим містом», тобто прагне звести до мінімуму свій «екологічний слід» в навколишньому середовищі у вигляді різних забруднень води, землі, зайвого виділення тепла і викидів CO².

Згідно з останніми статистичними даними в містах вже живе понад 50 % населення світу, і саме міста виробляють до 80 % всіх забруднень навколишнього середовища, відповідно стратегія сталого розвитку повинна починатися з перетворення міського середовища [8]. Однак

так складається ситуація, що основна увага в сфері архітектури зосереджена переважно на екологічній проблематиці навколишнього середовища. Це чітко видно по основних декларованих засобах формування сталого міста, серед яких переважають екологічна спрямованість при практично повній відсутності соціокультурної:

- створення сільськогосподарських структур і ділянок в межах міста;
- використання поновлюваних джерел енергії та використання методів зниження необхідності в кондиціонуванні;
- поліпшення системи міського транспорту та збільшення пішохідних і велосон для зменшення автомобільних вихлопів до 0 %;
- проєктування житлових кварталів з урахуванням максимальної щільності забудови для зменшення розростання міста;
- озеленення дахів і оновлення міських дренажних систем;
- активний будинок, що виробляє більше енергії, ніж споживає;
- ксероландшафтінг з мінімізацією води для поливу [9].

В умовах інтенсивної модернізації всіх сторін життєустрою сучасної людини роль дизайну архітектурного середовища незмірно зростає: адже саме розширення поля докладання зусиль архітекторів і дизайнерів з формування умов для різних галузей життєдіяльності людини привело до нового типу освіти культурних форм — дизайн-програмування багатогалузевих і регіональних проблем. При цьому тлумачення взаємозв'язків між оптимальною організацією предметно-просторового середовища проживання (і визначення критеріїв цієї оптимальності) і способом життя людей виявилось багатоаспектною проблемою, комплексне вирішення якої передбачає не просто підсумовування ідей архітекторів, містобудівників, дизайнерів, психологів, культурологів, соціологів, а й знаходження основи для їх взаємоузгодження. А це вже — проблема

філософії культури, оскільки передбачає аналіз процесу проєктування та моделювання штучно створеного середовища проживання людини. Ця реакція виражається не тільки у вигляді сприйняття архітектурних об'єктів, а й втілюється в змінах способу життя, поведінки і навіть духовних орієнтацій та культуро-антропологічних характеристик людей. Складність вирішення даної проблеми пов'язана і з тією обставиною, що дизайн архітектурного середовища виник лише в ХХ ст., хоча проєктування є сутнісною характеристикою буття людини, а проєктування архітектурних об'єктів (будівель, споруд) і цілих поселень — одне за своєю суттю. Таким чином, перед нами стоїть завдання визначення соціокультурного значення специфічного виду архітектурної діяльності — дизайну архітектурного середовища. Актуальність цього завдання визначається її важливістю для самовизначення дизайну архітектурного середовища як специфічного виду людської духовно-практичної діяльності в умовах нового етапу процесу урбанізації глобального співтовариства, нових можливостей та перспектив, що відкриваються в ХХІ ст.

Архітектурне середовище — це філософське багатоаспектне поняття. Під архітектурним середовищем розуміється предметно-просторове оточення, що забезпечує в широкому розумінні життєдіяльність людській спільноті. Історично, мабуть, спочатку виник внутрішній інтер'єрний простір як захист від небезпек, наприклад печера. Світ ззовні був далеким від людини. У міру формування другої, рукотворної природи, в міру розвитку соціальних, культурних, наукових, технічних, транспортних, інформаційно-обмінних процесів, зовнішній простір ставав все більш захищеним, контактним, зручним, багатофункціональним, образним. Всюди в ньому людина заявляла про своє перебування, і по відношенню до першого природного середовища друга природа все більш ставала інтер'єрною. І ось вже

на початку ХХ ст. з'явився термін — «міський інтер'єр». Якщо раніше основним фактором формування архітектурного середовища були об'ємно-просторові форми будівель і споруд та їх комбінації, то сьогодні зростаючу роль почав грати дизайн архітектурного середовища — мистецтво теж просторове, але більш комплексне, системне. Метою дизайну архітектурного середовища є проектування середовищних об'єктів як емоційної, образної цілісності: створення середовищної атмосфери внутрішнього середовища — інтер'єрних просторів, зовнішнього середовища — міських інтер'єрів, а так само середовищних систем, об'єктів дуже важливих для всього міста, наприклад транспортної інфраструктури, системи візуальних комунікацій і т.д.

Ідеї предметно-просторової організації середовищного об'єкта реалізуються в трьох рівнях: рівні процесів життєдіяльності об'єкта; архітектурно-просторовому рівні; дизайнерському, який включає технологічне забезпечення процесу, різне обладнання, предметне і декоративне наповнення середовища, ландшафтні та природні елементи, системи візуальних комунікацій, світлової та кольорової сценарії та ін. При цьому остаточний образ середовища, її емоційний лад складається в пошуку спільної дії архітектурних і позаархітектурних доданків конкретної середовищної ситуації. Провідна роль в конкретному місці і часі може належати будь-якому з доданків середовища. Так, якщо в історичній частині міста провідна складова середовищного ансамблю — архітектура, самі будівлі, історичні об'єкти, то в новобудовах, з маловиразної архітектурою, провідна роль може належати рекламі, міському обладнанню або ландшафтним утворенням. Дизайн архітектурного середовища шукає рішення проблем благоустрою середовища на стику архітектури, містобудування та дизайну.

Виникає питання — у чому полягає роль і сенс дизайнерської діяльності у формуванні архітектурного середовища

сьогодні? Хоча, як оформлене явище, дизайн став визначатися на етапі промислових революцій і масового товарного виробництва — він спочатку належав людському буттю. В широкому розумінні дизайн архітектурного середовища окреслює межі, які роблять можливим зміст, він створює умови для виникнення прогнозованого змісту, події. Дизайну архітектурного середовища властива практика місця, привнесення облаштованості. У художній творчості дизайн архітектурного середовища передбачає право на будь-які екстравагантні, непередбачувані поєднання предметно-просторових форм, він не знає обмеження в матеріалах, формах та явищах, які супроводжує: місто, сад, світло, запах, політика, мода, комп'ютерні технології і т. д. Тому його називають «духовним ароматом епохи». Дизайн архітектурного середовища, задаючи звучанням речей певну інтонацію, позбавляє місце від банальності, творить атмосферу — образ середовища. Його палітра, на відміну від архітектури, містить більш різноманітну гаму емоцій, в тому числі іронію, гумор. Середовищний дизайн добудовує місто до його житлового, живого стану. Гуманітарна складова дизайну архітектурного середовища — це підвищення якості життя. Дизайн архітектурного середовища неможливий без розвитку і включення нових технологій, адекватних сучасним уявленням про комфортне середовище без включення в свою практику нових винаходів. Дизайн архітектурного середовища також не може існувати без співвіднесення з культурним контекстом, регіональними традиціями, без вивчення нових тенденцій в різних соціальних групах, без вивчення так званого «середовищного сленгу». Дизайн архітектурного середовища повинен орієнтуватися на «тут» і «зараз». При цьому істинний дизайн не диктує ідеали, а займає прикордонне положення між мистецтвом і технікою, ремеслом і мистецтвом, користю і красою, утилітарним і сакральним і т.д.

З одного боку, реальність для сучасної людини — джерело небезпеки, і вона

облаштує своє місце, продовжує себе в речах і культурних формах. З іншого боку — людині необхідна ірраціональність, непередбачуваність, їй потрібна небезпека, загадковість, потрібен хаос, проходячи через який вона шукає нові точки опори. Середовище повинно бути різноманітним. Часто риси людяності, відображені в образах середовища, такі як затишок, спілкування з природою, природність, передбачуваність, строкатість, яскравість, декор, регіональні традиції, ближче масовій свідомості, ніж вишуканість високого мистецтва. Але людині так само необхідна і вишуканість, яку несе історичне середовище міст і поселень. Середовище концентрує та закріплює стилі епохи, сліди часу і риси розвитку цивілізації для того, щоб людина відчувала своє коріння, формувала ціннісну шкалу. Сучасній людині так само необхідно середовище, що несе риси цивілізованості, містить риси майбутнього, для відчуття приналежності до прогресу, до завтрашнього дня, воно стимулює творчість, оновлення. Людині протипоказано те архітектурне середовище, яке одноманітне, убоге, монотонне та безлике, бездушне, суто техногенне. Отже, середовищна атмосфера міста тримається на трьох основах: вишуканості (яка властива історичній частині міст); видовищності, яка з розвитком систем візуальних комунікацій і сценарних принципів проєктування, нових систем освітлення, малих форм поступово приходить до нашого міста; цивілізованості (якість архітектурного середовища, яке відповідає моделям сьогодення і майбутнього). Чи існує проблема з розвитком дизайну такого архітектурного середовища? Так, існує. Істинний дизайн — це дизайн змісту, людини, і тільки будучи таким, він здатний зберегти щирість до світу та супроводжувати його. Дизайн повинен залишатися на межі між вченим і медіумом, вивчати проблеми, окреслювати їх вирішення через конкретну новизну технологічних форм і в той же час шукати істину в «душі місця та часу».

Позначимо причини та виявимо проблеми, що впливають на загальний стан міських інтер'єрів. Розуміння цих проблем, вирішення їх допоможе змінити ситуацію на краще:

— відсутність цільових діючих програм, міських і районних, формування середовищної цілісності міста і його структур: транспортної, загальноміських мереж, житлових структур, екологічних, візуальних комунікацій, реклами; розроблених на основі генерального плану міста, планів розвитку його районів;

— відсутність програм, законодавчого напрямку, націлених на розвиток комфортності міського середовища, середовища, яке стимулює творчість, оновлення і красу;

— проблема підйому загального рівня смаку замовників (приватних власників власності, інвесторів, міської влади);

— проблема законслухняності, виконання замовниками затвердженої проєктної документації, проблема створення системи відповідальності за порушення, яка припинить повсюдну практику за принципом «що хочу, те і роблю», в результаті якої ми маємо візуальне руйнування пам'ятників архітектури, кічеві рішення фасадів, висотні будівлі серед приватної забудови та ін.;

— у громадській думці утвердився принцип розподілу і переробки побутових і промислових відходів. «Промеліта» не переймається розвитком безвідходних виробничих технологій і відновленням екологічної рівноваги, а як наслідок — міські сміттєзвалища;

— відсутність у проєктувальників, зайнятих середовищним дизайном високої професійної планки, навичок середовищного проєктування — навичок так званої «архітектури уваги», націленості на комплексне бачення і формування фрагментів міського середовища.

Формування міського середовища в контексті концепції сталого розвитку, що базується на трьох основних складових — економічній, екологічній та соціальній, на сьогодні є найбільш перспективним з точ-

ки зору визнання прав майбутніх поколінь на культурну спадщину і природні багатства. Однак на даний момент розуміння сталого розвитку в архітектурі в основному зводиться до розробки екологічної проблематики, яка виросла із загальної значущості категорії здоров'я. Відповідно, потрібно провести певну роботу, щоб ввести в сферу архітектури блок уявлень про соціокультурні відмінності як про особливий потенціал розвитку міського середовища в нинішніх умовах становлення постіндустріального суспільства і політики децентралізації.

Література

1. *Стимулювання сталого розвитку регіону: теорія, методологія, практика* : монографія / З. В. Герасимчук. Луцьк, 2011. 516 с.
2. *Фомин И. А.* Диалог или рефлексия культур в межгосударственном и межрегиональном пространстве // Транскордонні території України. Київ, 1999. (Укранхбудінформ). С. 67-76.
3. *Соціокультурні ідентичності та практики* ; за ред. А. Ручки. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2002. 312 с.
4. *Kates R. W.* What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice / R. W. Kates, T. M. Parris, A. A. Leiserowitz. // *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*. 2005. №47 (3). P. 9 -21.
5. *Глазычев В. Л.* Социология архитектуры — кака я и для чего? // *Зодчество*. 1978. С. 25-29.
6. *Юрик Я.М.* Эстетика архитектурного середовища міста в умовах його сталого розвитку // *SWorld*, 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/simpoz6/76.pdf/>
7. *Urbanization* // *The World Factbook*. 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2212.html?countryName=World&countryCode=rxx®ionCode=oc#xx>.
8. *Sustainable city* // *Wikipedia*, 2015. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_city_city

19.09.2020

УДК 159.9:37.015.3:372.881.1:378.018.43

DOI:10.30837/nc.2020.4.90

Дистанційне навчання як виклик часу: досвід е-навчання під час пандемії COVID-19

Тетяна Сергеева,

доктор психологічних наук, професор,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Поточний навчальний рік став знаменним у створенні нових форм і методів навчання. Тому причиною форс-мажорні обставини, що були викликані епідемією COVID-19. Університети були вимушені перейти на дистанційний режим навчання, що, в свою чергу, вимагало задіяти усі потужності інфраструктури, збагатити програмне забезпечення, розширити функціонал існуючої освітньої платформи, розвинути базу даних і компетентність викладачів. По суті, то було комплексне системне завдання, що охопило майже всі шаблі освітнього процесу, логічним результатом якого стали інновації.

Кафедра іноземних мов ХНУБА вже мала позитивні результати е-навчання завдяки системній роботі з якісної трансформації форм навчання (які довели свою ефективність у традиційній практи-

ці) в е-формат без втрати розвиваючого ефекту на когнітивному і особистісному рівнях. Кафедра системно і цілеспрямовано протягом восьми років йшла цим шляхом, але перехід на суто дистанційну форму через карантин був справжнім викликом. Кафедра прийняла цей виклик і витримала випробування. Це сталося завдяки: 1) сучасній інфраструктурі кафедри; 2) мультидисциплінарній компетентній команді розробників з числа викладачів і співробітників кафедри, що набули міжнародного досвіду в рамках восьми європейських проектів; 3) потужній науково-методичній базі, що розвивалася 20 років в межах досліджень ефективного когнітивного і особистісного саморозвитку студентів в умовах вишів.

Станом на момент початку карантину 1185 студентів ХНУБА вже були зареєстровані на платформі STVteam на

базі LMS Moodle і мали особистий обліковий запис: 440 студентів архітектурного, 217 — будівельного, 213 — економіки та менеджменту, 182 — санітарно-технічного, 133 — механіко-технологічного факультетів виконували завдання з іноземної мови професійного спрямування згідно з робочим планом в режимі змішаного навчання (22 пакети програмного забезпечення навчальних дисциплін; 30 е-курсів з англійської мови; 12 е-курсів з німецької мови; 12 е-курсів з французької мови). Для підготовки до складання іспиту на рівень B2 за версією Cambridge English: First був розроблений і розміщений на платформі е-комплекс «Smart English Online» (SEO), що включає 9 модулів управління е-курсами, 17 відео-лекцій, 19 відео-кліпів, 49 відео-тьюторіалів, 18 ppt презентацій е-курсів, пакети діджиталізованих е-навчальних матеріалів з граматики — 4 пакети (280 задач), з лексики — 4 пакети (457 задач), з письма — 25 комплексних матриць (89 кейсів), з говоріння — 25 комплексних матриць, з екзаменаційної практики — 240 тестів; 7 інтерактивних словників (4663 статті), 107 інтерактивних ментальних карт (3294 лексичні одиниці); 31 інтерактивну «граматичну кросформу» (1116 кейсів) і 57 скролінгових тренажерів (1505 кейсів). Крім того, на платформі були розміщені продукти 4 Європейських проєктів ХНУ-БА: п'ять курсів з лідерства та командної роботи (SUCSID: 530349-TEMPUS-1-2012-1-FR-TEMPUS-JPHES); 30 курсів з розвитку людських ресурсів (HUREMA: xxxxxx-Tempus-x-20xx-1-IT-TEMPUS-JPCR); 35 курсів зі стійкого розвитку міст (SEHUD: 530197-Tempus-1-2012-1-IT-TEMPUS-JPCR); 30 курсів зі стійкого розвитку регіонів та три інтерактивні курси саморозвитку соціальної компетентності, особистісних якостей, здатності до навчання в умовах інтенсивних технологічних, економічних та соціальних трансформацій (SEHSI: 543651-Tempus-1-2013-1-AT-TEMPUS-JPCR).

Вибір LMS Moodle, що використовується з 2014 р., повністю виправданий,

бо дав можливість інстальювати будь-яку кількість необхідних мовних пакетів та перемикати мову інтерфейсу будь-де та в будь-який час; дозволив створювати, змінювати, і зберігати онлайн-курси різних форматів (SCORM 2004, xAPI, cmi5 та AICC); надав все для управління процесом навчання — особисті кабінети для користувачів і викладачів, графік навчання, можливість відправляти повідомлення користувачам усередині платформи і за допомогою email-розсилок; відстежував результати — надавав статистику та аналітику (метрики відвідуваності занять, виконання домашніх завдань); забезпечував взаємодію користувачів через відкриті форуми й можливість об'єднуватися в групи для спільної роботи над проєктом; дозволив формувати індивідуальні навчальні траєкторії — «ProgressBar»; підтримував різні формати для імпорту, експорту та міграції даних, а також обмін електронними курсами.

До початку карантину викладачі і співробітники кафедри мали досвід роботи з LMS Moodle: вони створювали курси та наповнювали їх завданнями типу: тест (множинний вибір, коротка відповідь, есе, перетягнути у текст і т. ін.), анкетування, база даних, відеоконференція, вікі, глосарій, завдання для завантаження, інтерактивний контент H5P, лекція, опитування, пакет SCORM, семінар, форум, чат, посилання, підручник, файл.

Несподіваний перехід на дистанційну форму навчання через карантин не застав кафедру зненацька. На основі вже діючої бази з перших днів зв'язок було встановлено зі 100 % груп студентів університету. Каналами зв'язку для організації дистанційного навчання стали: 1) електронна пошта для здійснення документообігу; 2) меседжери Viber і Telegram та поширення і обміну оперативною інформацією; 3) форуми на платформі STVteam для обміну надбаним досвідом; 4) чат у Viber для оперативних повідомлень и отримання зворотного зв'язку; 5) сервіс Google Hangouts Meet для проведення робочих нарад, тренінгів, практичних занять,

консультацій, складання заборгованостей, заліків і екзаменів; 6) платформа STVteam для самоконтролю і самооцінки; самостійної роботи, проведення віртуальних лекцій і презентацій; тьюторіалів; виконання творчих, практичних і тестових завдань з отриманням зворотного зв'язку, що моделює взаємодію з викладачем; роботи на тренажерах з автоматизацій мовних умінь і навичок, роботи з електронними словниками, ментальними картами та е-підручниками; контролю і тестування.

Опинившись в ситуації швидкого і різкого переходу до дистанційної освіти кафедра розробила покрокову стратегію, що реалізовувалася системно:

Етап 1 «Організаційний»: 1) збори адміністративної і дослідницько-методологічної групи з е-навчання; створення підрозділу з суто дистанційного навчання під час карантину; окреслення зон відповідальності; 2) аналіз поточної ситуації: перевірка готовності інфраструктури кафедри, навчально-методичних матеріалів, викладачів і студентів до роботи в дистанційному форматі; 3) організація спілкування в дистанційному форматі: перевірка/оновлення реєстрації на платформі 3717 здобувачів освіти; отримання корпоративних адрес; відкриття корпоративного чату для оперативного спілкування і координації дій на Viber і Telegram каналах за правилами і з повагою до культури групового спілкування онлайн; 4) розробка плану дій з технічної, методичної і психологічної підтримки викладачів, співробітників і студентів.

Етап 2: «Нормативна база»: 1) розробка правил і порядку роботи в дистанційному режимі під час карантину і їх затвердження на онлайн засіданні кафедри; 2) узгодження графіку проведення вебінарів зі студентами в межах традиційного розкладу занять; 3) оформлення е-журналів для фіксації проведення занять в дистанційній формі за розкладом з е-адресами студентів; 4) правила переоформлення е-документації в традиційний формат; 5) організація загального обліку занять завідуючими секцій і кафедри;

6) узгодження графіку «взаємовідвідувань» занять у дистанційному форматі.

Етап 3: «Технологічне забезпечення»: 1) розширення сервісів інфраструктури кафедри у зв'язку з переходом на суто дистанційну форму навчання: оновлення програмного забезпечення та інтеграція програм Cambridge Assessment Center для FCE онлайн; 2) розробка і розсилка інструкцій для студентів з організації робочого місця, програмного забезпечення, графіку і порядку роботи в дистанційному режимі; 3) вдосконалення функціоналу платформи STVteam у зв'язку з переходом на суто дистанційну форму навчання: розробка пакету з 59 програм дистанційного навчання; розробка системи контролю для всіх спеціальностей і курсів ХНУБА; розробка системи зворотного зв'язку для всіх спеціальностей і курсів ХНУБА; розробка е-курсу з підготовки до ЗНО в магістратуру для студентів 4-го курсу.

Етап 4: «Персонал»: 1) організація серії онлайн тренінгів викладачів з проведення вебінарів зі студентами з використанням платформи Google Class; 2) організація онлайн майстер-класів з проблем е-навчання від європейських експертів-партнерів з міжнародного співробітництва; 3) щотижневі робочі зустрічі науково-дослідницької групи кафедри з розробки нового контенту платформи STVteam, що викликані переходом на суто дистанційну форму навчання (дивись далі етап 6: створення контенту). 4) участь викладачів в онлайн вебінарах з актуальних проблем дистанційної освіти, що пропонуються відповідними освітніми організаціями через Інтернет; 4) знайомство з положеннями і документами МОН та статтями з нагальних проблем.

Етап 5: Планування навчального процесу: 1) організація практичних занять згідно з робочим планом на платформі STVteam в межах вебінарів, організованих з допомогою Google Meet; 2) організація модульного контролю для всіх курсів всіх спеціальностей ХНУБА у форматі тестів онлайн; 3) організація складання

заборгованостей онлайн для студентів всіх курсів всіх спеціальностей ХНУБА у форматі підсумкових тестів онлайн; 3) організація онлайн консультацій і проведення залікової і екзаменаційної сесії онлайн.

Етап 6: Створення контенту: в міру необхідності створювалися нові е-курси і сервіси, а також була здійснена оперативна трансформація існуючих форм в дистанційні: 1) розробка інноваційної системи зворотного зв'язку, що моделює взаємодію студент-тьютор для е-курсу "Smart English Online"; 2) розробка навчальних е-комплексів: е-курсу онлайн для початківців "Smart English for Beginners"; е-курсу змішаного навчання для архітекторів на рівні B2 "Smart English for Architects"; е-курсу онлайн для іноземних студентів — цивільних будівельників "Smart English for Civil Engineers"; 3) розробка і наповнення контентом бази даних кафедри; 4) трансформація задач змішаного навчання через додавання до есе текстів, аудіо-записів, тестів і діджеталізація завдань на основі прототипів; 2) діджеталізація модульного контролю для всіх спеціальностей ХНУБА; 3) діджеталізація тестів для прийому заборгованостей студентів всіх курсів і спеціальностей ХНУБА; 4) діджеталізація всіх екзаменаційних білетів з вибором трьох варіантів за рандомним принципом для всіх спеціальностей ХНУБА; 5) розробка рекомендацій і баз даних для підготовки студентів 4-го курсу до складання ЗНО з іноземної мови для вступу в магістратуру; 6) розробка інструкцій для студентів з алгоритму складання екзамену онлайн.

Етап 7: Реалізація та оцінка якості: 1) контроль проведення занять через надсилання запрошень на кожне заняття у форматі вебінару від викладача не тільки до студентів, а і до завідуючих секціями, завідуючому кафедрою і колег для взаємовідвідувань; 2) контроль кількості учасників за інформацією із запрошення до входу Google Meet; 3) моніторинг активності на платформі STVteam; 4) облік

проведених занять у трьох форматах: викладачем в індивідуальному е-журналі; завідуючим секціями — у таблицях Excel з детальним описом дати і індексу групи; завідуючому кафедрою — в узагальнюючій таблиці по тижнях з підсумком результатів; 5) відеозапис вебінару і іспитів за згодою всіх учасників з допомогою Google Meet; 6) опитування викладачів і здобувачів освіти з метою вчасного виявлення і реагування на нагальні проблеми; 7) коригування процесу освітньої взаємодії і, в разі потреби, оновлення і оптимізація навчальних матеріалів.

В результаті опитування викладачів, співробітників університету і студентів в процесі роботи в дистанційному режимі під час карантину виявлені проблеми, що не були явними заздалегідь. Наведемо найбільш характерні:

Проблема 1: технічна компетентність викладачів і студентів. Організація дистанційного навчання потребує надбання специфічної компетентності як викладачами, так і студентами. Для викладачів це: 1) знання можливостей і доступних ресурсів для здійснення дистанційних форм навчання: навчальних платформ, програм, технік і інструментів; 2) володіння методологією трансформації традиційних курсів у е-формат; 3) володіння технікою діджеталізації навчальних завдань. Для студентів: 1) знання процедур реєстрації на платформі; 2) володіння культурою е-спілкування: 2) вміння працювати з інформацією і виконувати завдання в е-форматі; 3) вміння користуватися е-тьюторіалами і зворотним зв'язком; 4) навички самооцінки власної успішності. Пропозиціями щодо вирішення проблеми для викладачів може стати організація тренінгів і майстер-класів в межах програми підвищення кваліфікації, а для студентів — чіткі інструкції і метакогнітивні презентації е-курсів.

Проблема 2: процедура реєстрації і комунікації. При реєстрації студентів на платформі чи при запрошенні до участі у вебінарах основною проблемою були е-адреси студентів, що змінювалися з ча-

сом. Вирішити проблему може створення уніфікованої системи е-адрес студентів виключно для цілей навчання по типу корпоративний адрес, як це робиться у Західних університетах.

Проблема 3: змістовне структурування інформаційних потоків. Перехід на виключно дистанційну роботу під час карантину через COVID-19 значно збільшив потік інформації з різних джерел і підрозділів університету. Відсутність компетенції і культури спілкування в е-форматі внесла забагато «шуму» і спаму в ділове листування. Це ускладнювало координацію дій і вчасний доступ до потрібних документів. Для вирішення проблеми достатньо розробити маркування документів за змістом згідно з узгодженим стандартом з метою їх структурування й переміщення у відповідні бази даних і розробити інструкцію з ділового е-спілкування для співробітників, викладачів і студентів.

Проблема 4: оптимізація розкладу занять і навантаження у дистанційному форматі. При дистанційному навчанні кількість студентів в групі не залежить від розміру аудиторії і кількості посадочних місць. Це дає можливість оптимізувати розклад занять за рахунок об'єднання груп, що працюють за однією програмою. Освітня платформа дозволяє на занятті одночасно зайняти всіх студентів різними типами завдань. Це водночас обумовлює вищу якість навчального процесу, але значно збільшує інтенсивність роботи викладача, час підготовки до дистанційного заняття і перевірки завдань студентів на платформі. Доцільно оптимізувати розклад занять без скорочення їх кількості для студентів за умови закріплення курсів однієї спеціальності за одним викладачем. Скорочення навантаження викладача за рахунок об'єднання груп може стимулювати якість дистанційних занять через звільнення часу на їх підготовку і перевірку завдань на платформі, що повинно входити в навантаження першої половини дня. Оптимізація розкладу занять і використання аудиторного фонду

також можливе при змішаному навчанні.

Проблема 5: мультизадачність. Під час проведення занять у формі вебінарів до звичайних функцій викладача з (1) передачі і контролю знань додаються функції (2) організатора комунікації, що інформує і запрошує групу на вебінар; (3) модератора вебінару, що керує комунікацією в умовах дистанційності; (4) технічного помічника, що забезпечує технічну підтримку процесу. Одночасне виконання всіх цих функцій, що в традиційному навчанні розподілені між викладачем, деканатом і лаборантами та потребує професійних навичок модератора, значно збільшує навантаження і стресову напругу на одного робітника і виснажує. Проблема мультизадачності можна вирішити, якщо розробити методологію організації і проведення вебінарів з метою дистанційного навчання на системній основі. Для цього треба: 1) визначити специфічні цілі, функції учасників і відповідальних за організацію і підтримку процесу; 2) по-можливості автоматизувати процеси, де це доцільно; 3) урахувати збільшене навантаження викладача у режимі дистанційної роботи.

Проблема 6: особистий простір як навчальне середовище. Проведення занять у дистанційному форматі потребує забезпечення певних умов роботи як для викладача, так і для студентів: 1) якісний мобільний і Інтернет зв'язок; 2) відповідне обладнання і програмне забезпечення; 3) розподіл часу доступу до комп'ютеру між членами родини у разі їх потреб у дистанційних навчанні чи роботі; 4) вільний робочий простір без перешкод і втручання з боку мешканців житла. Для вирішення проблеми перш за все необхідне розуміння, що дистанційне навчання — це втручання в особистий простір як викладача, так і студента. Введення цієї форми потребує регулювання: 1) визначення зобов'язань учасників процесу; 2) формулювання чітких правил і 3) етичних принципів взаємодії сторін в умовах дистанційності; 4) конкретні рекомендації, щодо оснащення і організації робочого місця; 5) інструкції, щодо порядку роботи.

Для цього необхідно розробити офіційне положення для університету.

Проблема 7: електронний деканат. Управління процесом дистанційного навчання потребує створення електронного деканату, який би виконував функції інформування, забезпечення зворотного зв'язку, організацію навчального процесу, контролю, збору і аналізу статистичних даних, розповсюдження надбаного досвіду та інші. Кафедра іноземних мов створила інтерактивну базу даних і може поділитися досвідом і форматами, що можуть бути використаними для баз даних факультетів і прискорити створення електронних деканатів.

Якщо узагальнити результати роботи під час карантину через COVID-19, можна констатувати, що кафедра не тільки впоралася з завданням завдяки попередній системній роботі з вдосконалення освітнього процесу в напрямку розвитку інноваційних форм навчання взагалі і е-навчання зокрема, а і розширила потужність інфраструктури кафедри, розвинула свої людські ресурси безпосередньо в процесі переходу на дистанційне навчання; розробила інноваційні підходи до трансформації традиційних форм у дистанційний формат; створила електронну базу даних і нові е-курси на основі існуючих прототипів; організувала роботу у форматі вебінарів з інтеграцією завдань на навчальній платформі; організувала і забезпечила необхідними матеріалами складання заборгованостей студентів і літньої залікової і екзаменаційної сесії.

Загалом на даний момент на платформі кафедри зареєстровано 4213 користувачів; викладачі кафедри провели 1383 вебінари; на випускних курсах 372 бакалаври навчалися за програмою підготовки до ЄВІ; здобувачі вищої освіти заочної форми навчання першого та другого рівня були зареєстровані, працювали, завантажували контрольні та здавали заліки й екзамени; всі навчальні дисципліни були забезпечені матеріалами для здійснення дистанційного формату навчання: курси лекцій в е-форматі відео-лекцій, відео-

кліпів; відео-презентацій; відео-тьюторіалів і презентацій е-курсів; матеріали для практичних робіт в е-форматі пакетів діджеталізованих завдань з граматики, лексики, письма, говоріння та з екзаменаційної практики, що оздоблені ключами, забезпечують зворотний зв'язок і мають систему самооцінювання; е-пакети контролю: модульного, залікового і екзаменаційного; е-контролю для складання заборгованостей; набори тестів е-курсів; інтерактивні словники і інтерактивні ментальні карти; інноваційні тренажери розвитку навичок.

Якість дистанційного навчання забезпечувалася якісною моделлю навчання, що враховувала: 1) характеристики суб'єктів освітньої взаємодії (студента і викладача) та навчального середовища; 2) науково обґрунтовані закономірності когнітивного і особистісного розвитку студентів в умовах вишу; 3) досвід, надбаний протягом багаторічної практики навчання у вищій, в тому числі в межах міжнародних проєктів і роботи в провідних європейських університетах; 4) досвід роботи в галузі штучного інтелекту і комп'ютерної обробки природної мови з використанням психологічної моделі пам'яті і мислення; 5) доступні можливості сучасної платформи, програм і плагінів.

Створення навчального контенту платформи STVteam базувалося на принципах авторської еко-гуманістичної наукової школи, що розглядає навчальний процес як взаємодію того, хто навчається, як живої відкритої системи, з штучно створеним навчальним середовищем. Оптимальне навчання відбувається у навчальному середовищі, що моделює реальні професійні ситуації. Таке моделювання обумовлює формування розумових і практичних дій в процесі вирішення навчальних завдань, які спрямовані на вирішення професійних, соціальних та організаційних проблем, що відповідають когнітивним, комунікативним та регулятивним функціям свідомості. Оригінальність розробок полягає у врахуванні закономірностей комплексного когнітив-

ного і особистісного розвитку студентів у технологічному навчальному середовищі на основі психологічних закономірностей роботи пам'яті і мислення.

Якщо дуже стисло узагальнити, то специфіка збудованого технологічного навчального середовища полягає у метакогнітивній основі [1], що включає «навчання навчанню», яке потребує знання про процес пізнання, про себе, про навчальне середовище, про предмет і, як результат, знання предмету. Студент проходить всі етапи «кола пізнання» (досвід — рефлексія — концептуалізація — практика — новий досвід) [2], рухаючись по «сходах компетентності» (неусвідомлене невігластво — усвідомлене невігластво — усвідомлене знання — неусвідомлене знання) [3]. Все це відбувається в межах змодельованого «кола самопізнання» (навчальна подія — усвідомлення її особистісного сенсу — оцінка можливості його реалізації в наявних умовах — вибір стратегії реалізації сенсу — повторення успішних дій, що обумовлює їх автоматизацію і інтеграцію у внутрішні ресурси у вигляді компетентностей, якостей і здібностей [4]. Цей процес діє згідно з психологічними механізмами саморозвитку, де навчання і виховання (когнітивний і особистісний розвиток в синергії свідомості і поведінки) здійснюється на основі взаємодії зовнішньої і внутрішньої діяльності, що мотивується прагненням врівноважити сенси — ресурси — умови і оптимізується винесенням наперед стратегічної мети, що організує дії у систему, де результат попередньої дії стає способом здійснення наступної. Ефективність всього процесу розвитку залежить від широти стратегічного орієнтування особистості (на виживання, на якість життя, на сенс життя) [5]. Навчальний процес діє через задачі, що мотивують і цілеспрямовують навчальну діяльність, яка оптимізується через моделювання науково-дослідницької і предметно-практичної діяльності. Оптимальній роботі пам'яті і мислення сприяє розгортання навчального предмету як системи від

сутності на шляху простеження історії її походження з подальшим виведенням із сутності явищ [6]. Інтерактивні е-комплекси [7] розвивають компетентність на основі моделювання природних предметних дій. Завдяки інноваційному підходу нівелюється розходження між теорією та практикою, оптимізуються індивідуальні навчальні стратегії, прискорюється процес засвоєння дисципліни, бо розвиваються не тільки предметні дії, а і інтелектуальні вміння, навички та здібності. Крім того, вдосконалюються когнітивні, особистісні та соціальні якості [8]. Навчання в термінах дій через задачі є водночас ефективним (доведено довгостроковим навчальним експериментом в природних умовах вишу), науково обґрунтованим, інноваційним і зрозумілим для е-реалізації.

Перспективу неминучого розвитку дистанційного і змішаного е-навчання кафедра бачить у якісній трансформації кращих навчальних курсів без втрати їх розвиваючої ефективності в е-формат, що повинно здійснюватися високо компетентною збалансованою синергійною мультидисциплінарною командою, яка включає дійсних фахівців своєї справи в предметній, освітній і ІТ галузі.

Література

1. *Сергеева Т.В.* Метакогнитивные знания как когнитивная основа обучения и воспитания // Актуальные проблемы психологии : сб. науч. пр. Ин-ту психологии ім. Г.С. Костюка НАПН України. Т. VI. Психология одарованности. Вип. 8. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 187-196.
2. *Kolb D.A.* Learning styles and disciplinary differences // A.W. Chickering (Ed.) *The Modern American College*. San Francisco, LA: 1981. P. 232-255.
3. *Broadwell Martin M.* Teaching for learning (1969) // Retrieved 11 May 2018. http://www.wordsfityspoken.org/gospel_guardian/v20/v20n41p1-3a.html
4. *Сергеева Т.В.* Эко-гуманистическое саморазвитие. Харьков : Блок, 2009. 548 с.

5. *Сергеева Т.В.* Зависимость эффективности саморазвития личности от широты когнитивно-смысловой ориентировки // Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. № 1046. Серія «Психологія». 2013. Вип. 51. С. 43

6. *Давыдов В. В.* Теория развивающего обучения. Москва : ОПЦ «ИНТОР», 1996. 541 с.

7. *Сергеева Т.В.* SmartEnglishonline (SEO) — інноваційне навчання онлайн,

яке центроване на студенті» // Проблеми оптимального функціонування особистості у сучасних умовах : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна. С.175-176.

8. *Sergeyeva T., Barber J.* Developing generic competences in learning to learn. Kharkiv : Operativnaya poligrafiya, 2016. 120 p.

03.09.2020

Перспективи розвитку дистанційної та онлайн освіти в сучасних умовах

Віталій Успенко,

кандидат технічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів та кредиту,

Лілія Попова,

доктор юридичних наук,
професор,

Олена Шептуха,

кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні (2002 р.) зазначено, що освіта — це основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Крім того, зазначено, що освіта має стати стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [1; 2]. Особливо актуальним є наведене твердження на сучасному етапі розвитку суспільства, його масової діджиталізації та кардинальних змін в усіх сферах розвитку кожної країни світу [2].

Майже всі країни зацікавлені у підготовці висококваліфікованих спеціалістів певної сфери знань, оскільки від якості освіти залежить стабільність внутрішнього та зовнішнього середовища кожної країни [3; 4]. В умовах ринкової економіки все частіше постає питання про необхідність забезпечення інноваційного розвитку вищої освіти [4]. Нині, коли ми є свідками дійсно серйозного виклику світового масштабу — пандемії коронавірусу, з якою зіткнулися провідні економіки світу

і кращі системи охорони здоров'я [5], особливо гостро постало питання щодо розвитку онлайн-освіти в Україні, зокрема у розробленні довгочасної програми вдосконалення середньої та вищої онлайн-освіти та забезпечення її нового якісного рівня.

Доцільно зазначити, що на сьогодні у зв'язку з поширенням COVID-19 оголошено карантин та навчання вже переведено в онлайн-формат. Уряд розробив інструменти дистанційної роботи, щоб не зривати навчальний процес та зробити його максимально доступним [6].

Середня освіта повинна забезпечити учнів систематичними знаннями основ наук, які б відповідали потребам закладів вищої освіти, а не розвиватися відособленим шляхом, коли після навчання у загальноосвітній школі знань учнів недостатньо задля складання ЗНО та вступу до закладів вищої освіти (ЗВО). Тобто існує необхідність у забезпеченні синергії середньої та вищої освіти країни [2; 7], зокрема, дистанційної та онлайн-освіти.

Окрім того, існує необхідність у розробці Стратегії взаємодії закладів вищої освіти та бізнес-середовища (що

передбачає онлайн-взаємодію) задля досягнення відповідності кваліфікації випускників закладів вищої освіти потребам роботодавців. Адже з роками змінюється бізнес-середовище та з'являються нові професії, що диктують нові вимоги до вмінь та навичок працівників, їхньої освіти та професійного досвіду. На сьогодні абітурієнти обирають освіту за певними параметрами, які не мають нічого спільного з майбутньою професією та її потребами на національного ринку, а кваліфікація сьогоднішніх випускників ЗВО не задовольняє потреби роботодавців через відсутність партнерських відносин між бізнесом та ЗВО, що в результаті сприяє утворенню дисбалансу попиту та пропозиції на ринку праці [2]. В умовах пандемії коронавірусу існує можливість здійснювати плідну взаємодію між ЗВО та бізнес-середовищем завдяки онлайн-комунікаціям.

На сучасному етапі розвитку використовується значна кількість підходів щодо визначення сутності дистанційної та онлайн-освіти. Теоретичні й практичні аспекти дистанційної та онлайн-освіти висвітлено у працях багатьох вчених, зокрема, В.Ю. Бикова [9], О.І. Огієнка [10], М.Л. Смульсона [11] та ін. Аналіз публікацій підтверджує, що серед вчених немає єдності навіть у застосуванні термінів, які позначають ці форми електронної освіти.

Цілі та завдання дослідження полягають у визначенні необхідності розвитку дистанційної та онлайн-освіти, відмінностей між ними, необхідних форм комунікації, переваг та недоліків таких форм освіти, а також перспектив розвитку дистанційної та онлайн-освіти в Україні.

До недавнього часу такі поняття, як дистанційна освіта та онлайн-освіта, практично не розрізнялися. Сьогодні ними нікого не здивуєш, тому що велика частина навчальних закладів в Україні та за кордоном по-різному використовують в освітньому процесі дистанційні та онлайн-технології. Найперше дистанційне

навчання відбулося ще 1840 р. у формі листування вчителя та учениці, коли вчитель надсилав завдання, потім отримував відповіді, перевіряв роботу і оцінював, та надавав зворотний зв'язок. На початку ХХ ст. були популярними радіоуроки, в кінці ХХ ст. — телевізійні уроки від відомих педагогів-новаторів. Під час пандемії COVID-19 навесні 2020 р. трансливалися уроки Всеукраїнської школи онлайн. Останнього часу Viber став одним із найпоширеніших засобів зв'язку, який можна використовувати для дистанційного навчання [12].

Керівник холдингу Netology Group Максим Спірідонов відзначив, що «...наступні п'ять років тенденції зростання попиту на онлайн-освіту лише будуть посилюватись, за 2–30 років нас чекає активне використання технологій доповненої реальності та інших новацій в сфері дистанційної освіти» [8].

Онлайн-освіта та дистанційна освіта — це життєздатні та ефективні стратегії викладання. Однак, існують й проблеми, які можуть виникати при використанні онлайн-освіти в Україні:

- 1) повільний розвиток швидкісного мобільного Інтернету;
- 2) несприйняття зарубіжної практики дистанційної освіти вітчизняними ЗВО;
- 3) відсутність інноваційного мислення у викладачів традиційних університетів;
- 4) дотаційність так званої «державної» освіти;
- 5) малий досвід потенційних викладачів у формуванні курсів/програм;
- 6) відсутність методологічного апарату та практики дистанційного викладання;
- 7) дефіцит інвестицій в онлайн-освіту;
- 8) тривале ігнорування державою можливостей онлайн-освіти для дистанційного та інклюзивного навчання [8].

Серед можливостей для розвитку онлайн-освіти в Україні можна вказати наступні:

- 1) інклюзивна освіта в школах та університетах може отримати новий поштовх завдяки онлайн-платформам;

2) інтеграція сільських районів та малих міст і молоді з таких населених пунктів у загальні процеси розвитку освіти та науки, технологій та комунікацій, що надає можливість привести в дію «соціальний ліфт» для талановитої молоді;

3) поява нових спеціальностей та освіти за ними в тих сферах, де бракує літератури та академічних знань;

4) викладання для діаспори та вчених-україністів за кордоном на базі вітчизняних ЗВО [8].

Як визначено у Положенні про дистанційне навчання [13], дистанційне навчання — це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційна форма навчання передбачає доступ до мережі Інтернет, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що викладачі володіють технологіями дистанційного навчання.

Переваги дистанційної освіти:

— по-перше, дистанційна освіта може продовжуватися без збоїв навіть у таких випадках, як надзвичайні події або пандемія COVID-19;

— по-друге, дистанційна освіта забезпечує більшу гнучкість для студентів працювати у власному темпі та переглядати завдання за потребою.

Це також спричинене тим, що студенти можуть отримати доступ до навчального матеріалу в той час, коли їм зручно, що важливо для студентів, які можуть мати нерегулярний графік роботи.

До основних форм онлайн-комунікації між студентами та викладачами можна віднести такі:

1) відеоконференція — це конференція в режимі реального часу онлайн, яка проводиться у визначений день і час. Викладач і студенти можуть бачити одне

одного, викладач має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом;

2) форум — це найпоширеніша форма спілкування викладача й студентів у дистанційному навчанні. Модератор форуму реалізує обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією;

3) чат — це спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативної комунікації людей через Інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіо-, відеочат;

4) блог — це форма спілкування, де право на публікацію належить одній особі або групі людей. Автор (викладач, студент або їх група) розміщує на сайті свого мережевого щоденника (блогу) допис (твір, есе) і надає можливість іншим студентам прочитати й прокоментувати розміщений матеріал;

5) електронна пошта — це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео) у відкритому або зашифрованому вигляді;

6) анкетування — для поточного контролю в ході дистанційного навчання зручно використовувати різноманітні анкети;

7) соціальні мережі, служби обміну миттєвими повідомленнями та мобільні додатки на кшталт Viber дозволяють створювати закриті групи, спільноти, чати, вести обговорення тем, завдань, проблем, інформації [14].

Найбільш поширеними веб-ресурсами для дистанційної освіти є:

1) платформа Moodle (<https://moodle.org/>) — безкоштовна відкрита система управління дистанційним навчанням. Зокрема, надає можливість подавати навчальний матеріал у різних форматах (текст, презентація, відеоматеріал, веб-сторінка; навчальне заняття як сукупність веб-сторінок з можливим проміжним виконанням тестових завдань); здійснювати тестування та опитування студентів з використанням питань закритого

(множинний вибір правильної відповіді та зіставлення) і відкритого типів; студенти можуть виконувати завдання з можливістю пересилати відповідні файли;

2) платформа Google Classroom (<https://classroom.google.com>) — це сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео-, текстову та графічну інформацію. Викладач має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організувати ефективно спілкування зі студентами в режимі реального часу [15];

3) Zoom (zoom.us/download) — це сервіс для проведення відео-конференцій та онлайн-зустрічей. Zoom підходить для індивідуальних та групових занять. У платформу вбудована інтерактивна дошка, яку можна демонструвати учням. Крім того, є можливість легко й швидко перемикається з демонстрації екрана на інтерактивну дошку.

Відеоконференції можна проводити також за допомогою Microsoft Teams, Google Meet, Skype тощо;

4) ClassDojo (<https://www.classdojo.com/uk-ua/signup/>) — це простий інструмент для оцінювання роботи групи в режимі реального часу. Є можливість спілкування студентів на сторінці групи: після того, як викладач створив пост, студенти можуть його коментувати;

5) Classtime (<https://www.classtime.com/uk/>) — це платформа для створення інтерактивних навчальних додатків, яка дозволяє вести аналітику навчального процесу і реалізовувати стратегії індивідуального підходу;

6) LearningApps.org (LearningApps.org) — це онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою або як індивідуальні вправи для студентів [14].

При впровадженні дистанційної освіти існують чотири основні проблеми:

— неможливо використовувати дистанційну освіту, якщо студенти вдома не мають доступу до пристроїв або Інтернету. Дистанційна освіта повністю покладається на те, що студенти навчаються дистанційно з комп'ютерів або планшетів;

— дистанційна освіта ускладнює введення дійсного внеску студента у роботу;

— дистанційна освіта може зробити фальсифікацію навіть простішою, ніж онлайн-освіта;

— дистанційна освіта може спричинити ще більше екранного часу для студентів [16].

Однак на відміну від онлайн-освіти, при дистанційній освіті у викладача немає стільки варіантів скорочення екранного часу, оскільки все спілкування зі студентами є цифровим.

Використання мережі Інтернет у викладанні необхідне як для викладачів, які прагнуть запропонувати своїм студентам різні способи навчання, так і для самих студентів. Дистанційна освіта найбільш корисна для тих студентів, які мають постійний доступ до технологій вдома та працюють відповідально й самостійно. При цьому дистанційна освіта має очевидну перевагу у випадку несподіваного обмеження занять у ЗВО. Зрештою, онлайн-освіта та дистанційна освіта відіграють значну роль в освіті нашої країни та у світі загалом.

Література

1. *Національна доктрина розвитку освіти* : Указ Президента України від 17.04.2002р. №347/2002. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

2. *Попова Л.М.* Перспективи та напрями розвитку системи вищої освіти в Україні // *Матеріали Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф. «Проблеми та перспективи розвитку системи вищої освіти в Україні»*, ХНУБА, 17 жовтня 2019 р. С. 31–33.

3. *Гаращук О., Куценко В.* Інноваційний шлях розвитку вищої освіти — пе-

редумова підвищення її якості // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. 2014. №10 (162). С. 18–24.

4. *Попова Л.М., Кіреєва В.О.* Перспективи інноваційного розвитку науки і вищої економічної освіти // Матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку економіки»: зб. тез. Ч. 2, Дубляни, 20 травня 2020. С. 74–76.

5. *Попова Л.М.* Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів підприємництва в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 // Вісник Луганськ. держ. ун-ту внутрішніх справ ім. Е.О.Дідоренка. Вип. 1(89). Сєверодонецьк : ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка, 2020. С.172–186.

6. *Освіта та батьківство.* Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://covid19.gov.ua/osvita-ta-batkivstvo>

7. *Попова Л.М.* Перспективи розвитку науково-технічного та інноваційного потенціалу Харківського регіону // Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки : зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти, м. Рівне, 21-22 травня 2020 р. : у 2 ч. Ч. 2. Рівне : НУВГП, 2020. С. 264–267.

8. *Про стан онлайн-освіти в Україні.* Блог Д. Лозовицького. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://aphd.ua/pro-stan-onlain-osvity-v-ukrani/>

9. *Биков В.Я.* Моделі організації систем відкритої освіти. Київ : Атіка, 2009. 684 с.

10. *Огієнко О.І.* Дистанційна педагогічна освіта: зарубіжний та вітчизняний досвід : метод. рекомендації. Київ : Нац. академія пед. наук України, 2012. 75 с.

11. *Смутьсон М.Л.* та ін. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.

12. *Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/praktyku-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>

13. *Про затвердження Положення про дистанційне навчання :* Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>

14. *Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації /* І. Коберник, З. Звизняцьківська [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

15. *Топол В.* Як працювати в Google-клас: покрокова інструкція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/yak-pratsyuvaty-v-google-klas-pokrokovaya-instruktsiya/>

16. *Stauffer Bri* What's the Difference Between Online Learning and Distance Learning? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.aeseducation.com/blog/online-learning-vs-distance-learning>.

11.09.2020

Формування навичок м'якої адаптації у випускників закладів вищої освіти

Світлана Дитюк,
старший викладач,

Тетяна Креч,
кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри,

Ірина Мілева,
кандидат філологічних наук, доцент,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Проблема, пов'язана із соціалізацією випускників вищих навчальних закладів, молодих фахівців, існувала завжди. Але акценти, пріоритети зміщувались відповідно до потреб суспільства, до вимог, які ставили роботодавці в той чи інший час. Ідеться про професійні компетенції, знання іноземних мов, володіння комп'ютером тощо. У сучасному світі все важливішими стають softskills («м'які» навички, універсальні компетенції, які складно виміряти кількісними показниками). До цих дуже актуальних навичок належать комунікабельність, уміння працювати в команді, креативність, пунктуальність, виваженість, відповідальність, уміння вести перемовини, корпоративність, уміння адаптуватися до умов сучасного ринку тощо.

Упродовж кількох років ми вивчали запити роботодавців у будівельно-архітектурній галузі (і державної, і приватної форми власності) і дійшли висновку, що перевагу вони віддають трьом якостям, які для себе ми зазначили як формулу «Трьох К»: комунікабельність, креативність, корпоративність. Саме вони і є тією

проблемою, яка є предметом нашого дослідження.

Досліджень, пов'язаних із соціальною адаптацією особистості, дуже багато, адже вся історія розвитку людини — «глобальний адаптивний процес, що визначає еволюцію» [5, с. 25]. Суспільна практика демонструє велику кількість адаптивних стратегій.

У сучасній психології виділяють шість груп соціальної адаптації: 1) філософсько-соціологічний аналіз специфіки адаптивних процесів у суспільстві, відображений у наукових дослідженнях В.Г. Афанасьєва, А.І. Берга, Н. Вінера та ін.; 2) аналіз соціальної адаптації та соціалізації в дослідженнях К.А. Абдулханової-Славської, Л.І. Анциферова, В.О. Маркова; 3) аналіз біо- та нейрофізіологічних виявів адаптації в наукових працях П.К. Анокіна, А.В. Георгієвського, І.М. Полякова; 4) питання інформаційних механізмів соціальної адаптації, які намагались розв'язати В.В. Бунак, М.Ф. Нестерук, К.Е. Фабрі; 5) намагання довести культурно-історичне походження структури та розвитку вищих психічних

функцій, притаманне роботам О.І. Зотової, А.Р. Лурії, А.В. Петровського; 6) врешті-решт це праці Д.А. Андреєва, Ю.А. Бархлянського, А.В. Сахно, присвячені окремим аспектам адаптації на індивідуальному та груповому рівнях. Із досліджень останнього часу привертають увагу статті В.В. Константинова «Соціально-психологічна адаптація у полікультурному суспільстві» [2] та Т. Грейве «Акультурація. Поняття, терміни етнології, культурології, суспільних наук» [1].

На жаль, ми не знайшли жодної статті, яка б була присвячена розв'язанню проблем м'якої адаптації молодих фахівців та випускників вишів. Тому зазначена вище проблема м'якої адаптації, її характеристики, поради щодо формування певних навичок м'якої адаптації свідчать про новизну цієї проблеми і є предметом нашого дослідження.

Указані вище ознаки м'якої адаптації, а саме креативність, комунікабельність, корпоративність, мають бути притаманні майбутньому фахівцю, а їх прищеплення і є найважливішим складником педагогічної діяльності, саме вони і є тією «softskill», яка закладена у вимогах до освітніх програм Міністерства освіти і науки України. Найважливішим інструментом будь-якої соціальної адаптації є спілкування, рівень та змістовне наповнення якого змінюється на різних етапах життя залежно від тих комунікативних завдань, які ми вирішуємо в повсякденному житті. Важко уявити будь-яку професійну діяльність без різноманітного спілкування з іншими людьми: це можуть бути колеги, замовники, підлеглі, керівники тощо.

Для успішного спілкування необхідно засвоїти низку психологічних, психофізіологічних знань та вміло ними користуватися відповідно до ситуації.

Спілкування, комунікація — це складний психолого-педагогічний феномен. Майбутніх викладачів, магістрів, мабуть, зацікавить визначення педагогічного спілкування, яке трактується як організація вірних, комфортних стосунків із здобувачами освіти будь-якого рівня

та керування різноманітними формами спілкування у студентському колективі, необхідна умова формування, існування та розвитку особистості. Ми маємо право говорити про домінування гуманістичного напрямку у сучасному українському освітньому просторі.

Найважливішою ланкою педагогічного спілкування є діалог, який допомагає будь-якому здобувачу освіти перетворитися із пасивного об'єкта на рівноправного учасника спілкування. Діалог — це завжди конструктивне спілкування, що передбачає обов'язкове досягнення певного результату, що в педагогіці розуміється як оволодіння особистістю новим суб'єктивним досвідом. Суб'єктивний досвід, набутий студентом у діалогічному спілкуванні, є для нього своєрідним символом саморозвитку, внутрішнім стимулом соціальної активності.

Новітні дослідження в цій галузі знань дозволяють сформулювати основні принципи організації діалогічного спілкування в ЗВО: це принцип партнерства, що передбачає максимальне врахування інтересів кожного учасника діалогу, принцип персоналізації, принцип позиційності, що передбачає трансформацію суперпозиції викладача до суперпозиції студента в рівноправні позиції співробітництва, співчуття, співвідповідальності, принцип індивідуалізації ділового й міжособистісного спілкування, принцип актуалізації, що передбачає перевтілення привабливих особистісних якостей студента, що перебуває в латентному стані, у режим активного використання під час спілкування й діяльності.

Завдання викладача полягає в тому, щоб виховати в студента навички та досвід повноцінного спілкування, саме спілкування, а не комунікації, тобто йдеться про культуру спілкування. Спілкування — це не лише передача певної інформації, але й підтримка душевного контакту, спільності, це велика культурна цінність і навіть джерело радості. Комунікація — це насамперед обмін інформацією, дещо бездуховне, технократичне.

Спілкування ж не обмежується обміном інформацією, його не можна уявити без духовності.

Діалог може бути як блокатор, коли викладач стикається з неадекватною активністю студентів, наявністю негативної установки на сприйняття тих чи інших подій, фактів. Особливою формою спілкування є діалог-мовчання. Це своєрідний засіб психологічного впливу. Але найпоширенішим у викладацькій практиці є діалог-бесіда, що має ознайомчу, інформаційну мету, діалог-конфлікт, що містить предмет сперечання, діалог-критика, який педагог використовує, якщо треба критично проаналізувати певні дії студентів.

Можемо надати декілька порад, які мають стати запорукою успішного діалогу між викладачем і студентом. Критика повинна бути конструктивною і тактичною. Вона може підбадьорювати, наприклад, «Проблема не вирішена, але нічого страшного, наступного разу все буде добре», бути обнадійливою «Сподіваюсь, що наступного разу все буде краще», аналогічне «Пригадую, коли я був студентом, то допускав такі самі помилки», виявляти стурбованість «Я дуже стурбований цією ситуацією», здивованість «Здивований, що Вам не вдалося вирішити цю проблему», співчуття «Мені дуже шкода, що Ваші дії не сприятливі» тощо.

Друге К у виведеній нами формулі — це креативність. Проведений нами аналіз вимог роботодавців красномовно свідчить про те, що вони хочуть бачити своїх працівників креативними, здатними пропонувати не тільки інноваційні, але й нестандартні творчі рішення наявних на підприємстві проблем. Відомий психолог А. Маслоу вважає, що креативність — це творча спрямованість, притаманна всім від народження, але зникає здебільшого під впливом середовища. Інший відомий психолог П. Торренс виділяє такі ознаки креативності [5, с. 17–18]: а) підвищена чутливість до проблем, дефіциту або навичок знань; б) дії з визначення проблем,

з пошуку їх вирішення на підставі висунутих гіпотез, з перевірки та змін гіпотез, з формування результатів вирішення.

Для оцінки креативності застосовуються різноманітні тести дивергентного мислення, особистісні анкети результативності діяльності. Вивчення факторів творчих досягнень здійснюється у двох напрямках: 1) аналіз життєвого досвіду та індивідуальних ознак творчої особистості, особистісні фактори; 2) аналіз творчого мислення та його продуктів — фактори креативності: швидкість, чіткість, гнучкість мислення, чутливість до проблем, оригінальність, винахідливість, конструктивність для вирішення проблем.

Часто не розрізняють терміни *креативність* та *інновації*. Між тим, різниця між цими поняттями суттєва. Про це йдеться, зокрема, у книзі Паоло Легренці «Креативність та інновації»[3]. Треба пам'ятати, що найперший ворог креативності — стереотипне мислення, ознаками якого є: а) пошук правильного вирішення; б) зацикленість на вихідних даних; в) спрямованість на користь; г) фокусування лише на одному питанні; д) перевірка лише однієї гіпотези.

Якщо йдеться про інновації, то зазначені ознаки можуть бути використані. Якщо ж йдеться про креативність, то дотримання цих правил може зашкодити, тому що за умови творчого ставлення до вирішення проблеми ми маємо врахувати безліч вихідних даних, запропонувати декілька варіантів вирішення проблеми, які відрізняються своєю ефективністю, сучасністю, ергономічністю, функціональністю тощо. Запропоноване рішення не обов'язково дає матеріальну користь тут і зараз, що притаманне інноваціям, але має цікаві перспективи в майбутньому, містить неабиякий творчий потенціал.

Між креативністю та інноваціями існує суттєва різниця. Так, інновації притаманна так звана *зворотня композиція*: уміння розкласти проблему на маленькі складнички, зібрати її по-новому, утворити нову структуру, креативність — це найчастіше є миттєве осяяння.

Якщо результат втілення інноваційних технологій, ідей — процес передбачений, контрольований, то креативність — це завжди уникнення шаблонів, будь-яка креативна дія — процес унікальний, створений вперше.

Інновації завжди емпатичні, оскільки спрямовані на задоволення потреб певної соціальної групи, якщо йдеться про креативність, то емпатія не відіграє такої значної ролі, як у інноваційних процесах. Треба визначити кінцеву мету: якщо ви спрямовані на креативність, відходьте від шаблонів, пропонуйте різноманітні ідеї, якщо ви хочете отримати користь від своєї діяльності, звертайте увагу на задоволення потреб певної соціальної групи.

Виникають два важливі питання: чи можна перевірити ступінь креативності та як її розвинути?

Ми пропонуємо як зразок тест на перевірку креативності:

1) скільки ліній на малюнку:

Переважна більшість відповідає, що їх 2, а людина, що мислить креативно, відповідь, що їх три, враховуючи простір між двома лініями.

Наша порада щодо розвитку креативності: брати активну участь у дискусіях, мозкових штурмах, вирішенні проблемних завдань, які не мають однозначного вирішення в сучасній науці.

І, нарешті, високо ціниться сучасними роботодавцями корпоративність — «третє К» із нашої формули. Найпоширенішим визначенням корпоративності є відчуття належності до єдиної групи, у якій кожний індивід має спільні з групою погляди й переконання. Корпоративність є запорукою «безпечності сучасної організації, консолідованості у діаді «людина-організація». Корпоративний дух сприяє розвитку емпатійної комунікації, відображеної в славнозвісній формулі мушкетерів «Один за всіх, і всі за одного».

Деякі науковці виділяють два аспекти корпоративності:

— засіб маніпуляції під час керування колективом;

— концепція організації, що розкриває корпоративний дух та цінності компанії.

І лише від психологічної зрілості керівництва компанії залежить, який із аспектів будедомінбувати. Суттєвий складник корпоративності — це вплив команди на розвиток особистості.

У сучасній психології все більшого поширення набуває термін «корпоративна людина» (англ. *corporateman*, япон. *kaisha ningon*). Це насамперед людина, повністю віддана своїй компанії, яка розділяє цінності її корпоративної культури. Корпоративна людина намагається досягти певних цілей (стабільної гарантованої роботи, набуття певного статусу, просування кар'єрними сходами). А це можливо тільки в рамках певної компанії, оскільки лише в рамках цієї компанії відбувається взаємообмін особистих цілей робітника та цілей компанії. На початку кар'єри працівник не має ще ані належної компетенції, ані належної кваліфікації, ані бажання працювати саме на цю компанію, що давало б можливість вважати його корпоративною людиною. Почавши працювати, людина робить певний внесок, який компенсується компанією.

Згодом, набуваючи все більшої компетенції, працівник виявляє бажання задовольняти вимогам компанії, виникає почуття відповідальності та боргу перед нею, тобто виконується почуття лояльності та колективізму, що й дає змогу вважати працівника корпоративною людиною. В обмін на це компанія гарантує стабільну роботу, оплату відповідно до статусу на службових сходинках. Врешті-решт виникає відданість інтересам корпорації.

Отже, ми запропонували шляхи м'якої соціалізації, які, по-перше, задовольняють вимогам роботодавців, по-друге, допоможуть молодим фахівцям адаптуватись у різноманітних сферах майбутньої професійної діяльності. Ми визначили основні ознаки, властивості термінів *креативність*, *комунікабельність*, *корпоративність*. Уміння володіти цими на-

вичками і є м'якою соціалізацією, конче необхідною кожному здобувачеві вищої освіти, особливо якщо йдеться про третій рівень.

Перспективи майбутніх досліджень полягають у вивченні різноманітних аспектів м'якої адаптації (soft skills), їх систематизації та пристосування до начальних потреб здобувачів освіти та молодих фахівців з метою їх адаптації та соціалізації в сучасному суспільстві.

Література

1. *Graves*. Psychological-acculturation in a tri-ethnic community // South-

Western journal. 1918. №23. С. 337–350.

2. *Константинов В.В.* Социальная адаптация подростков, обучающихся в общеобразовательных учреждениях разных типов. СПб. : Эко-Вектор, 2018. С. 59–67.

3. *Легренци Паоло*. Креативность и инновации. Изд-во «Kredit», 2019. 127 с.

4. *Маслоу А. Г.* Мастера психологии. Питер, 2014. С. 59–69.

5. *Ромм М.В.* Социальная адаптация студента: метафизика смысла // Сибирский педагогический журнал. 2012. №7. С. 25–29.

6. *Торренс Т.* Диагностика креативности // Общество, социология, психология, педагогика. 2014. №7. С. 75–83.

09.09.2020

Коучинг як ефективна технологія формування емоційної компетентності майбутніх менеджерів

Ніна Аванесова,

доктор економічних наук, професор,

Ольга Гетьман,

кандидат економічних наук, доцент,

Юлія Сергієнко,

аспірант,

Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Емоційна компетентність досліджується багатьма зарубіжними (Д. Гоулман, М. Зайднер, Д. В. Люсин, Дж. Метьюс, Р. Д. Роберте, Л. Уїт-Ворт та ін.) [1, 5, 9] і вітчизняними (І. Н. Андрєєва, С. П. Дерев'янка) [5, 8, 9] дослідниками і розглядається як здатність суб'єкта керувати своїми емоціями та емоціями інших людей у взаємодії з ними.

Сучасне управління в стилі коучингу — це ставлення до співробітників як до величезного додаткового ресурсу підприємства, де кожен співробітник є унікальною творчою особою, здатною самостійно вирішувати багато завдань, виявляти ініціативу, робити вибір, брати на себе відповідальність і приймати рішення (Е. А. Єрмакова, І. Л. Добротвірська) [3].

Питанням підготовки менеджерів присвячені роботи Н.Г. Багдасарьян, М. Н. Берулава, О. А. Єршової, З. Д. Жуковської, В. М. Жураковського, М. М. Зіновкіна, М. Г. Лапусти, В. Ф. Мануйлова, В. І. Маршові, Б. С. Мітіна, В. П. Рачкова, Н. А. Селєзньової, В. П. Симонова та ін. [10].

Мета дослідження: розробити й апробувати коучинг як ефективну технологію

формування емоційної компетентності майбутнього менеджера. Об'єкт дослідження: емоційна компетентність в професійній підготовці менеджера у вузі. Предмет дослідження: коучинг як ефективна технологія формування емоційної компетентності майбутнього менеджера.

Відповідно до проблем, об'єкту, предмету і методів дослідження були сформульовані наступні завдання:

1. Визначити специфіку підготовки менеджерів у виші та місце емоційної компетентності в цьому процесі на сучасному етапі.

2. На основі вивчених підходів до формування емоційної компетентності студентів розкрити можливості інтеграції компетентного підходу та застосування коучингу-технологій.

3. Сконструювати педагогічну модель формування емоційної компетентності в процесі професійної підготовки менеджера у виші.

4. Проаналізувати результатів експериментальної роботи та підготувати рекомендації щодо впровадження коучингу в процес професійної підготовки

менеджерів як ефективної технології формування емоціональної компетентності майбутніх фахівців.

На думку Р. Брода, для того щоб успішно впровадити коучинг в компанію, його необхідно розглядати як щось більше, ніж просто ще один вид управлінської діяльності [6]. Коли слово «коучинг» вперше було започатковано зі спорту в бізнесі, один із колишніх спортивних коучів (а нині визнаний «гуру» спортивного та бізнес-коучингу) Т. Голв запропонував «формулу ефективності», яка показує, з чого ця сама ефективність складається. У математичному вигляді формула виглядає так:

$$P = P - I$$

Performance = potential — interference

Ефективність = потенціал — перешкода

На підставі цієї формули можна стверджувати, що для досягнення поставлених цілей необхідно здійснити таке:

а) максимізувати наш потенціал (виявити краще, що в нас є, навчитися ефективно застосовувати це в житті);

б) усунути перешкоди (як внутрішні — страхи, стереотипи та ін., так і зовнішні — несприятливе середовище, загрози зовнішнього оточення) [8].

На цьому і фокусується робота коуча. Поведінка коуча, його дії та способи впливу на коучируемого багато в чому схожі

з основними джерелами технології коучингу, такими як: наставництво, терапія, консультування, тренінг (табл. 1).

Таким чином, еволюція коучингу зумовлена специфікою і напрямом розвитку його системоутворюючих технологій: їх розвиток спричинив установку коучингу на фасилітації розвитку, відкритість коучируемого зовнішнім і внутрішнім впливам, безумовність пріоритету особистості коучируемого в процесі взаємодії з коучем.

Основні підходи до коучингу визначають оптимальне поєднання способів досягнення результату і способів актуалізації можливостей фахівця в роботі над собою. Коучинг-формування емоційної компетентності пов'язується з формуванням умінь в галузі саморозвитку на основі самопізнання і пізнання інших людей. Для зручності інтерпретації результатів діагностики визначено рівні сформованості емоційної компетентності респондентів.

Результати діагностики на цьому етапі експерименту основних елементів емоційної компетентності представлено в табл. 2, а інтегральних показників емоційної компетентності — в табл. 3.

Представлений аналіз доповнений результатами статистичної обробки отриманих даних. Дані кореляційного аналізу за основними компонентами емоційної компетентності студентів на констатуючим етапі експерименту відображені в табл. 4.

Таблиця 1

Основні відмінності коучингу від суміжних технологій [9]

Консультування	Тренінг	Наставництво	Терапія
Конкретика, рецептура й алгоритмізація консультування контрастують з відкритістю, незавершеністю; акценти на допомогу кодованих дібрати рішення самостійно і супроводжувати його до тих пір, поки не будуть досягнуті поставлені цілі	Вправа, навчання і вироблення певних моделей поведінки в ході тренінгу контрастують з варіативністю і альтернативністю модельованих ситуацій коучингу, максимально наближених до досвіду коучируемого	Досвід і досвідченість наставники в ролі експерта та ментора контрастують з мінімальним обсягом досвіду коуча в галузі професійних ускладнень коучируемого, що в певному сенсі змушує коучируемого розвиватися і навчатися самостійно. Відкритість коуч-досвіду коучируемого дозволяє динамічно розвиватися, взаємодіяти суб'єктам	Акцент терапевтичного впливу на минуле, сьогодення і майбутнє клієнта контрастує з установками коуча на допомогу коучируемому у встановленні мети і методів її досягнення

Таблиця 2

Результати діагностики основних елементів емоційної компетентності
(констатуючий етап експерименту)

Рівень	Самосвідомість, %	Самоконтроль, %	Соціальна чуйність, %	Управління відносинами, %
високий	12,2	14,6	22	17,1
середній	87,8	85,4	78	82,9
низький	0	0	0	0
разом	100	100	100	100

Таблиця 3

Результати діагностики інтегральних показників емоційної компетентності
(констатуючий етап експерименту)

Рівень	Внутрішній компонент, %	Зовнішній компонент, %	Загальний компонент, %
високий	7,4	9,8	2,4
середній	92,6	90,2	97,6
низький	0	0	0
разом	100	100	100

Представлені в таблицях результати свідчать про те, що на початок експериментальної роботи в групі випробовуваних переважає середній рівень розвитку емоційної компетентності, як по окремих елементах (відповідними шкалами «самосвідомість», «самоконтроль», «соціальна чуйність», «управління стосунками»), так за інтегральними шкалами («внутрішній компонент», «зовнішній компонент» емоційної компетентності) і загальним показником емоційної компетентності випробовуваних.

Матриця кореляцій свідчить про відсутність статистично значущих залежностей між елементами емоційної компетентності студентів (достовірність обчислень 0,95).

Результати діагностики на початок експерименту дозволяють зробити висновок про недостатній рівень сформованості

емоційної компетентності переважною більшістю обстежуваних, і, отже, при необхідності і доцільності проведення експериментальної роботи. Представлені дані свідчать про позитивну динаміку основних показників емоційної компетентності. Наведені в таблицях результати переконують у тому, що за підсумками експериментальної роботи в групі випробовуваних починає переважати високий рівень розвитку емоційної компетентності за такими елементами, як «самосвідомість» (56,1 %) і «самоконтроль» (58,5 %). За показниками критеріїв «соціальна чуйність» і «управління відносинами» знизилися значення середнього рівня (з 78 до 51,3 % і з 82,9 до 63,4 % відповідно), а також підвищилися значення високого рівня (22 до 48,7 % і 17,1 до 36,6 % відповідно). Результати діагностики на контрольному етапі ек-

Таблиця 4

Дані кореляційного аналізу за основними компонентами емоційної компетентності студентів (констатуючий етап експерименту)

Критерій	Самосвідомість	Самоконтроль	Соціальна чуйність	Управління відносинами
Самосвідомість	1,00	0,17	0,01	0,16
Самоконтроль	0,17	1,00	0,23	0,06
Соціальна чуйність	0,01	0,23	1,00	0,08
Управління відносинами	0,16	0,06	0,08	1,00

Таблиця 5

Результати діагностики основних елементів емоційної компетентності
(контрольний етап експерименту)

Рівень	Самосвідомість, %	Самоконтроль, %	Соціальна чуйність, %	Управління відносинами, %
високий	56,1	58,5	48,7	36,6
середній	43,9	41,5	51,3	63,4
низький	0	0	0	0
разом	100	100	100	100

Таблиця 6

Порівняння результатів діагностики за основними компонентами емоційної компетентності студентів (констатуючий (до) і контрольний (після) етапи експерименту)

Рівень	Самосвідомість, %		Самоконтроль, %		Соціальна чуйність, %		Управління відносинами, %	
	до	після	до	після	до	після	до	після
високий	12,2	56,1	14,6	58,5	22,0	48,7	17,1	36,6
середній	87,8	43,9	85,4	41,5	78,0	51,3	82,9	63,4
низький	0	0	0	0	0	0	0	0
разом	100	100	100	100	100	100	100	100

перименту основних елементів емоційної компетентності представлено в табл. 5.

Виявлені тенденції характерні й для інтегральних шкал («внутрішній компонент», «зовнішній компонент» емоційної компетентності), і для загального показника емоційної компетентності випробовуваних. Відзначається значне підвищення рівня сформованості зовнішнього і внутрішнього компонентів емоційної компетентності (табл. 6).

Значимість отриманих результатів підтверджується даними статистичного аналізу. Зокрема, у підсумкових даних виявлено стійкі зв'язки між усіма компонентами емоційної компетентності студентів, чого не було до експериментальної роботи.

Проведена робота з впровадження коучингу до навчального процесу дозволила

змінити основні показники і підвищити загальний рівень емоційної компетентності студентів. Підсумки впровадження коучингу представлено в табл. 7.

У цілому за підсумками роботи показники самосвідомості змінилися в бік збільшення високого рівня на 35,2 %, самоконтролю — на 37,8 %, соціальної чуйності — на 27 %, управління відносинами — на 29,8 %. Таким чином, впровадження коучингу до освітнього процесу на основі розробленого методичного забезпечення підтверджує експериментальні дані про ефективність запропонованої технології формування емоціональної компетентності.

За підсумками експериментальної перевірки ефективності коучингу як технології формування емоційної компетен-

Таблиця 7

Результати діагностики основних елементів емоційної компетентності
(після впровадження коучинг-технології)

Рівень	Самосвідомість, %	Самоконтроль, %	Соціальна чуйність, %	Управління відносинами, %
високий	56,8	48,6	45,9	59,5
середній	43,2	51,4	54,1	40,5
низький	0	0	0	0
разом	100	100	100	100

тності студентів можна зробити наступні висновки:

1. Коучинг формування емоційної компетентності дозволяє допомогти студенту побачити самого себе з точки зору вузького погляду на проблему; позначити додаткові перспективи; увійти в різні перспективи; зробити вибір; скласти план, орієнтований на конкретну ситуацію; діяти відповідно до плану.

2. Реалізація технології коучингу в процесі експерименту дозволяє сформувати такі елементи емоційної компетентності майбутнього менеджера, як: самосвідомість, самоконтроль, емоційна чуйність, управління відносинами. Ці елементи зумовлюють інтегральні показники, внутрішні і зовнішні компоненти емоційної компетентності.

3. Авторська технологія формування емоційної компетентності майбутнього менеджера в процесі коучингу має вступну сесію до коучингу (знайомство, визначення стратегії та перспектив); демонстрацію навичок, аналіз і пошук нових ресурсів (коуч-сесії — особисті та групові); завершальну сесію коучингу (план дій, система мотиваційних заходів, необхідні ресурси та ін.)

У найширшому розумінні коучинг є способом розвитку людей в організації з метою підвищення ефективності діяльності та реалізації їхнього потенціалу повною мірою. Коучинг розглянуто як позитивну діяльність, а не як діяльність, спрямовану на виправлення недоліків у роботі.

Література

1. *Drucker P. F.* The Frontiers of Management: where tomorrow's decisions are being shaped today. L. : Heinemann, 2015. XI, 368 p.
2. *Downey M.* Effective Coaching. Lessons from the coach's coach. Second edition. Texere, 2014. 149 p.
3. *Goleman D.* Leadership that gets results // Harvard business review. 2016. March — April. P. 79-90.
4. *Hawkins P., Smith N.* Coaching, Mentoring and Organizational Consultancy. 2017. 368 p.
5. *Jay Mike R.* Coaching as a Transformational Leadership Competency [Electronic resource] Mode of access: www.coachingedge.com/ctlc
6. *Leonard J. T.* The Portable Coach. Scribner, 2000. 183 p.
7. *Mayer J. D.* Emotional intelligence [Electronic resource] / J. D. Mayer, P. Salovey. 2005. Mode of access: http://www.unh.edu/emotional_intelligence
8. *O'Neill M. B.* Executive Coaching with Backbone and Heart: A Systems Approach to Engaging Leaders with Their Challenges. Jossey-Bass, 2013. 272 p.
9. *Parsloe E.* Coaching, Mentoring and Assessing. L. : Kogan Page, 2004. 178 p.
10. *Silberman M.* 101 Ways to Make Training Active (Active Training Series). Pfeiffer, 2005. 336 p.
11. *Skiffington S. M., Zeus P.* The Complete Guide to Coaching at Work. Sydney : McGraw-Hill, 2002. 215 p.

01.09.2020

Апгрейдинг освітніх програм: методичні аспекти сучасного підходу до формулювання результатів навчання

Вероніка Халіна,

кандидат економічних наук, доцент,

Олександр Сироватський,

кандидат технічних наук, доцент,

Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Сучасне суспільство є свідком глобальних перетворень та змін, які охопили всю планету. Це виявилось причиною генерування новітньої освітньої парадигми, оскільки саме освіта є найточнішим індикатором суспільних процесів, квінтесенцією трансформацій, які відбуваються в екосистемах різних рівнів. Тому вона покликана бути провідником людства в буремному змінюваному світі. Змінюються умови існування та життя — змінюються і вимоги до освіти, і навпаки — освіта є каталізатором змін у суспільстві та світі. Усе це не просто гучні слова, а реальність, що зустрічається все частіше в суспільстві щодо необхідності здобуття вищої освіти.

Натомість, сьогодні помітні зрушення у процесах забезпечення якості вищої освіти, що сприяє підвищенню іміджу та поверненню престижу. Освітні програми сьогодні стають більш цікавими та унікальними, конкуруючи на ринку освітніх послуг, пропонують здобувачам вищої освіти знання, уміння та навички, які ті не зможуть здобути більш ніде. Усе це стає можливим завдяки грамотному сучасному підходу до формулювання результатів навчання, що на сьогодні є

однією з найактуальніших проблематики досліджень у сфері освіти.

Першим кроком до вирішення будь-якої наукової проблематики є визначеність з категоріальним апаратом. У межах цього дослідження мова піде про три поняття, які дуже часто плутають і підмінюють одне одним: результати навчання, цілі навчання та компетентності.

Результати навчання відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (з останніми змінами та доповненнями) — це знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити й виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів [1]. Результати навчання мають відповідати таким критеріям: бути чіткими і однозначними, даючи змогу чітко окреслити зміст вимог до здобувача вищої освіти; бути діагностичними (тобто результати навчання повинні мати об'єктивні ознаки їх досягнення чи недосягнення); бути вимірюваними (має існувати спосіб та шкала для вимірювання досягнення результату прямими або непрямими методами, рівнів

досягнення складних результатів); бути сформульованими відповідно до правил [3].

При цьому, відповідно до Закону [1], компетентність — здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Тобто, завдяки набутим компетентностям здобувачі освіти досягають результатів навчання.

Для опису освітніх програм різних рівнів потрібно визначати та формулювати і результати, і цілі навчання. Часто ці терміни плутають і навіть використовують їх взаємозамінно. Проте, насправді, між ними існують чіткі відмінності, які варто виокремлювати й артикулювати і в документах, і в комунікаціях зі студентами. Навчальна мета зазвичай формулюється з погляду викладача й вказує на загальний зміст чи спрямованість програми. Навчальний результат, натомість, — це конкретне твердження, що виражає навчальний намір, вказуючи на конкретну галузь, яку викладач планує охопити навчальним блоком. Метою навчання є очікуване застосування набутих компетентностей. Результати навчання є виявленням прямих підсумків освітнього процесу [4].

Класифікації навчальних цілей є інструментом, що допомагає визначити та структурувати результати навчання. Класифікація розроблена під керівництвом Б. Блума для когнітивної або пізнавальної сфери (B.S. Bloom, 1956, Anderson, 2001), ціннісної, афективної або емоційної сфери (W. Krathwohl, 1964) та психомоторної або маніпуляційної сфери (E.H. Simpson, 1966, R.H. Dave, 1967, S.R. Kibler, 1970, A.J. Harrow, 1972). Класифікація (таксономія) — ієрархія результатів навчання, сформульованих у діяльнісних термінах (дієсловах) [3].

Таксономія Б. Блума, звичайно, недосконала та неуніверсальна, але її можна застосовувати, оскільки базово

вона відображає когнітивний процес як такий. При цьому здобуті компетентності проєктуються на програмні результати навчання, які, власне, і застосовуються у професійній діяльності та є вимірюваними показниками ефективності освітньої програми.

На сьогодні спостерігається різкий розрив між потребами ринку праці, здобувачів вищої освіти та змістом освітніх програм, які мають відповідати затвердженому на державному рівні стандартам вищої освіти. Проте саме потреби є підґрунтям для майбутніх цілей навчання. Тому важливо застосовувати підхід до розробки освітніх програм, заснований на концепції сингулярності та голістичності, тобто який охоплює думки всіх стейкхолдерів, дотичних до освітньої програми. Це дає можливість нівелювати розриви між поколіннями та розриви в розумінні та формуванні освітніх потреб (рис. 1).

Відповідно до пункту 3 частини третьої статті 10 Закону України «Про вищу освіту» нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти у стандартах вищої освіти формулюється в термінах результатів навчання. Для виконання одного з критеріїв якості освітньої програми має забезпечувати досягнення всіх результатів навчання, визначених у відповідному стандарті [2]. Посилюється необхідність поступового відходження від державних стандартів спеціальностей у межах академічної автономії закладів вищої освіти для можливості більш вільного формулювання результатів навчання як фактору зростання якості освітніх послуг.

При цьому основними та найцікавішими стейкхолдерами та джерелами інформації для аналітики постають випускники, які вже пройшли певний шлях реалізації набутих знань і навичок та в змозі дати оцінку набутим результатам навчання.

Наступною групою стейкхолдерів, які компетентні та здатні оцінити освітній продукт, є роботодавці як одні з кінцевих бенефіціарів у цьому складному та багатофакторному процесі.

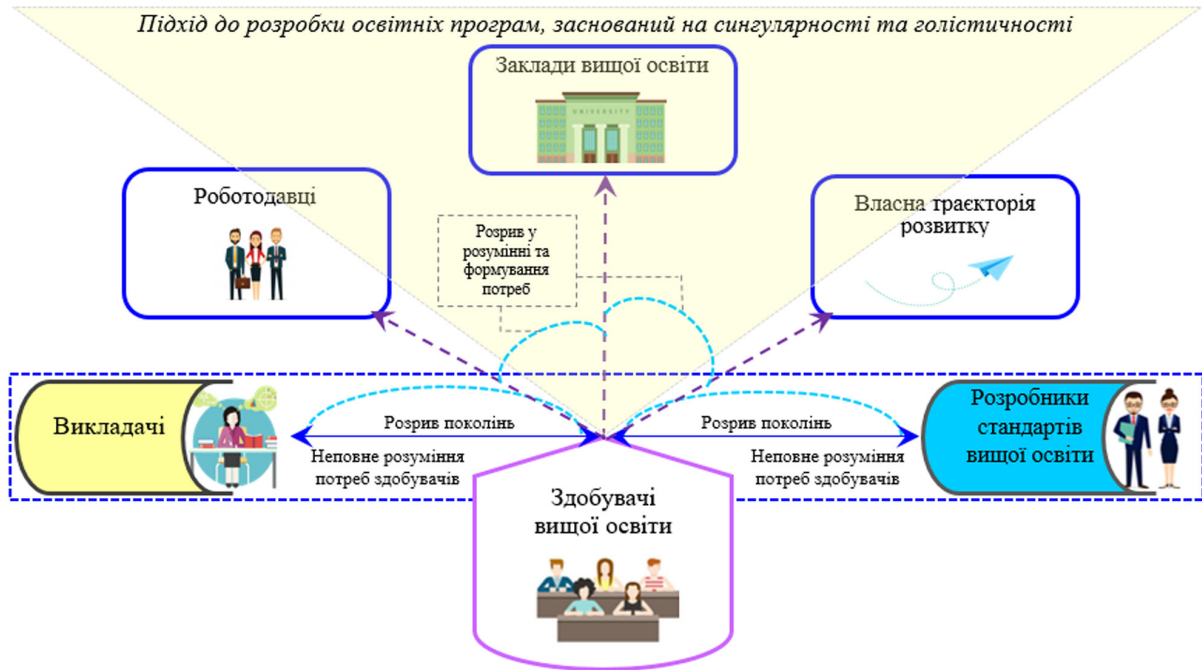

Рис. 1. Стейкхолдери освітніх програм та формування освітніх потреб здобувачів вищої освіти (розробка авторів)

Врахування всіх цих впливів в кінцевому рахунку зроблять освіту винятково клієнтоорієнтованою. При цьому не варто змішувати та ототожнювати це поняття в аспекті надання освітніх послуг із студентоцентрованістю. Студентоцентрований підхід передбачає, що здобувач

є суб'єктом із власними унікальними інтересами, потребами, досвідом і є окремим учасником освітнього процесу, який готовий брати на себе відповідальність за власний вибір та навчання. При цьому відповідність концепту студентоцентрованості важлива на етапі реалізації освітньої

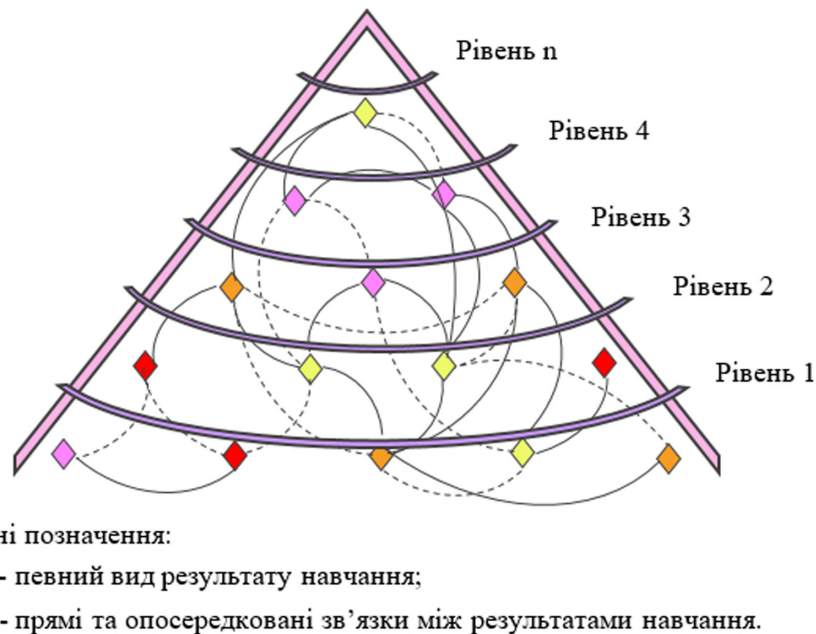

Рис. 2. Умовна структура результатів навчання здобувача вищої освіти за певною освітньою програмою (розробка авторів)

Рис. 3. Етапізація формулювання результатів навчання (складено авторами на основі [3–5])

програми, тоді як клієнтоорієнтованість як нова філософія освіти — безперервна та охоплює всі етапи: від підготовки та формування освітньої програми до оцінки результатів її реалізації.

Результати навчання, які відповідають потребам здобувачів та дотичні до освітньої програми осіб, на думку авторів, мають певну структуру, що має послідовно-ієрархічний характер зв'язку всередині, тобто ієрархія відповідає таксономії (від знань як когнітивного домена найнижчого рівня до набуття творчих навичок) (рис. 2).

Послідовність у характері зв'язків між результатами навчання виявляється в міждисциплінарних зв'язках, які формують логіку освітнього процесу та освітньої програми. Наскрізні змістові лінії вибудовують структуру наскрізних результатів навчання, які опановує здобувач.

Методично процес формулювання результатів навчання можна подати у формі поетапної послідовності (рис. 3).

Якщо деталізувати визуалізований на рис. 3 методичний підхід, то I етап має бути спрямований на визначення навчальних потреб та формулювання цілей навчання (докладний опис цих процесів був наданий вище). Наступним етапом є змістова реалізація формулювання результатів навчання, тобто необхідно враховувати не лише повну відповідність професійному профілю фахівця, але й наявність у нього універсальних (soft) та прикладних (applied) навичок, також окремо можна виділити цифрові навички як ключову потребу сучасності.

Подальший етап включає технічну реалізацію формулювання результатів навчання, а саме механізм складання

самої фрази, яка найбільш ефективно буде відбивати досягнення здобувача. При цьому слід наголосити на кількох важливих моментах: ефективні діяльнісні результати навчання завжди орієнтовані на здобувача; свідчення досягнення описує, що повинні вміти здобувачі, щоб продемонструвати, що вони досягли діяльнісної цілі; ефективні результати навчання є спостережуваними — їх можна побачити або почути (поширена помилка полягає в тому, що речення починається з неспостережуваних дієслів, зокрема «знати», «розуміти», «усвідомити», оскільки не можна побачити або почути, що хтось «знає» або «розуміє», тому ці твердження не описують продуктивності); свідчення досягнень має бути конкретним, чітким і значущим; ефективні результати навчання повинні відповідати навчальним потребам; ефективні результати навчання мають бути діагностичними; ефективні результати навчання повинні бути реалістично доступними внаслідок навчання [4, 5].

Результати навчання мають бути конструктивно узгоджені з навчальними активностями та методами оцінювання. Тому важливими етапами є визначення та коригування співвідношення елементів цієї тріади.

Останній етап виконує контрольну функцію, а саме — перевірку відповідності сформульованих результатів поставленим цілям навчання.

 писаний методичний підхід до процедури формулювання результатів навчання здобувачів вищої освіти враховує основні етапи та містить і якісні, і кількісні критерії, що в остаточному підсумку збільшує ефективність навчання, а внаслідок — якість освітньої програми.

Отже, результати навчання здобувачів вищої освіти є вирішальним критерієм для оцінювання якості освітньої програми, а також наголошено на необхідності

поступового відходження від державних стандартів спеціальностей у межах академічної автономії закладів вищої освіти, подано компоненти результату навчання, як їх ефективно сформулювати, використовуючи найбільш влучні когнітивні дієслова (зокрема з таксономії Б. Блума), якими є критерії якості результатів навчання та в чому полягає методичний підхід визначення й формулювання результатів навчання.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» // База даних «Законодавство України» / ВР України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми Рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти протокол від 29 серпня 2019 р. № 9 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09>.
3. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Затверджено Наказом МОН від 01.10.2019 р. № 1254. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://edu-mns.org.ua/img/news/8635/NakMON_1254_19.pdf.
4. Навчальні цілі та результати навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/navchalni-tsili-ta-rezultaty-navchannya>.
5. Як сформулювати результати навчання? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/yak-sformuliyuvaty-rezultaty-nav4annia>.

10.09.2020

Риторична культура як невід'ємна складова педагогічної майстерності

Олена Белікова,
старший викладач,

Світлана Дитюк,
старший викладач,

Ольга Тесаловська,
старший викладач,
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Вспіхи в навчанні і вихованні студентів визначаються безліччю факторів, кожен з яких є досить вагомим. Це — методика навчання і виховання, індивідуально-психологічні особливості здобувачів вищої освіти, рівень їх розвитку.

Основним фактором у навчанні і вихованні здобувачів вищої освіти є особистість викладача, його наукова, методична та психолого-педагогічна компетентність.

При цьому необхідно зауважити, що особистісно-професійні якості викладача, його культура незримо вибудовують і образ мови, і стиль педагогічного спілкування, і культуру його мовної поведінки, що має великий вплив на засвоєння знань, формування навичок і вмінь студентів, на особистість самого студента.

Навчання — це перш за все спілкування між викладачем і здобувачами вищої освіти — цілеспрямоване, заздалегідь запроєктоване спілкування, в ході якого здійснюється освіта, виховання і розвиток особистості студента. Поза спілкування неможливе досягнення мети навчання і виховання.

У сфері освіти спілкування, з одного боку — це засіб пізнання і прилучення до

істини, з іншого боку — це комунікація з приводу соціокультурних цінностей, ідеалів, норм між усіма учасниками освітнього процесу. Тому, саме комунікативний компонент багато в чому визначає ефективність навчально-виховного процесу.

Практика педагогічного спілкування у закладах вищої освіти вимагає не просто інтенсифікації зв'язків в системі «викладач-студент», а й зміни якості цих зв'язків на бік їх відкритості та інформативності.

Уміння чітко і ясно висловлювати свої думки, говорити грамотно, вміння не тільки привернути увагу своєю мовою, а й активно впливати на студентів, вміло переконувати їх у правильності своєї точки зору, коректно дискутувати — це своєрідна характеристика професіоналізму, риторичної майстерності викладача.

Актуальність даного дослідження полягає в необхідності вивчення та виявлення складових риторичної культури викладача, її роль у формуванні професійно орієнтованої особистості в умовах удосконалення системи вищої освіти, в процесі впровадження нових вимог і стандартів навчання.

У педагогічній професії риторична майстерність є провідною професійною характеристикою, від якої залежить ство-

рення оптимальних міжособистісних і ділових відносин зі студентами, відсутність конфліктів та особиста задоволеність. Уміння грамотно здійснювати педагогічне спілкування, адекватно встановлювати, підтримувати контакт зі студентами і керувати ними є найважливішими професійними компетенціями педагога.

Риторична майстерність передбачає знання викладачем риторичних норм і правил, вміння застосовувати їх в процесі мовної взаємодії, через яку й відбувається реалізація мети навчання і виховання студентів. Її основними складовими є вміння проектувати, усвідомлювати, планувати і креативно створювати ситуацію педагогічного спілкування, здійснювати риторичну рефлексію.

Разом з тим дослідження в галузі педагогічної риторики і досвід педагогічної діяльності показують, що значна частина труднощів педагогів обумовлена не стільки недоліками наукової і методичної підготовки викладачів, оскільки деформацією сфери професійно-педагогічного спілкування, недостатнім володінням основами педагогічної комунікації, техніками гуманістичної і партнерської взаємодії.

Метою нашого дослідження було виявлення складових риторичної культури викладача, які є значущими для студентів технічного закладу вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень наукової літератури, присвяченої питанням ролі особистості викладача в навчально-виховній роботі вищої школи, показує, що актуальну проблему професійно-значущих якостей педагога досліджували такі вчені як І. Зімня, І. Зязюн, І. Подласій, В. Сластенін, Є. Клімов, М. Харламов та ін. Головні думки, що об'єднують різні точки зору на риторику цих досліджень полягає в тому, що викладач ЗВО — це особистість, яка за змістом своєї професійної діяльності повинна мати сукупність універсальних якостей: бути вченим, педагогом-практиком, вихователем, психологом, забезпечувати органічне поєднання в процесі навчання освітньої, наукової та ін-

новаційної діяльності, володіти технікою педагогічного спілкування [8; 14; 15; 17].

Різні аспекти педагогічної риторики, формування риторичної майстерності розглядаються в роботах Ф. Бацевича, М. Голубева, І. Зязюна, Л. Мацько, Г. Сагач та ін. В той же час проблема риторизації педагогічного процесу в навчальних закладах ще не отримала повного науково-методичного обґрунтування. Зауважимо, що в наукових роботах з педагогічної риторики найбільш дослідженою є проблема формування риторичної культури педагога. Проблема ж формування риторичної майстерності педагогів вищої школи не отримала достатнього висвітлення в наукових дослідженнях. [2, 4, 9, 13, 18].

Метою статті є визначення суті поняття «риторична майстерність» як базового компонента професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи та визначення шляхів його формування.

На основі вивчення психолого-педагогічної літератури можна виділити такі вміння та навички, що становлять риторичну майстерність викладача [1; 3; 5; 8; 12; 14; 16]:

— перша група умінь — комунікативні або мовні — це вміння ясно і чітко викладати свої думки, вміння переконувати, аргументувати, вибудовувати доказ, вміння виносити судження, аналізувати висловлювання, говорити логічно, дохідливо, захоплююче;

— друга група умінь — перцептивні — це вміння сприймати зовнішні ознаки студента, співвідносити їх з його особистісними характеристиками, інтерпретувати та прогнозувати на цій підставі поведінку студента; вміння слухати і чути (правильно інтерпретувати інформацію, в тому числі й невербальну, розуміти підтексти та т. ін.), вміння зрозуміти почуття і настрої студентів (дотримання такту, здатність до емпатії), вміння аналізувати (здатність до рефлексії);

— третя група умінь — вміння взаємодіяти в процесі спілкування (інтерактивні) — це вміння організовувати спілкування, проводити бесіду, обговорення, ве-

сти дискусію, вміння ставити запитання, повести за собою, вміння спілкуватися в конфліктних ситуаціях, вміння керувати своєю поведінкою в спілкуванні.

Одним з факторів, що становлять основу мовної майстерності педагога, є культура мови.

Мовна культура в сучасному розумінні — це галузь лінгвістики і риторики, яка вивчає усвідомлену мовну діяльність, норми мовної поведінки, які забезпечують результативність та діяльність як цілеспрямовану і доцільну, а також етично коректну норму. [7].

На думку Л.А. Введенської, під культурою мови розуміється «володіння нормами літературної мови в її усній і письмовій формах, при яких здійснюються вибір і організація мовних засобів, що дозволяють в певній ситуації спілкування забезпечити необхідний ефект в досягненні поставлених завдань комунікації».

До основних складових компонентів культури мовлення Л.А. Введенська відносить:

- нормативні, що передбачають дотримання норм літературної мови;
- комунікативні, які передбачають вибір необхідних мовних засобів;
- етичні, які демонстрували би знання і застосування правил мовної поведінки в конкретних ситуаціях спілкування [1].

Культура мови викладача не може розглядатися як якась константа, вона повинна вдосконалюватися з року в рік. Необхідно виділити основні фактори, які мають безпосередній вплив на мовну свідомість студента, виховуючи естетичні уподобання, формуючи загальну і професійну культуру. Почуття слова, точність терміна — це необхідна складова риторичного мистецтва лектора [10].

Актуальність проблеми культури мови, як складової риторичної майстерності, підтверджують результати багаторічних спостережень і опитувань, проведених серед студентів Харківського національного університету будівництва та архітектури. Так, складаючи про-

фесіограму викладача, студенти особливо виділяють таку характеристику як риторична майстерність, визначаючи її як основоположну.

Анкетування, проведене серед студентів, що навчаються в магістратурі нашого університету, дозволяє сконцентрувати увагу на певних питаннях риторичної і культурно-мовної грамотності викладачів різних дисциплін.

Перш за все студенти звертають увагу на етичний компонент культури мовлення викладача. 55 % опитаних студентів відзначають недотримання норм мовного етикету. Конкретизуючи, студенти звертають увагу на використання при зверненні до них форми «ти». Можливо викладач звертаючись на «ти» демонструє своє демократичне, дружнє, довірливе ставлення. Студентами ж це сприймається як знак зневажливого ставлення, прояви неповаги до їх особистості. Нерідкі випадки вживання викладачами невтішних епітетів і визначень на адресу студентів. Засуджується розмова на «підвищених тонах», неповажне і зневажливе ставлення до студента.

Приниження людської гідності, зарозумілість, грубість, упередженість, невітриманість — це далеко не повний перелік тих якостей, які викликають студентське неприйняття викладача. Недолік або взагалі відсутність зацікавленості і поваги до особи студента, нерозуміння його вікових та індивідуально-психологічних особливостей формують негативне ставлення студента до викладача, і як наслідок негативне ставлення до досліджуваного предмета.

30 % опитаних студентів звертають увагу на комунікативний аспект культури мови викладача. Перш за все відзначається незрозумілість мови і неточність мови: вживання слів у невластивому їм значенні; не усунена контекстом багатозначність, що породжує двозначність, яка веде до нерозуміння навчального матеріалу. Вживання слів «бур'янів» веде до виникнення комунікативного фонетичного бар'єру. Досить часто, на думку студентів,

мова викладача буває суха, монотонна, невиразна, перевантажена логічними наголосами, так як все в ній педагогу здається важливим; в ній відсутнє чітке смислове угруповання навколо логічних центрів. Довільні паузи, обумовлені не логікою змісту, а просто невмінням правильно розподілити дихання, відсутність інтонаційної зв'язку між окремими частинами фрази заважають сприймати сенс усного міркування.

7 % опитаних студентів відзначають недотримання норм літературної мови: орфоепічні спотворення в термінах, іменах і прізвищах відомих людей.

Все вищесказане дає можливість говорити про необхідність формування риторичної культури викладача. Побудова ефективного мовного висловлювання, встановлення і підтримка комунікативної рівноваги в аудиторії, створення і підтримка атмосфери довіри, психологічного комфорту, відкритого і рівноправного співробітництва є найважливішими складовими риторичної майстерності викладачів закладів вищої освіти.

Література

1. *Введенская Л.А., Павлова Л.Г., Кашаева Е.Ю.* Русский язык и культура речи. Ростов н/Д : Феникс, 2007. 538с.
2. *Бацевич Ф. С.* Основы коммуникативной лингвистики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2009. 344 с
3. *Bielikova O., Dytiuk S., Krech T.* Special Moments in Ukrainian and Foreign Students Perception of a Lecturer's Personality // International Journal of Education and Science (IJES). 2019. Vol. 2, No. 1. С.14–21.
4. *Голуб И.Б.* Русский язык и культура речи : учеб. пособие. Москва : Логос, 2009.
5. *Дитюк С.О., Креч Т.В.* Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Харків : Видавництво Іванченка, 2017. 144 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» №2145-УШ від 05.09.2017р.
7. *Зарецкая Е.Н.* Риторика. Теория и практика языковой коммуникации. Москва : Дело, 2002. 480 с.
8. *Зимня І.А.* Педагогічна психологія. 2-е вид. доп., випр. і перероб. Москва : ЛОГОС, 2009. 384 с.
9. *Зязюн І.А., Крамущенко Л.В.* та ін. Педагогічна майстерність. Хрестоматія : навч. посіб. Київ : СПД Богданова А.М., 2008. 462 с.
10. *Деомидов Е.В., Креч Т.В.* Риторическое мастерство преподавателя как фактор формирования языковой личности студента // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів : тези доп. міжнар. наук.-практ. семінару. Харків : Видавництво Іванченка, 2018. С. 77–80.
11. *Крутецький В.В.* Психологія навчання та виховання. Москва, 2012.
12. *Кан-Калик В.А.* Учителю о педагогическом общении : книга для учителя. Москва : Просвещение, 1978.
13. *Мацько Л. І., Кравець Л.В.* Культура української фахової мови : навч. посібник. Київ : Академія, 2007. 359 с.
14. *Ортинський В.Л.* Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 472 с.
15. *Підласий І.П.* Педагогіка. Москва : ВЛАДОС, 2012. Кн 1. 516с.
16. *Руднева Т.І.* Основы педагогического профессионализма. Самара, 2009.
17. *Сластенін В., Ісаєв І., Міщенко А., Шиянов Є.* Педагогіка : навч. посібник для студ. Москва : Школа — Пресс, 2015. 512 с.
18. *Сагач .Г.М.* Риторика : навч. посібник для серед. і вищих навч. закл. України / Г. М. Сагач ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. 2.вид., перероб. і доп. Київ : Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. 565 с.
19. *Ткачева Т.М.* Роль личности в обеспечении качества профессиональной подготовки выпускников вуза : учеб. пособие. Москва : МАДИ. 2015.
20. *Харламов И.Ф.* Педагогіка : учеб. пособие. Москва : Гардарики, 2015. 519 с.

11.05.2020

Анотації Аннотации Annotations

Харківському національному університету
будівництва та архітектури — 90 років

Освіта та суспільство

УДК 378

Череднік Д., Даньшева С., Бугай В. Харківському національному університету будівництва та архітектури — 90 років // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 4–7.

Статтю присвячено 90-річчю Харківського національного університету будівництва та архітектури. Усі зміни, значні етапи розвитку архітектурно-будівельної галузі України були невід'ємною складовою діяльності колективу ХІБІ — ХДТУБА — ХНУБА. Сьогодні Харківський національний університет будівництва та архітектури — це провідний заклад вищої освіти України, який за 90 років існування підготував понад 65 тисяч фахівців з вищою освітою.

Висвітлено основні напрями діяльності університету: навчальна, наукова, міжнародна, інноваційна, виховна, спортивна та інші види діяльності. Особливу увагу приділено здобуткам та інноваціям в освітньому процесі, що забезпечують підвищення якості освіти. Відмічено, що усі види діяльності університету направлені на формування висококваліфікованого фахівця, всебічно розвиненої особистості.

Ключові слова: заклад вищої освіти; будівництво; архітектура; освітній процес; наукова робота; виховна робота.

УДК 378

Чередник Д., Даньшева С., Бугай В. Харьковскому национальному университету строительства и архитектуры — 90 лет // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 4–7.

Статья посвящена 90-летию Харьковского национального университета строительства и архитектуры. Все изменения, значительные этапы развития архитектурно-строительной отрасли Украины были неотъемлемой составляющей деятельности коллектива ХИСИ — ХГТУСА — ХНУСА. Сегодня Харь-

ковский национальный университет строительства и архитектуры — это ведущее высшее учебное заведение Украины, где за 90-летнюю историю подготовлено более 65 тысяч специалистов с высшим образованием.

Отражены основные направления деятельности университета: учебная, научная, международная, инновационная, воспитательная, спортивная и другие виды деятельности. Особое внимание уделено достижениям и инновациям в образовательном процессе, обеспечивающим повышение качества образования. Отмечено, что все виды деятельности университета направлены на формирование высококвалифицированного специалиста, всесторонне развитой личности.

Ключевые слова: высшее учебное заведение; строительство; архитектура; образовательный процесс; научная работа; воспитательная работа.

UDC 378

Cherednik D., Dansheva S., Bugai V. Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture is 90 years old // New Collegium. 2020. No4. P. 4–7.

The article is dedicated to the 90th anniversary of Kharkov national t Annotation. The article is dedicated that all changes, significant stages in the development of the construction and architectural industry in Ukraine were an integral part of the activities of the KHISI — KDTUBA — KNUSA team, and often originated thanks to the scientific and scientific and methodological activities of scientific and pedagogical workers. Today, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (KHNUSA), thanks to the work that was performed and performed by its employees at a high scientific and scientific-methodological level, occupies a leading place among higher educational institutions of the construction profile. Over its 90-year history, KNUSA has trained more than 60 thousand specialists.

The article reflects the main directions of the university's activities — educational, scientific, international, innovative, educational and sports-mass. It was noted that training is carried out in licensed and accredited specialties at the first (bachelor's)

level of higher education from 17 specialties, at the second (master's) level — in 12 specialties, at the third (educational and scientific) level — 5 specialties.

Special attention is paid to the achievements in the scientific and methodological solution of innovative educational problems and their implementation in the educational process. Attention is focused on the fact that professional training, a democratic way of life of students are combined with the all-round development of the personality.

Key words: higher education institution; civil engineering; architecture; training process; research work; educational activity.

УДК 378:69:94 (477.54)

Гончаренко Д. ХНУБА — Сучасний центр архітектурно-будівельної науки Північно-східного регіону України // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 8–13.

Стаття присвячена історії становлення сучасного центру архітектурно-будівельної науки Північно-східного регіону України, яким є Харківський національний університет будівництва та архітектури.

Розглянуто основні етапи формування напрямків наукових досліджень протягом багатьох десятиріч. Приділено увагу основним сучасним науковим напрямкам, які досліджують науковці університету. Автором виділені основні наукові школи, що успішно функціонують, та їхні наукові досягнення. Приділена увага підготовці фахівців вищої кваліфікації в аспірантурі та докторантурі.

Ключові слова: університет, архітектура, будівництво, напрямки досліджень, наукові школи, підготовка кадрів.

УДК 378:69:94 (477.54)

Гончаренко Д. ХНУСА — Современный центр архитектурно-строительной науки Северо-восточного региона Украины // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 8–13.

Статья посвящена истории становления современного центра архитектурно-строительной науки Северо-восточного региона Украины, которым является Харьковский национальный университет строительства и архитектуры. Рассмотрены основные этапы формирования направлений научных исследований на протяжении многих десятилетий.

Уделено внимание основным научным направлениям, которыми занимаются ученые университета. Автором выделены основные научные школы, которые успешно функционируют, и их научные достижения. Уделено внимание подготовке специалистов высшей квалификации в аспирантуре и докторантуре.

Ключевые слова: университет, архитектура, строительство, направление исследований, научные школы, подготовка кадров.

UDC 378:69:94 (477.54)

Goncharenko D. KNUCEA — a modern center of architectural and civil engineering sciences of Northeastern region of Ukraine // New Collegium. 2020. No4. P. 8–13.

The article is dedicated to the relevant issue of history of the formation of a modern center of architectural and civil engineering sciences that Kharkiv National University of Civil Engineering and Architec-

ture is in the Northeastern region of Ukraine.

The main stages of forming the areas of scientific inquiry during many decades are reviewed. Main directions of research undertaken by university's scientists are covered. Author highlighted the main existing scientific schools and their scientific achievements. A special attention is provided to the training of specialists of highest category by post-graduate and doctoral study.

Key words: university, architecture, civil engineering, research areas, scientific school, staff training

УДК 93 (908)

Солошенко О. ХІБІ — ХДТУБА — ХНУБА: 90 років історії // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 14–22.

2020 рік — ювілейний для Харківського національного університету будівництва та архітектури. Стаття присвячена аналізу та висвітленню основних сторінок історії університету. Наголошується на підставі та особливості подій щодо заснування будівельного інституту в 1930 р. Серед основних етапів історії звертається увага на його створення та важливість підготовки кваліфікованих кадрів будівельників та архітекторів в період індустріалізації; особливості роботи інституту під час Другої світової війни та в період післявоєнної відбудови; відзначається стрімке піднесення ХІБІ в 1950-х рр. відкриття нових спеціальностей та формування наукових шкіл, розширення контингенту студентів, зокрема початок підготовки іноземних слухачів. В наступні десятиріччя відбувся впевнений розвиток та розширення структури університету, співпраця із іноземними вищими навчальними закладами, впровадження наукових досягнень викладачів інституту у виробництво. В часи незалежності України відбувається реалізація нових тенденції вищої освіти (гуманізація освітнього процесу, запровадження нових методик викладання та контролю знань студентів, активізація дослідницької роботи у відповідності до вимог вітчизняної та світової науки тощо) — отримання статусу університету, а згодом і статусу національного. Наголошується на основних досягненнях університету за часи керівництва кожного з директорів/реktorів ХІБІ — ХДТУБА — ХНУБА. Перспективи розвитку ХНУБА визначаються його високим статусом провідного закладу будівельної освіти сучасної України та потенціалом його колективу. Зроблено висновок, що університет має славетну історію, яка створена викладачами, науковцями, співробітниками, студентами та випускниками університету, кожен з яких, зробив значний внесок в досягнення нашої Alma Mater.

Ключові слова: архітектура; історія; будівництво; університет; освіта; наука.

УДК 93 (908)

Солошенко Е. ХИСИ — ХГТУСА — ХНУСА: 90 лет истории // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 14–22.

2020 год — юбилейный для Харьковского национального университета строительства и архитектуры. Статья посвящена анализу и изложению основных страниц истории университета. Акцентируется внимание на причинах и особенностях событий, которые

связаны с основанием строительного института в 1930 г. Среди основных этапов истории, обращается внимание на его создание и важность подготовки квалифицированных кадров строителей и архитекторов в период индустриализации; особенности работы института во время Второй мировой войны и в период послевоенного восстановления; отмечается стремительное развитие ХИСИ в 1950-х годах — открытие новых специальностей и формирования научных школ, расширения контингента студентов, в том числе начало подготовки иностранных слушателей. В следующие десятилетия происходило уверенное развитие и расширение структуры университета, сотрудничество с иностранными высшими учебными заведениями, внедрение научных достижений преподавателей института в производство. Во времена независимости Украины происходит реализация новых тенденций высшего образования (гуманизация учебного процесса, ввод новых методик преподавания и контроля знаний студентов, активизация исследовательской работы в соответствии с требованиями отечественной и мировой науки и т.д.) — присвоение статуса университета, а в дальнейшем и статуса национального. Отмечаются основные достижения университета во время руководства каждого из директоров/ректоров ХИСИ — ХГТУСА — ХНУСА. Перспективы развития ХНУСА определяются его высоким статусом высшего учебного заведения архитектурно-строительного направления современной Украины и потенциалом его коллектива. Сделан вывод, что университет имеет выдающуюся историю, которая создана преподавателями, учеными, сотрудниками, студентами и выпускниками университета, каждый из которых, сделал значительный вклад в достижения нашей Alma Mater.

Ключевые слова: архитектура; история; строительство; университет; образование; наука.

УДК 93 (908)

Soloshenko O. KHIBI — KHDTUBA — KHUBA: 90 years of history // New Collegium. 2020. No 4. P. 14–22.

2020 is a jubilee year for Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture. The article is devoted to the analysis and presentation of the main pages of the University history. Emphasis is placed on the causes and peculiarities of the events that are connected with the foundation of the building institute in 1930. Among the basic stages of history, the attention is drawn to its creation and importance of preparation of qualified personnel of builders and architects during industrialization; features of work of institute during the Second World War and during post-war restoration; rapid development of KHIBI in 1950th — opening of new specialities and formation of scientific schools, expansion of a contingent of students, including the beginning of preparation of foreign listeners is marked. In the following decades there was a steady development and expansion of the structure of the university, cooperation with foreign higher educational institutions, introduction of scientific achievements of teachers of the institute into production. At the time of Ukraine's independence, new tendencies in higher education (humanization of the scientific process, introduction of new methods of teaching and control

of students' knowledge, activation of research work in accordance with the requirements of national and world science, etc.) are being implemented — granting the status of a university, and later the status of a national university. The author notes the main achievements of the University during the leadership of each of the directors / rectors of KHIBI — KHDTUBA — KHNUBA. The prospects of KHIBI development are determined by its high status of a higher educational institution in the architectural and construction area of modern Ukraine and the potential of its staff. At the end of the article it is concluded that the university has an outstanding history, which was created by teachers, scientists, employees, students and graduates of the university, each of whom made a significant contribution to the achievements of our Alma Mater.

Key words: architecture; history; building; university; education; science.

УДК 378.09:69

Деденьова О., Бондар В., Казимагомедов І., Костюк Т. Кафедра будівельних матеріалів і виробів: історія і сьогодення // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 23–29.

Кафедра будівельних матеріалів і виробів Харківського національного університету будівництва та архітектури у 2020 р. відзначає своє дев'яностоліття. Будівельне матеріалознавство як основна загальноосвітня і фундаментальна дисципліна для майбутніх фахівців усіх будівельних спеціальностей та архітекторів вбирає в себе різні науки, дисципліни і контактує з великим спектром матеріалів, виробів, технологій. Висококваліфікований колектив професорсько-викладацького складу та навчально-допоміжного персоналу кафедри будівельних матеріалів і виробів протягом 90 років забезпечують якісну підготовку кадрів для будівельної галузі. Співробітники кафедри коригують та створюють нові робочі програми, взявши за основу первинні фундаментальні знання та вимоги до модернізації професійної освіти в Україні. Сьогодні кафедра має можливість виконувати експерименти з оцінки якості найпоширеніших будівельних матеріалів. Завдяки постійним контактам кафедри з виробничими і торгівельними організаціями практично повністю оновлена та постійно поповнюється колекція зразків і проспектів нових вітчизняних і закордонних опоряджувальних матеріалів (кераміки, полімерних виробів, сухих будівельних сумішей і т. п.). Дружний та творчий колектив кафедри з оптимізмом зустрічає 90-річчя кафедри та ХНУБА.

Ключові слова: будівельні матеріали; будівельні виробі; будівельний факультет; будівельне матеріалознавство.

УДК 378.09:69

Деденева Е., Бондарь В., Казимагомедов И., Костюк Т. Кафедра строительных материалов и изделий: история и современность // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 23–29.

Кафедра строительных материалов и изделий Харьковского национального университета строительства и архитектуры в 2020 г. отмечает свое девяностолетие. Строительное материаловедение, как основная общеобразовательная и фундамен-

тальная дисциплина для будущих специалистов всех строительных специальностей и архитекторов, собирает в себе различные науки, дисциплины и контактирует с большим спектром материалов, изделий, технологий. Высококвалифицированный коллектив профессорско-преподавательского состава и учебно-вспомогательного персонала кафедры строительных материалов и изделий в течение 90 лет обеспечивают качественную подготовку кадров для строительной отрасли. Сотрудники кафедры корректируют и создают новые рабочие программы, взяв за основу первичные фундаментальные знания и требования к модернизации профессионального образования в Украине. Сегодня кафедра имеет возможность выполнять эксперименты по оценке качества распространенных строительных материалов. Благодаря постоянным контактам кафедры с производственными и торговыми организациями практически полностью обновлена и постоянно пополняется коллекция образцов и проспектов новых отечественных и зарубежных отделочных материалов (керамики, полимерных изделий, сухих строительных смесей и т. п.). Дружный и творческий коллектив кафедры с оптимизмом встречает 90-летие кафедры и ХНУСА.

Ключевые слова: строительные материалы; строительные изделия; строительный факультет; строительное материаловедение.

УДК 378.09:69

Dedeneva E., Bondar V., Kazimagomedov I., Kostyuk T. Department of building materials and products: history and modernity // New Collegium. 2020. No. 4. P. 23–29.

The Department of Building Materials and Products of the Kharkiv National University of Construction and Architecture in 2020 celebrates its ninetieth anniversary. She counts her age since 1930, when the Kharkov Civil Engineering Institute was founded, separated from the construction faculty of the Kharkov Institute of Technology. Construction materials science, as the main general educational and fundamental discipline for future specialists of all construction specialties and architects, absorbs various sciences, disciplines and contacts a wide range of materials, products, technologies. The highly qualified team of the teaching staff and educational support personnel of the Department of Building Materials and Products has been providing high-quality training for the construction industry for 90 years. The staff of the department, relying on their educational, pedagogical and scientific experience, adjust and create new work programs, taking as a basis the primary fundamental knowledge and requirements for the modernization of vocational education in Ukraine. Today the department has the opportunity to carry out experiments to assess the quality of common building materials. Thanks to the constant contacts of the department with industrial and trade organizations, the collection of samples and brochures of new domestic and foreign finishing materials (ceramics, polymer products, dry building mixtures, etc.) has been almost completely updated and is constantly updated during practical training. The friendly and creative team of the department is optimistic about the 90th anniversary of the department and KNUSA.

Key words: building materials; building products; building faculty; building materials science.

УДК 378.12(09)

Бондаренко Ю.В., Спиранде К.В., Бутенко С.В. Історія і сучасні реалії діяльності кафедри залізобетонних та кам'яних конструкцій Харківського національного університету будівництва та архітектури // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 30–35.

Описана історія кафедри від створення до теперішнього часу. Виділено основні етапи в становленні наукових шкіл. Наведено основні досягнення вчених кафедри в галузі розвитку теорії проектування залізобетонних, кам'яних і інших комплексних конструкцій. Продемонстровано прикладний характер наукових розробок колективу, їх зв'язок з виробництвом.

Ключові слова: історія, кафедра, наукові дослідження, наукові школи, залізобетонні та кам'яні конструкції.

УДК 378.12(09)

Бондаренко Ю.В., Спиранде К.В., Бутенко С.В. История и современные реалии деятельности кафедры железобетонных и каменных конструкций Харьковского национального университета строительства и архитектуры // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 30–35.

Описана история кафедры от создания до настоящего времени. Выделены основные этапы в становлении ее научных школ. Приведены основные достижения ученых кафедры в области развития теории проектирования железобетонных, каменных и других комплексных конструкций. Продемонстрирован прикладной характер научных разработок коллектива, их связь с производством.

Ключевые слова: история, кафедра, научные исследования, научные школы, железобетонные и каменные конструкции.

UDC 378.12(09)

Bondarenko Yu.V., Spirande K.V., Butenko S.V. History and modern realities of the activity of the department of reinforced concrete and stone structures of the Kharkov National University of Construction and Architecture // New Collegium. 2020. No4. P. 30–35.

This relates the history of the department from its creation in 1930 to the present. It shows its connection with the history of the state in different periods.

The main stages of the development of the department and the creation of its scientific schools are highlighted. It describes the main directions of research work of the department staff during these periods.

The main achievements of the department's scientists in the development of the theory of designing reinforced concrete, stone and other complex structures are presented. It demonstrates the applied nature of research and development of the team, their relationship with manufacturing.

Key words: history, department, scientific research, scientific schools, reinforced concrete and stone structures.

УДК 378.4

Самородов О. Становлення та розвиток геотехнічних наукових шкіл у Харківському національному університеті будівництва та архітектури:

історія, персоналії, сьогодення // *Новий Колегіум*. 2020. №4. С. 36–42.

Наведено історичний матеріал щодо становлення та розвитку геотехнічних наукових шкіл Харківського національного університету будівництва та архітектури (колишній Харківський інженерно-будівельний інститут), які почали своє існування з 1934 р. зі створенням кафедри основ та фундаментів. Окремо виділяються деякі персоналії кафедри — видатні вчені, професори: Ф.О. Беляков, С.З. Сайдаковський, І.Я. Лучковський, Г.Г. Стріжельчик та інші, що зробили вагомий внесок у формування саме геотехнічних наукових шкіл в університеті. У розвитку наукових знань визначається особлива роль створеної наукової лабораторії та розробленого устаткування для польових методів дослідження фізико-механічних властивостей ґрунтів основ фундаментів будівель і споруд. Вказуються досягнення кафедри геотехніки, підземних та гідротехнічних споруд сьогодні: відновлення навчально-наукової лабораторії «Геотехнічні вишукування», що має державну атестацію та яка дозволяє науковцям та студентам якісно виконувати лабораторні роботи та проводити весь комплекс інженерно-геологічних та гідрологічних вишукувань для будівництва; створення нового науково-технічного підрозділу кафедри: «Центр моніторингу будівель та споруд», який за допомогою сучасного обладнання та програмного забезпечення проводить інструментальний моніторинг напружено-деформованого стану основ і фундаментів будівельних об'єктів; наявність комп'ютерного класу та ліцензованого програмного забезпечення, в тому числі німецького потужного розрахункового комплексу SOFISTIK, що дозволяє науковцям на високому рівні проводити науково-технічний супровід проектування будівельних об'єктів. Показано переваги підготовки наукових кадрів та інженерів-будівельників за спеціальностями 192 «Будівництво та цивільна інженерія» та 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології» та, як наслідок, значний попит випускників саме ХНУБА з боку роботодавців

Ключові слова: ХНУБА; кафедра; геотехніка; школа; наука; вчений; лабораторія; ґрунт; основа; фундамент.

UDC 378.4

Samorodov O. Formation and development of schools of thought in geotechnical engineering in Kharkiv national university of civil engineering and architecture: the history, personalities, and present // New Collegium. 2020. No4. P. 36–42.

The paper covers historical material on the formation and development of schools of thought in geotechnical engineering in Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (formerly known as Kharkiv Civil Engineering Institute), which came into being in 1934 with the establishment of the Department of Bases and Foundations. Particular emphasis is laid upon some personalities of the department; they are outstanding scientists and professors, such as F.O. Belyakov, S.Z. Saidakovsky, I.Ya. Luchkovsky, G.G. Strizhelchik and others, who made a significant contribution to the formation of schools of thought in geotechnical engineering at the university. A particular contribution of the created research laboratory and the

developed equipment for field methods of research into physical and mechanical properties of soils of bases for the foundations of building structures is singled out in the development of scholarly knowledge. The achievements of the renamed Department of Geotechnics, Underground and Hydrotechnical Structures are listed as of today, such as renovation of the educational and research laboratory of “Geotechnical Survey”, which has a governmental certification and allows scientists and students to perform high-quality laboratory work and conduct a full range of engineering and geological and hydrogeological surveys for construction; creation of a new research and technical subdivision of the department known as “Center for monitoring buildings and structures”, which conducts an instrument monitoring of the stress-strain state of the bases and foundations of construction projects using advanced equipment and software packages; availability of an IT classroom and licensed software, including SOFISTIK, a powerful German design software package, which allows researchers to provide high-level research and technical support for designing construction projects. The paper also clearly shows the advantages of training scientific staff and civil engineers in specialties 192 “Construction and Civil Engineering” and 194 “Hydro-technical Engineering, Water Engineering and Water Technology” and, as a result, a considerable demand for KhNUCEA graduates from employers.

Key words: KNUCEA; department; base; foundation; geotechnics; school; science; professor; laboratory, soil.

УДК 378.124

Шумаков І. Історія, традиції, новації, освітньо-наукова школа кафедри технології будівельного виробництва // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 43–49.

Висвітлено тенденції розвитку освітньо-наукової школи кафедри технології будівельного виробництва Харківського національного університету будівництва та архітектури, проаналізовано науково-педагогічну діяльність завідувачів кафедри та її викладачів протягом 90 років існування. Дано оцінку наукових шкіл, авторів наукових публікацій, керівників аспірантів та докторантів. Доведено, що діяльність кафедри відповідає напрямкам розвитку та удосконалення організаційно-технологічних рішень в будівництві. Підсумовано, що у різні часи у складі кафедри технології будівельного виробництва функціонувало багато освітньо-наукових напрямків, котрі згодом виокремлювалися в окремі кафедри. Виконується великий обсяг робіт з формування стратегії удосконалення навчально-методичного забезпечення. Здійснюється підготовка та професійна атестація осіб із сертифікації енергетичної ефективності та обстеження інженерних систем будівель, де кафедрою сформовано структуру та зміст освітньо-професійних програм підвищення кваліфікації за двома спеціалізаціями. Проаналізовано ефективність аспірантури та докторантури, де науковими керівниками та науковими консультантами є професор Д.Ф. Гончаренко, професор І.В. Шумаков, професор М.І. Котляр, доцент Т.І. Каржинерова, доцент С.В. Бутнік. Визначено основні напрямки удосконалення навчальної та наукової роботи.

Ключові слова: кафедра; освітньо-наукова школа; викладач; професор; науково-дослідна діяльність.

УДК 378.124

Шумаков И. История, традиции, новации, образовательно-научная школа кафедры технологии строительного производства // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 43–49.

Освещены тенденции развития образовательно-научной школы кафедры технологии строительного производства Харьковского национального университета строительства и архитектуры, проанализирована научно-педагогическая деятельность ведущих кафедры и ее преподавателей в течение 90 лет существования. Дана оценка научных школ, авторов научных публикаций, руководителей аспирантов и докторантов. Доказано, что деятельность кафедры соответствует направлениям развития и совершенствования организационно-технологических решений в строительстве. Определено, что в разные времена в составе кафедры технологии строительного производства функционировало много образовательно-научных направлений, которые впоследствии выделялись в отдельные кафедры. Выполняется большой объем работ по формированию стратегии совершенствования учебно-методического обеспечения. Осуществляется подготовка и профессиональная аттестация лиц по сертификации энергетической эффективности и обследованию инженерных систем зданий, где кафедрой сформирована структура и содержание образовательно-профессиональных программ повышения квалификации по двум специализациям. Проанализирована эффективность аспирантуры и докторантуры, где научными руководителями и научными консультантами являются профессор Д.Ф. Гончаренко, профессор И.В. Шумаков, профессор М.И. Котляр, доцент Т.И. Каржинерова, доцент С.В. Бутник. Определены основные направления совершенствования учебной и научной работы.

Ключевые слова: кафедра; образовательно-научная школа; преподаватель; профессор; научно-исследовательская деятельность.

UDC 378.124

Shumakov I. History, Traditions, Innovations, Educational and Scientific School of the Department of Construction Production Technologists // New Collegium. 2020. No4. P. 43–49.

The article highlights the development trends of the educational and scientific school of the Department of Construction Production Technology of the Kharkov National University of Civil Engineering and Architecture, analyzes the scientific and pedagogical activities of the heads of the department and its teachers during 90 years of existence. The assessment of scientific schools, authors of scientific publications, supervisors of graduate students and doctoral students is given. It has been proven that the activities of the department correspond to the directions of development and improvement of organizational and technological solutions in construction. It is determined that at different times in the structure of the department of construction production technology, many educational and scientific areas functioned, which were subsequently separated into separate departments. A large amount of work is

reasonably carried out to form a strategy for improving educational and methodological support. Training and professional certification of persons for certification of energy efficiency and inspection of engineering systems of buildings is carried out, where the department has formed the structure and content of educational and professional advanced training programs in two specializations.

Key words: department; educational and scientific school; teacher; professor; research activity.

УДК 378:628

Шилін В., Стасенко О., Чорний Ю. СТФ: кризь призму часу разом із ХНУБА // Новий Коллегиум. 2020. №4. С. 50–54.

Розглянуто історичні етапи становлення, розвитку та реорганізації санітарно-технічного факультету, як основної структурної одиниці Харківського національного університету будівництва та архітектури. Приділена увага як сучасним науковцям, так і тим, які стояли біля витоків створення нашого факультету. Розглянуто питання, пов'язані з міжнародним співробітництвом в освітній галузі, що потребують посилення цієї складової, як важливого фактора інтеграції системи освіти в європейський та світовий освітній простір для посилення її конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Приділено увагу питанням, що пов'язані з тим, яким чином здійснюється виховання молоді, а також висвітлено деякі методи проведення виховної роботи на факультеті. Визначено стратегічну мету освітньо-виховної діяльності факультету – формування висококваліфікованого фахівця на засадах найкращих досягнень вітчизняної та світової науки, спроможного конкурувати на вітчизняному та міжнародному ринках праці завдяки ґрунтовності професійних навчально-практичних досягнень. Стисло представлено форми та засоби роботи студентського самоврядування, особливості його організації на санітарно-технічному факультеті Харківського національного університету будівництва та архітектури та його роль в процесі управління університетом.

Ключові слова: університет; архітектура; будівництво; санітарно-технічний факультет; наукова школа; науковець; педагог; міжнародні зв'язки; підготовка фахівців; виховна робота; студентське самоврядування.

УДК 378:628

Шилін В., Стасенко А., Черный Ю. СТФ: сквозь призму времени вместе с ХНУСА // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 50–54.

Рассмотрены исторические этапы становления, развития и реорганизации санитарно-технического факультета как основной структурной единицы Харьковского национального университета строительства и архитектуры. Упомянуты как действующие научно-педагогические сотрудники, так и те, кто стоял у истоков создания факультета. Рассматриваются вопросы, связанные с международным сотрудничеством в образовательной сфере, которые являются приоритетными в интеграции украинской системы образования в европейское и мировое образовательное пространство для усиления ее конкурентоспособности на рынке образовательных услуг.

Описано, каким образом осуществляется воспитание молодёжи, а также отражены некоторые методы проведения воспитательной работы на факультете. Определена стратегическая цель учебно-воспитательной деятельности факультета как формирование высококвалифицированного специалиста на основе современных достижений отечественной и мировой науки, способного конкурировать на отечественном и международном рынках труда благодаря высокой профессиональной подготовке. Представлены формы и методы работы студенческого самоуправления, особенности его организации на санитарно-техническом факультете Харьковского национального университета строительства и архитектуры и его роль в организации и управлении учебным процессом в университете.

Ключевые слова: университет; архитектура; строительство; санитарно-технический факультет; научная школа; научный работник; педагог; международные связи; подготовка специалистов; воспитательная работа; студенческое самоуправление.

UDC 378:628

Shylin V., Stasenko O., Chernyy Y. STF: Through the prism of time together with KhNUCEA // New Collegium. 2020. No4. P. 50–54.

In this article the historical stages, development and reorganization of the Sanitary Technical Faculty, as the main structural unit at the Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture, are shown. Attention is paid to modern scientists and those who created our faculty. The article considers issues related to international cooperation in the educational sector. Today, for competitiveness in the market of educational services, international cooperation needs to be strengthened as an important factor in the integration of the education system into the European and global educational space. It describes how the education of teenagers is carried out, and also reflects some methods of conducting educational work at the faculty. The strategic goal of educational and upbringing activity is determined as the formation of a highly qualified specialist on the principles of the best achievements of domestic and world science. Also, the article concisely presents the forms and methods of work with student self-government, the features of its organization at the Sanitary Technical Faculty and its role in the university management.

Key words: university; architecture; construction; sanitary-technical faculty; scientific school; researcher; lecturer; international cooperation; training of specialists; educational work; student government.

УДК 378.14

Романтовський В., Красненко Т. Кафедра ТГВ і ТВЕР ХНУБА: 90 років шляху від класичних традицій до майбутнього освіти // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 55–59.

Аналізується актуальність традиційних складових навчального процесу у вищій технічній школі на підставі дев'яности років підготовки інженерів кафедрою «Теплогазопостачання, вентиляції і використання теплових вторинних енергоресурсів» Харківського національного університету будівництва та архітектури. Зокрема розглянуто розвинуту

лабораторно-технічну базу, адресне навчально-методичне забезпечення, тісний зв'язок із спорідненими кафедрами інших вищих навчальних закладів, граничну координацію наукової діяльності кафедри з потребами виробництва, наявність на кафедрі викладачів з великим досвідом практичної діяльності за фахом, планомірну підготовку власних талановитих висококваліфікованих кадрів викладачів, поєднання викладацької та наукової роботи співробітників кафедри з адміністративною та громадською діяльністю в університеті, спадкоємність та сталість керівництва кафедрою.

Аналізуються перспективні способи та методи підвищення якості вищої освіти в Україні на третю декаду ХХІ сторіччя. Розглянуто тісну інтеграцію навчання з виробництвом, підвищення конкурентоздатності майбутнього фахівця в умовах динамічних змін ринку праці, стажування викладачів у закордонних вишах та проектно-виробничих фірмах, залучання студентів до наукової роботи на ранніх етапах навчання, формування професійних компетенцій у магістрантів вищих технічних навчальних закладів згідно з Вашингтонською угодою (WA), удосконалення організації самостійної роботи студентів, імплементація в свідомість студента імператива про необхідність професійного самовдосконалення протягом всього життя та навчання його навичкам цього самовдосконалення, доповнювання стандартних складових навчального процесу додатковими нестандартними творчими «родзинками», запалювання творчої фантазії студентів на незвичайні ідеї та проекти.

Ключові слова: класична освіта; зв'язок з виробництвом; підготовка інженерів; компетенція; конкурентоспроможність на ринку.

УДК 378.14

Романтовський В., Красненко Т. Кафедра ТГВ і ТВЕР ХНУСА: 90 лет пути от классических традиций к будущему образования // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 55–59.

Анализируется актуальность традиционных составляющих учебного процесса в высшей технической школе на основании девяности лет опыта подготовки инженеров кафедрой «Теплогазоснабжения, вентиляции и использования тепловых вторичных энергоресурсов» Харьковского национального университета строительства и архитектуры. В частности, рассмотрены развитие лабораторно-технической базы, учебно-методическое обеспечение, тесная связь с родственными кафедрами других высших учебных заведений, предельная координация научной деятельности кафедры с нуждами производства, наличие на кафедре преподавателей с большим опытом практической деятельности по специальности, планомерная подготовка собственных талантливых высококвалифицированных кадров преподавателей, сочетание преподавательской и научной работы сотрудников кафедры с административной и общественной деятельностью в университете, преемственность и стабильность руководства кафедрой.

Анализируются перспективные способы и методы повышения качества высшего образования в Украине на третью декаду ХХІ века. Рассмотрена тесная интеграция обучения с производством, повышение конкурентоспособности будущего специалиста в условиях

динамических изменений рынка труда, стажировка преподавателей в зарубежных вузах и проектно-производственных фирмах, привлечение студентов к научной работе на ранних этапах обучения, формирование профессиональных компетенций у магистрантов высших технических учебных заведений согласно Вашингтонскому соглашению (WA), усовершенствование организации самостоятельной работы студентов, имплементация в сознание студента императива о необходимости профессионального самосовершенствования на протяжении всей жизни и обучение его навыкам этого самосовершенствования, обогащение стандартных составляющих учебного процесса дополнительными нестандартными творческими «изюминками», побуждение творческой фантазии студентов на необычные идеи и проекты.

Ключевые слова: классическое образование; связь с производством; подготовка инженеров; компетенция; конкурентоспособность на рынке.

УДК 378.14

Romantovsky V., Krasnenko T. Chair of HGV and HSER of KNUCEA: 90 years of the path from classical traditions to the future of education // New Collegium. 2020. No4. P. 55–59.

The article analyzes the relevance of the traditional components of the educational process in a higher technical school on the basis of 90 years of experience in training engineers at the chair of Heat and Gas supply, Ventilation and the use of Thermal Secondary Energy Resources of the Kharkov National University of Civil Engineering and Architecture. In particular, the developed laboratory and technical base, targeted educational and methodological support, close communication with related departments of other higher educational institutions, the ultimate coordination of the scientific activities of the chair with the needs of production, the presence at the chair of teachers with extensive experience in practical activities in the specialty, systematic training of their own talented highly qualified teaching staff, the combination of teaching and research work of the chair staff with administrative and social activities at the university, continuity and stability of the department leadership.

It also analyzes promising ways and methods of improving the quality of higher education in Ukraine in the third decade of the 21st century. Among these activities, the close integration of training with production, increasing the competitiveness of a future specialist in the face of dynamic changes in the world labor market, training of teachers in foreign universities or design and production firms, attracting students to scientific work at the early stages of training, the formation of professional competencies among undergraduates of higher technical educational institutions according to the Washington Agreement (WA), improving the organization of students "independent work", implementing the imperative in the student's mind about the need for professional self-improvement throughout life and teaching him the skills of this self-improvement, enriching the standard components of the educational process with additional non-standard creative "zest", stimulating students' creative imagination for extraordinary ideas and projects.

Key words: classical education; connection with production; training of engineers; competence; competitiveness in the market.

УДК 37.07:005.95/96

Сироватський О. ФЕМ. Шлях перетворень і розвитку // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 60–65.

Статтю присвячено святкуванню 90-річного ювілею Харківського національного університету будівництва та архітектури. Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ) є одним із головних структурних підрозділів університету вже більше 25 років.

Описано найбільш значущі етапи розвитку і становлення факультету з моменту його створення в 1994 р. до теперішнього часу. Представлено дані про міжнародне співробітництво факультету, участь його вчених в міжнародних проектах.

Показано дорожню карту розвитку факультету, вдосконалення наукового потенціалу і матеріальної бази.

Ключові слова: факультет; кафедра; науковий потенціал; освітня програма.

УДК 37.07:005.95/96

Сыроватский А. ФЭМ. Путь преобразований и развития // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 60–65.

Статья приурочена к празднованию 90-летнего юбилея Харьковского национального университета строительства и архитектуры. Факультет экономики и менеджмента (ФЭМ) является одним из основных структурных подразделений университета уже более 25 лет.

Описаны наиболее значимые этапы развития и становления факультета с момента его создания в 1994 г. до настоящего времени. Представлены данные о международном сотрудничестве факультета, участии его ученых в международных проектах.

Показана дорожная карта развития факультета, совершенствования научного потенциала и материальной базы.

Ключевые слова: факультет; кафедра; научный потенциал; образовательная программа.

UDC 37.07:005.95/96

Syrovatskii O. FEM. The path of transformation and development // New Collegium. 2020. No 4. P. 60–65.

The article is devoted to the celebration of the 90th anniversary of the Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture. The Faculty of Economics and Management (FEM) has been one of the main structural divisions of the university for over 25 years.

The article describes the most significant stages in the development and formation of the faculty from the moment of its creation in 1994 to the present. The faculty was created thanks to the new economic relations in the state, the development of the market and entrepreneurship, the widespread dissemination of IT technologies and the need to train management personnel.

Historical information about the former heads of the faculty N. Pasechnik, V. Zadriboroda, D. Cherednik, as well as the development of the structure of the faculty, its departments and specialties is given.

The data on the faculty's international cooperation, the participation of its scientists in international

projects, start-ups, conferences, student exchange programs and internships in the European Union, publishing are given.

Over the years of its existence, the faculty has trained and graduated more than 3000 specialists in a number of areas of economic activity. In addition to the citizens of Ukraine, students from more than 12 countries of the near and far abroad studied at the faculty.

It also shows the main directions of scientific activity of the faculty scientists, the effectiveness of the work of graduate school, personnel policy. Today, 49 candidates and 10 doctors of sciences work at the faculty, most of whom are graduates of the faculty's specialties.

The article provides a number of examples of innovative activities of faculty departments: the introduction of new specialties, joint projects, startups, the creation of public organizations. It is shown that the preparation of students today is carried out according to 10 educational programs of bachelor's, master's and doctoral studies.

Information is given on the basics of practice and branches of departments, a description of the material and technical base, laboratories, computer classes is given. The main directions of educational work at the faculty are shown.

In conclusion, a roadmap is presented for the development of the faculty, improving the scientific potential, material and technical base.

Key words: faculty; department; scientific potential; educational program.

УДК 378:1; 628

Епоян С., Шилін В., Кузьменко В., Лукашенко С. Історія, сучасність та майбутнє кафедри «Водопостачання, каналізація і гідравліка» ХНУБА // Новий Колегиум. 2020. №4. С. 66–70.

Висвітлено основні етапи становлення та розвитку кафедри водопостачання, каналізації і гідравліки Харківського національного університету будівництва та архітектури (тоді Харківського інженерно-будівельного інституту), яка на початку свого заснування у 1930 р. мала назву «Водопостачання, каналізація та санітарна техніка».

Підкреслюється, що протягом всіх років підготовка молодих фахівців здійснювалась не тільки для нашої країни, але й для більше ніж 30 країн світу. Зараз підготовка студентів здійснюється за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями висококваліфікованими ученими та фахівцями, що мають багаторічний педагогічний, науковий та виробничий досвід за спеціальностями 192 «Будівництво та цивільна інженерія» професійного спрямування, «Водопостачання та водовідведення» та 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології». Тісний зв'язок з провідними підприємствами галузі м. Харкова дозволив відкрити на них філії кафедри, що дає можливість проводити практичну підготовку студентів на високому рівні.

Показано основні напрями наукової діяльності кафедри, які втілюються при виконанні держбюджетних та господарчо-договірних робіт. Значна робота проводиться на кафедрі з підготовки фахівців вищої кваліфікації, що дозволяє колективу кафедри під-

тримувати оптимальний баланс досвіду та молодості.

Важливою складовою діяльності кафедри є міжнародне співробітництво. Наведено заклади вищої освіти та наукові і виробничі підприємства інших країн, з якими кафедра та її провідні викладачі мають тісні міжнародні зв'язки.

Показано перспективні шляхи розвитку кафедри та покращення якості підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: кафедра; історія; співробітники; випускники; сьогодення; філії; міжнародне співробітництво; зв'язки.

УДК 378:1; 628

Епоян С., Шилін В., Кузьменко В., Лукашенко С. Історія, сучасність і майбутнє кафедри «Водоснабження, каналізація і гідравліка» ХНУСА // Новий Колегиум. 2020. №4. С. 66–70.

Отражены основные этапы становления и развития кафедры водоснабжения, канализации и гидравлики Харьковского национального университета строительства и архитектуры (тогда Харьковский инженерно-строительного института), которая в начале своего основания в 1930 г. называлась «Водоснабжение, канализация и санитарная техника».

Подчеркивается, что в течение всех лет подготовка молодых специалистов на кафедре осуществлялась не только для нашей страны, но и для более, чем 30 стран мира. Сейчас подготовка студентов осуществляется по первому (бакалаврскому) и второму (магистерскому) уровням высококвалифицированными учеными и специалистами, имеющими многолетний педагогический, научный и производственный опыт по специальностям 192 «Строительство и гражданская инженерия» профессионального направления, «Водоснабжение и водоотведение» и 194 «Гидротехническое строительство, водная инженерия и водные технологии». Тесная связь с ведущими предприятиями отрасли Харькова позволила открыть на них филиалы кафедры, что дает возможность проводить практическую подготовку студентов на высоком уровне.

Показаны основные направления научной деятельности кафедры, которые воплощаются при выполнении госбюджетных и хозяйственных работ. Значительная работа проводится на кафедре по подготовке специалистов высшей квалификации, что позволяет коллективу кафедры поддерживать оптимальный баланс опыта и молодости.

Важной составляющей деятельности кафедры является международное сотрудничество. Приведены высшие учебные заведения, научные и производственные предприятия других стран, с которыми кафедра и ее ведущие преподаватели имеют тесные международные связи.

Показаны перспективные пути развития кафедры и улучшения качества подготовки будущих специалистов.

Ключевые слова: кафедра; история; сотрудники; выпускники; настоящее; филиалы; международное сотрудничество; связи.

УДК 378:1; 628

Епоян С., Шилін В., Кузьменко В., Лукашенко С. History, modernity and future of the department "Water supply, sewerage and hydraulics" in KHNUCEA // New Collegium. 2020. No4. P. 66–70.

The article highlights the main stages of formation and development of the Department of Water Supply, Sewerage and Hydraulics of the Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (then Kharkiv Civil Engineering Institute). At the beginning of its founding it was called as "Water Supply, Sewerage and Sanitation".

The information on the heads of the department is given. Famous graduates are mentioned, who later became famous scientists, production organizers, managers of utilities and construction companies.

It is noted that during the existence of the department its employees have published a significant number of works of scientific and scientific-methodical nature, including monographs and textbooks, received copyright certificates and patents of Ukraine and other countries.

It is emphasized that during all the years the training of young specialists at the department was carried out not only for our country, but also for more than 30 countries. Currently, students are trained at the first (bachelor's) and second (master's) levels by highly qualified scientists and specialists with many years of pedagogical, scientific and industrial experience in specialties 192 "Construction and Civil Engineering" professional direction "Water Supply and Sewerage" and 194 "Hydraulic Construction, water engineering and water technologies". Moreover, close partnership with the leading enterprises in Kharkiv had provided an opportunity to open department branches, which helps to practice for students at a high level.

The main directions of scientific activity, which are embodied in the implementation of state budget and economic-contractual works, are shown. At the same time, significant work is carried out at the department for the training of highly qualified specialists, which allows the staff of the department to maintain the optimal composition of experience and youth.

An important component of the department is international cooperation with universities and scientific or industrial enterprises in other countries.

Perspective ways of the department for future are shown.

Key words: department; history; employees; graduates; present; branches; international cooperation; communications.

Організація та управління

ДК 336.77:336.6

Журавльов Ю. Дуальна форма здобуття освіти — втілена реальність // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 71–75.

Розглядаються організаційні засади та результати впровадження пілотного проекту дуальної форми навчання для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 151 "Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології".

Запропонований покроковий алгоритм впровадження дуальної освіти, практично відпрацьований під час реалізації пілотного проекту, визначені скла-

дові ефективності такої форми здобуття освіти.

Ключові слова: дуальна форма здобуття освіти; пілотний проект; інтегрована модель; індивідуальна траєкторія навчання.

УДК 336.77:336.6

Журавлев Ю. Дуальная форма получения образования — осуществленная реальность // Новый Коллегиум, 2020. №4. С. 71–75.

Рассматриваются организационные основы и результаты внедрения пилотного проекта дуальной формы обучения для соискателей второго (магистерского) уровня высшего образования специальности 151 "Автоматизация и компьютерно-интегрированные технологии".

Предложен пошаговый алгоритм внедрения дуального образования, практически отработанный при реализации пилотного проекта, определены составляющие эффективности такой формы получения образования.

Показана связь пилотного проекта с Лицензионными условиями осуществления образовательной деятельности учебных заведений в части признания квалификации научно-педагогического работника соответствующей специальности.

Ключевые слова: дуальная форма получения образования; пилотный проект; интегрированная модель; индивидуальная траектория обучения.

UDC 336.77:336.6

Zhuravlov Y. The dual form of education is an embodied reality // New Collegium. 2020. No 4. P. 71–75.

The organizational principles and results of the implementation of the pilot project of dual form of education for applicants for the second (master's) level of higher education in the specialty 151 "Automation and computer-integrated technologies" are considered. A brief retrospective look at the history of dual education is given. A comparative analysis of the institutional, individual and dual forms of education according to the most popular professional competencies in the modern labor market is given.

Recommendations of the Working Group of the Ministry of Education and Science of Ukraine on the organization of dual education, the procedure for enrollment of students in dual education, the peculiarities of the implementation of this form of education. The enterprises that took part in the pilot project on the basis of the memorandum of cooperation are identified. The results of a pilot project on the organization and implementation of the dual form of education at the Kharkiv National University of Construction and Architecture are presented.

For the practical implementation of the dual form of education, an integrated model was chosen — a model of a divided week, which provides for training two days a week in an educational institution, three days — in the workplace at the enterprise.

The step-by-step algorithm of introduction of dual education is offered, practically worked out during realization of the pilot project, components of efficiency of such form of receiving education are defined.

The connection of the pilot project with the Licensing conditions for the educational activities of educational institutions in terms of recognition of

the qualifications of research and teaching staff in the relevant specialty is shown. It is proposed to use the experience of the pilot project for other technical specialties.

Key words: dual form of education; pilot project; integrated model; individual educational trajectory.

УДК 72.01

Фоменко О., Данилов С. Про перспективи розвитку архітектурних інновацій на кафедрі ІТДАС // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 76–80.

Відзначаючи 90-річчя Харківського національного університету будівництва та архітектури (ХНУБА), важливо підкреслити роль інновацій у формуванні архітектурного факультету ЗВО. Всю історію існування факультету його архітектори прагнули бути попереду новітніх досягнень у професії. Зберігаючи кращі традиції архітектурної педагогіки, кожне покоління додавало до них нові, розвиваючи та примножуючи досягнуті попередниками результати. Стаття присвячена тренду інноваційного розвитку архітектури як фактору впливу на науково-педагогічну практику кафедри інноваційних технологій дизайну архітектурного середовища (ІТДАС).

Сьогодні все гостріше стає проблема підготовки кваліфікованих фахівців-архітекторів, які можуть бути конкурентоспроможними на ринку праці. Архітектор нової генерації повинен ефективно здійснювати взаємодію в професійному, корпоративному та суспільному середовищі, володіти науковим апаратом мислення, сучасними методами й засобами науково-дослідницької роботи, знати програми архітектурно-будівельного проектування, орієнтуватися на ринку сучасних архітектурно-будівельних та дизайнерських послуг.

Розглянуто проблематику впровадження в науково-педагогічну практику кафедри ІТДАС інноваційних методів аналізу, моделювання та проектування архітектурного середовища. Розглянуто питання розвитку в науково-практичній роботі кафедри напрямків дуальної освіти та принципи мультидисциплінарних взаємодій. Надано опис напрямків досліджень, що проводяться на кафедрі, серед яких такі: віртуальна реальність, параметричне моделювання енергоефективних будівель, моделювання міста як динамічної системи, архітектурна урбаністика тощо.

Ключові слова: інновації; місто; архітектура; дуальна освіта; мультидисциплінарність.

УДК 72.01

Фоменко О., Данилов С. О перспективах развития архитектурных новаций на кафедре ИТДАС // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 76–80.

Важно отметить роль инноваций в формировании архитектурного факультета вуза. Всю историю существования факультета архитекторы стремились к тому, чтобы находиться на переднем крае инновационных достижений в профессии. Сохраняя лучшие традиции архитектурной педагогики, каждое поколение добавляло к ним новые, развивая и приумножая при этом достигнутые предшественниками результаты. Статья посвящена тренду инновационного развития архитектуры как фактору влияния на научно-педагогическую практику кафедры

инновационных технологий дизайна архитектурной среды (ИТДАС).

Сегодня все острее становится проблема подготовки квалифицированных специалистов-архитекторов, которые могут быть конкурентоспособными на современном рынке труда. Архитектор нового поколения должен эффективно осуществлять взаимодействие в профессиональной, корпоративной и общественной среде, владеть научным аппаратом мышления, современными методами и средствами научно-исследовательской работы, знать программы архитектурно-строительного проектирования, ориентироваться на рынке современных архитектурно-строительных и дизайнерских услуг.

В статье рассмотрена проблематика внедрения в научно-педагогическую практику кафедры ИТДАС ХНУСА инновационных методов анализа, моделирования и проектирования архитектурной среды. Также рассмотрены вопросы развития научно-практической работы кафедры, направлений дуального образования и принципов мультидисциплинарных взаимодействий. Предоставлено описание научных направлений, развиваемых на кафедре, среди которых следующие: виртуальная реальность, параметрическое моделирование энергоэффективных зданий, моделирование города как динамической системы, архитектурная урбанистика и тому подобное.

Ключевые слова: инновации, город, архитектура, дуальное образование, мультидисциплинарность.

UDC 72.01

Fomenko O., Danylov S. About the prospects for the development of architectural innovations at the department of ITDAS // New Collegium. 2020. No4. P. 76–80.

Celebrating the 90th anniversary of Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture, it is important to note the role of innovation in the formation of the architectural faculty of the university. Throughout the history of the faculty, its architects have sought to be ahead of the latest advances in the profession. Preserving the best traditions of architectural pedagogy, each generation added new ones to them, developing and multiplying the results achieved by its predecessors. This article is devoted to the trend of innovative development of architecture as a factor influencing the scientific and pedagogical practice of the Department of Innovative Technologies of Design of Architectural Environment (ITDAE).

Today, the problem of training qualified architects who can be competitive in the labour market is becoming more acute. The architect of the new generation must effectively interact in the professional, corporate and social environment, have a scientific thinking apparatus, modern methods and means of research, know the programs of architectural and construction design, focus on the market of modern architectural and design services.

The article discusses the problems of implementing innovative methods of analysis, modelling and design of the architectural environment into the scientific and pedagogical practice of the Department of Innovative Technologies of Design of Architectural Environment (ITDAE) of KNUCEA. The issues of development in the scientific and practical work of the department of the directions of dual education and the principles of

multidisciplinary interactions are also considered. A description of the directions of research carried out at the department is provided, including virtual reality, parametric modelling of energy-efficient buildings, modelling of a city as a dynamic system, architectural urbanism and the like.

Key words: innovation; city, architecture; dual education; multidisciplinary.

УДК 378

Вигдорович О. Формування містобудівного мислення як один з пріоритетних напрямків діяльності кафедри «Містобудування та урбаністика» ХНУБА // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 81–84.

Висвітлюється історія створення та розвитку кафедри містобудування та урбаністики Харківського національного університету будівництва та архітектури. Ретроспектива багаторічної праці колективу кафедри приурочена до святкування 90-річного ювілею університету. Інтерпретація формування містобудівного формату мислення, як потужного важеля підготовки архітекторів-містобудівників, демонструється у різних напрямках наукової, навчально-методичної та професійної роботи кафедри.

Головним завданням педагогічної роботи кафедри стала підготовка спеціалістів нової форми для роботи у багатьох сферах, пов'язаних з містобудівним та архітектурним проектуванням, це — підготовка спеціалістів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» та «Магістр» за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування».

Наукові дослідження колективу кафедри здійснюються у напрямках: урбансоціологія, транспортні системи, урбанекологія, міські системи, упорядкування інженерних та транспортних мереж міських систем, управління розвитком міст, впровадження системного та синергетичного підходів у формуванні містобудівних систем, раціональних методів забудови та реконструкції міст і сіл України.

За тематикою удосконалення архітектурного середовища та містобудівного простору сучасних міст проводяться дослідження формування планувальної структури та просторової композиції Харкова в період індустріальної та постіндустріальної забудови та аналіз реалізації містобудівних концепцій у мікрорайонній забудові Харкова.

Розвиток містобудівного мислення, як формування особливої структури професійної свідомості, є одним з головних завдань роботи колективу кафедри містобудування та урбаністики ХНУБА.

Ключові слова: містобудівне мислення; містобудування; урбаністика; соціокультурне середовище міста; індустріальна забудова.

Вигдорович О. Формирование градостроительного мышления как одно из приоритетных направлений деятельности кафедры «Градостроительство и урбаністика» ХНУСА // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 81–84.

Освещается история создания и развития кафедры градостроительства и урбаністики Харьковского национального университета строительства и архитектуры. Ретроспектива многолетней работы коллектива кафедры приурочена к празднованию 90-летнего юбилея университета. Интерпрета-

ция формирования градостроительного формата мышления, как мощного рычага подготовки архитекторов-градостроителей, демонстрируется в разных направлениях научной, учебно-методической и профессиональной работы кафедры.

Главной задачей педагогической работы кафедры стала подготовка специалистов новой формации для работы во многих сферах, связанных с градостроительным и архитектурным проектированием, это — подготовка специалистов образовательно-квалификационного уровня «бакалавр» и «магистр» по специальности 191 «Архитектура и градостроительство».

Научные исследования коллектива кафедры осуществляются по направлениям: урбансоциология, транспортные системы, урбанэкология, городские системы, упорядочение инженерных и транспортных сетей городских систем, управление развитием городов, внедрение системного и синергетического подходов в формировании градостроительных систем, рациональные методы застройки и реконструкции городов и сел Украины.

В рамках тематики совершенствования архитектурной среды и градостроительного пространства современных городов проводятся исследования формирования планировочной структуры и пространственной композиции Харькова в период индустриальной и постиндустриальной застройки и анализ реализации градостроительных концепций в микрорайонной застройке Харькова.

Развитие градостроительного мышления, как формирование особой структуры профессионального сознания, является одной из главных задач работы коллектива кафедры градостроительства и урбаністики ХНУСА.

Ключевые слова: градостроительное мышление, градостроительство, урбаністика, социокультурная среда города, индустриальная застройка.

UDC 378

Vigdorovich O. Formation of urban planning thinking as one of the priority areas of activity of the Department of Urban Planning and Urbanism // New Collegium. 2020. No4. P. 81–84.

The article covers the history of the creation and development of the Department of Urban Planning and Urbanism of the Kharkov National University of Civil Engineering and Architecture. There is a retrospective of the long-term work of the department staff timed to celebrate the 90th anniversary of the university. The interpretation of the formation of the urban planning format of thinking, as a powerful lever for the training of architects and urban planners, is demonstrated in different areas of scientific, educational, methodological and professional work of the department.

The main task of the pedagogical work of the department was the preparation of specialists of a new formation for work in many areas related to urban planning and architectural design, this is the training of specialists of educational qualification levels "Bachelor" and "Master" in specialty 191 "Architecture and Urban Planning".

Scientific research of the department staff is carried out in the following areas: urban sociology, transport systems, urban ecology, urban systems,

streamlining engineering and transport networks of urban systems, urban development management, the introduction of systemic and synergetic approaches in the formation of urban planning systems, rational methods of building and reconstruction of cities and villages in Ukraine.

Within the framework of the topic of improving the architectural environment and urban planning space of modern cities, studies are being carried out on the formation of the planning structure and spatial composition of Kharkov during the period of industrial and post-industrial development and the analysis of the implementation of urban planning concepts in the microdistrict development of Kharkov.

The development of urban planning thinking, as the formation of a special structure of professional consciousness, is one of the main tasks of the work of the team of the Department of Urban Planning and Urbanism of KNUSA.

Key words: town-planning thinking, town-planning, urbanism, socio-cultural environment of the city, industrial building.

УДК 72.01

Скорородова А. Сучасні проблеми та перспективи розвитку дизайну архітектурного середовища. Гуманізація архітектурного середовища // Новий Колегиум. 2020. №4. С. 85–89.

Розглянуто сучасні проблеми дизайну архітектурного середовища та гуманізації архітектурного середовища, також реалізацію концепції сталого розвитку в сфері архітектури з точки зору її соціального аспекту. Стверджується, що для повноцінної імплементації сталого розвитку в сфері архітектури необхідно розвивати соціокультурні уявлення в професійному мисленні архітектора.

Актуальність теми обумовлена новим типом проблем, що виникли в контексті сучасних процесів глобалізації та становлення постіндустріальної економіки. Останні десятиліття свідчать про те, що глобальна економіка і свобода пересування населення мають не тільки позитивні сторони, але і негативні. Серед негативних сторін, які стали вже очевидними для кожного жителя європейського міста, слід виділити такі як: екологічні проблеми житнепригодності міського середовища, знеособлення архітектурного середовища міст внаслідок трансляції однотипних форм «сучасної архітектури», а також ефект сегрегації населення за етнічними, релігійними, статусним та іншими ознаками. Тобто дизайн архітектурного середовища сучасного європейського міста на нинішньому етапі розвитку суспільства крім погіршення екології починає втрачати свою специфічність як належність певної культурної групи та традиціям. Як відповідь на ці виклики в кінці ХХ ст. передовим науковим співтовариством було запропоновано нову ідеологію сталого розвитку, яка покликана вирішувати означені проблеми через інтеграцію екологічних, економічних і соціальних аспектів життя суспільства. Сьогодні у сфері архітектури сталий розвиток трактується в основному вузько-екологічно і упускаються економічні та соціокультурні аспекти.

Ключові слова: дизайну архітектурного середовища; сталий розвиток; гуманізація архітектурного середовища; архітектура; соціум.

УДК 72.01

Скорородова А. Современные проблемы и перспективы развития дизайна архитектурной среды. Гуманизация архитектурной среды // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 85–89.

Рассмотрены современные проблемы дизайна архитектурной среды и ее гуманизация, а также принципы реализации концепции устойчивого развития в сфере архитектуры с точки зрения ее социального аспекта. Утверждается, что для полноценной имплементации устойчивого развития в сфере архитектуры необходимо развивать социокультурные представления в профессиональном мышлении архитектора.

Актуальность темы обусловлена новым типом проблем, что возникли в контексте современных процессов глобализации и становления постиндустриальной экономики. Последние десятилетия свидетельствуют о том, что глобальная экономика и свобода передвижения населения имеют не только положительные стороны, но и негативные. Среди негативных сторон, которые стали уже очевидны для каждого жителя Европейского города, следует выделить такие: экологические проблемы жизнепригодности городской среды, обезличенности архитектурной среды городов в результате трансляции однотипных форм «современной архитектуры», а также эффект сегрегации населения по этническим, религиозным, статусным и другими признакам. То есть дизайн архитектурной среды современного Европейского города на нынешнем этапе развития общества кроме ухудшения экологии начинает терять свою специфичность как принадлежность к определенной культурной группе и традициям. В качестве ответа на эти вызовы в конце ХХ в. Передовым научным сообществом была предложена новая идеология устойчивого развития, которая призвана решать обозначенные проблемы через интеграцию экологических, экономических и социальных аспектов жизни общества. Однако сегодня в сфере архитектуры устойчивое развитие трактуется в основном в узко экологическом аспекте и упускаются экономические и социокультурные аспекты.

Ключевые слова: дизайн архитектурной среды; устойчивое развитие; гуманизация архитектурной среды; архитектура; социум.

UDC 72.01

Skorokhodova A. Modern problems and prospects for the development of the design of the architectural environment. Humanization of the architectural environment // New Collegium. 2020. No4. P. 85–89.

The article proposes to consider modern problems of design of architectural environment and humanization of architectural environment, as well as the concept of implementation of sustainable development in the field of architecture from the point of view of its social aspect. It is argued that for full implementation of sustainable development in the field of architecture, it is necessary to develop socio-cultural ideas in professional thinking of the architect.

The relevance of the topic raised is due to a new type of problems that have arisen in the context of modern processes of globalization and formation of a post-industrial economy. The last decades have shown that global economy and freedom of population movement have not only positive aspects, but also negative ones. Among negative aspects that have already become obvious for every resident of a European city, one should single out such aspects as environmental problems of livability of urban environment, depersonalization of architectural environment of cities due to compilation of the same type of “modern architecture”, as well as the effect of population segregation by ethnic, religious, status and other signs. So, design of architectural environment of a modern European city at the current stage of development of society in addition to deterioration of the environment begins to lose its specificity as belonging to a particular cultural group and tradition. As a response to these challenges, at the end of the 20th century, advanced scientific community proposed a new ideology of sustainable development, designed to solve the above problems through integration of environmental, economic and social aspects of society. However, today in the field of architecture, sustainable development is interpreted mainly in a narrow ecological way. As a result economic and socio-cultural aspects are overlooked.

Key words: design of architectural environment; sustainable development; humanization of architectural environment; architecture; society.

Методологія освіти

УДК 159.9:37.015.3:372.881.1:378.018.43

Сергеева Т. Дистанційне навчання як виклик часу : досвід е-навчання під час пандемії COVID-19 // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 90–97.

Представлений системний аналіз відповідей на виклики, що виникли у зв'язку з необхідністю переходу на дистанційне навчання під час карантину через COVID-19. Наведено стан на початок карантину і покрокова стратегія переходу згідно з етапами підготовки, узгодження правил, роботи з персоналом, технологічного забезпечення, планування навчального процесу, створення контенту, забезпечення якості. Представлено результати опитування, що виявили проблеми і можливі кроки їх подолання. Наведено інноваційну модель організації технологічного навчального середовища для якісної е-трансформації навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання; навчальне середовище; Інноваційна модель; карантин.

УДК 159.9:37.015.3:372.881.1:378.018.43

Сергеева Т. Дистанционное обучение как вызов времени: опыт е-обучения во время пандемии COVID-19 // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 90–97.

Представлен системный анализ ответов на вызовы, возникшие в связи с необходимостью перехода на дистанционное обучение во время карантина из-за COVID-19. Представлены состояние вопроса на

начало карантина и пошаговая стратегия перехода согласно этапам подготовки, согласования правил, работы с персоналом, технологического обеспечения, планирования учебного процесса, создания контента, обеспечения качества. Даны результаты опроса, который выявил проблемы и возможные шаги их преодоления. Приведена инновационная модель учебной среды для качественной е-трансформации обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение; образовательная среда; инновационная модель; карантин.

UDC 159.9:37.015.3:372.881.1:378.018.43

Сергеева Т. Distance Learning as a Challenge of the Times: An E-Learning Experience During the COVID-19 Pandemic // New Collegium. 2020. No 4. P. 90–97.

The article presents a systematic analysis of responses to the challenges posed by the need to move to distance learning during quarantine through COVID-19. It is presented the state of the art at the beginning of quarantine and step-by-step strategy of transition according to stages of preparation, rules coordination, work with HR, technological maintenance, planning educational process, content creation and quality assurance. There are presented results of the survey, which revealed the problems and possible steps to overcome them. An innovative model for organizing technological learning environment for high-quality e-transformation of learning is proposed.

Key words: distance learning; educational environment; innovative model; quarantine.

УДК 378.14

Успенко В., Попова Л., Шептуха О. Перспективи розвитку дистанційної та онлайн освіти в сучасних умовах // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 98–102.

Стаття присвячена визначенню необхідності розвитку дистанційної та онлайн-освіти, відмінностей між ними, необхідних форм комунікації, переваг та недоліків, а також перспектив розвитку дистанційної та онлайн-освіти в Україні. Було зроблено висновок, що використання мережі Інтернет у викладанні необхідне як для викладачів, які прагнуть запропонувати своїм студентам різні способи навчання, так і для студентів.

Ключові слова: дистанційна освіта; онлайн-освіта; онлайн-комунікації; веб-ресурси.

УДК 378.14

Успенко В., Попова Л., Шептуха Е. Перспективы развития дистанционного и онлайн-образования в современных условиях // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 98–102.

Статья посвящена определению необходимости развития дистанционного и онлайн-образования, различий между ними, необходимых форм коммуникации, преимуществ и недостатков, а также перспектив развития дистанционного и онлайн-образования в Украине. Был сделан вывод, что использование сети Интернет в преподавании необходимо как для преподавателей, которые стремятся предложить своим студентам различные способы обучения, так и для студентов.

Ключевые слова: дистанционное образование; онлайн-образование; онлайн-коммуникации; веб-ресурсы.

UDC 378.14

Uspalenko V., Popova L., Sheptukha O. Prospects for the development of distance and online education in modern conditions // New Collegium. 2020. No4. P. 98–102.

It is noted that in modern conditions the issue of online education development in Ukraine has become especially acute, in particular, in the development of a long-term program to improve secondary and higher online education and ensure its new level of quality. The article is devoted to determining the need for distance and online education, the differences between them, the necessary forms of communication, the advantages and disadvantages of these forms of education, as well as prospects for distance and online education in Ukraine. It has been identified that online and distance education is viable and effective teaching strategies, but each has its own clear advantages and disadvantages for both teachers and students. The article proves that there are the following differences between these types of education: the location of the teacher and students; interaction between teacher and students; intention of teaching strategy. The authors list the advantages of distance education: distance education can continue without interruption, even in cases such as emergencies or the COVID-19 pandemic; distance education provides more flexibility for students to work at their own pace and review assignments as needed. The article summarizes the main forms of online communication between students and teachers — video conferencing, forum, chat, blog, etc. In addition, the most common web resources for distance education: Moodle, Google Classroom, Zoom and others. The problems that arise in the implementation of distance education have been identified: it is impossible to use distance education if students do not have access to devices or the Internet at home; it is difficult to keep a real contribution of the student to the work; distance education can make falsification even easier than online education; distance education can lead to even more screen time for students. It was concluded that the use of the Internet in teaching is necessary both for teachers who seek to offer their students different ways of learning, and for the students themselves. It has been proven that distance education is most useful for those students who have constant access to technology at home and work responsibly and independently, and it has a clear advantage in the event of an unexpected restriction of classes in the free economic zone.

Key words: distance education; online education; online communications; web-resources.

УДК 811.161.1 '243:378.015.3:316.47

Дитюк С., Креч Т., Мілева І. формування навичок м'якої адаптації у випускників закладів вищої освіти // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 103–107.

Статтю присвячено дослідженню особливостей соціалізації випускників вищих навчальних закладів, молодих фахівців на сучасному ринку праці. Акцент зроблено на вимогах сучасних роботодавців, які вивчалися авторами статті впродовж кількох років у будівельній та архітектурній галузях. Вивчення та аналіз вимог роботодавців привели до висновку, що найбільш вагомими є якості, які ми умовно позначили

для себе «формулою трьох К»: комунікабельність, креативність, корпоративність. Особливу увагу приділено прищеплюванню вищезазначених навичок, починаючи з аудиторії здобувачів освіти третього рівня, магістрів.

Ключові слова: жорстка адаптація; м'яка адаптація; соціалізація; комунікабельність; креативність; корпоративність; корпоративна людина.

УДК 811.161.1 '243:378.015.3:316.47

Дитюк С., Креч Т., Мілева І. Формирование навыков мягкой адаптации у выпускников заведений высшего образования // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 103–107.

Статья посвящена исследованию особенностей социализации выпускников высших учебных заведений, молодых специалистов на современном рынке труда. Акцент делается на требованиях современных работодателей в строительной и архитектурной отраслях. Изучение и анализ требований работодателей позволили нам сделать вывод, что наиболее весомыми и востребованными можно назвать качества, которые мы условно обозначим для себя «формулой трех К»: коммуникабельность, креативность, корпоративность. Трудно представить себе любую профессиональную деятельность без общения с другими людьми: это могут быть коллеги, заказчики, подчиненные, руководители и т.д. Особое внимание уделяется в статье привитию вышеобозначенных качеств, начиная с аудитории соискателей образования третьего уровня, магистров.

Ключевые слова: жесткая адаптация; мягкая адаптация; социализация; коммуникабельность; креативность; корпоративность; корпоративный человек.

УДК 811.161.1 '243:378.015.3:316.47

Dytiuk S., Krech T., Miliieva I. Formation of soft adaptation skills among graduates of higher educational institutions // New Collegium. 2020. No4. P. 103–107.

The article considers the study of the features of socialization of graduates of higher educational institutions, young professionals in the modern labor market. It is focused on the requirements of modern employers, which have been studied for several years in the construction and architectural industries. If a few years ago employers paid attention to the so-called hard skills that can be checked using a variety of exams, tests (professional competence, knowledge of foreign languages, computer skills, etc.), now the most important are soft skills — universal competencies that are difficult to quantify. These very relevant skills include communication skills, the ability to work in a team, creativity, punctuality, balance, responsibility and the ability to adapt to the new conditions of the modern market.

The study and analysis of employers' requirements allowed us to conclude that the most significant and popular qualities can be called the "3-C-formula": communication skills, creativity and corporate identity. It is difficult to imagine any professional activity without communicating with other people: they can be colleagues, customers, subordinates, managers, etc.

The article describes the psychological and psychophysical signs of successful communication. Special attention is paid in the article to cultivation of the above-mentioned qualities, starting with the audience of third-level education applicants, masters.

The article also provides a comprehensive interpretation of the concept of "creativity" and "innovation". The article also analyzes the concept of "corporate identity" as the key to successful professional activities of the team for the common good, the overall success of a particular company. The concept of a "corporate person", which is common in modern psychology, is also defined.

Key words: hard adaptation; soft adaptation; socialization; communication; creativity; corporate identity; corporate person.

УДК 65: 658. 336

Аванесова Н., Гетьман О., Сергієнко Ю. Коучинг як ефективна технологія формування емоційної компетентності майбутніх менеджерів // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 108–112.

Зараз в сфері управління використовуються різні способи та підходи до роботи з персоналом. Сучасне управління в стилі коучинг — це погляд на співробітників як на величезний додатковий ресурс підприємства, де кожен співробітник є унікальною творчою особистістю, здатною самостійно вирішувати багато завдань, виявляти ініціативу, робити вибір, брати на себе відповідальність і приймати рішення.

Ключові слова: коучинг; менеджери; технологія; мотивація; персонал; навчання; контроль; підхід; рішення; організація.

УДК 65: 658. 336

Аванесова Н., Гетман О., Сергиенко Ю. Коучинг как эффективная технология формирования эмоциональной компетентности будущих менеджеров // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 108–112.

В настоящее время в сфере управления используются различные способы и подходы к работе с персоналом. Современное управление в стиле коучинг — это взгляд на сотрудников как на огромный дополнительный ресурс предприятия, где каждый сотрудник является уникальной творческой личностью, способной самостоятельно решать многие задачи, проявлять инициативу, делать выбор, брать на себя ответственность и принимать решения.

Ключевые слова: коучинг; менеджеры; технология; мотивация; персонал; обучение; контроль; подход; решения; организация.

UDC 65: 658. 336

Avanesova N., Getman O., Sergienko Y. Coaching as effective technology for forming emotional competence of future managers // New Collegium. 2020. No4. P. 108–112.

Currently, in the field of management, various methods and approaches to work with personnel are used. Modern management in the style of coaching is a view of employees as a huge additional resource of the enterprise, where each employee is a unique creative person who is able to independently solve many problems, show initiative, makes choices, take responsibility and make decisions.

The theory and practice of training managerial specialists is undergoing serious changes in connection with the development of management as a science and practical area of production management and human relations. The nature of the training of specialists is

determined by the actual needs of society and trends in the development of production.

In this regard, comparative management is becoming increasingly important. It consists in the study and analysis of the experience of various countries, including the study of the reasons that determine the differences in the level of productivity and the results of enterprises and the identification of the specifics of the activities of managers of these enterprises.

In general, in modern science, management is understood as a specific type of human activity, isolated in the course of the division and cooperation of social labor.

Within the framework of personnel training from the point of view of the traditional approach, it is important to form an organizational culture of management — the readiness of a specialist to implement managerial influences in the logic of the allocated management functions.

Within the framework of this direction, in the training of a manager, special attention is paid to his ability to organize the process of developing and implementing managerial decisions, to monitor their implementation by stimulating and motivating personnel.

Key words: coaching; managers; technology; motivation; personnel; training; control; approach; solutions; organization.

УДК 378.147

Халіна В., Сироватський О. Ангрейдінг освітніх програм: методичні аспекти сучасного підходу до формулювання результатів навчання // Новий Колегіум. 2020. №4. С. 113–117.

Якість вищої освіти в Україні сьогодні виходить на новий рівень, і цьому сприяють ряд факторів: європейський вектор розвитку країни загалом, прийняття нового, гармонізованого з європейськими стандартами законодавства, зародження новітньої парадигми оцінювання якості освітніх програм, яка ґрунтується саме на якісних, а не кількісних критеріях, що дає можливість піти від формалізованого підходу до освітнього процесу загалом і зробити його винятково студентоцентричним та, що важливо, клієнтозорієнтованим, як і будь-яку послугу.

Студентоцентризованість важлива насамперед для виявлення потреб, які потім перетворюються на цілі навчання, а згодом — на результати навчання здобувачів вищої освіти.

Саме тому для підвищення якості освітніх програм найважливішу роль треба відвести правильно сформульованим результатам навчання, процесу їх набуття та методам оцінювання. Адже все це, в остаточному підсумку, дає кінцевий інтегральний результат — якісного фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці та здатного до перенавчання.

Розглянуто сутність результатів навчання та їхня відмінність від ряду інших понять, види та авторське бачення структури. Подано методичний підхід до їх формулювання, що ґрунтується на ієрархії когнітивного процесу та конструктивному узгодженні тріади складників: результати навчання, навчальні активності та методи оцінювання.

Крім того, чітке усвідомлення результатів навчання допомагає викладачам покращити програми

навчальних дисциплін та зробити всі матеріали та засоби оцінювання найбільш релевантними саме для досягнення певних визначених результатів навчання, а студентам допомагає оптимальним чином спланувати своє навчання та оцінити власний прогрес у навчанні.

Доведено, що результати навчання здобувачів вищої освіти є вирішальним критерієм для оцінювання якості освітньої програми, а також наголошено на необхідності поступового відходження від державних стандартів спеціальностей у межах академічної автономії закладів вищої освіти для можливості більш вільного формулювання результатів навчання як фактору зростання якості освітніх послуг.

Ключові слова: цілі навчання; результати навчання; освітні програми; якість вищої освіти.

УДК 378.147

Халина В., Сыроватский А. Ангрейдинг образовательных программ: методические аспекты современного подхода к формулированию результатов обучения // Новый Коллегиум. 2020. №4. С. 113–117.

Качество высшего образования в Украине сегодня выходит на новый уровень и этому способствуют ряд факторов: европейский вектор развития страны в целом, принятие нового, гармонизированного с европейским стандартам законодательства, зарождение новой парадигмы оценки качества образовательных программ, которая основывается именно на качественных, а не количественных условиях, что позволяет уйти от формализованного подхода к образовательному процессу в целом и сделать его исключительно студентоцентрированным и, что важно, клиентоориентированным, как и любую услугу.

Студентоцентрированность важна, прежде всего, для выявления потребностей, которые затем превратятся в цели обучения, а после в результаты обучения соискателей высшего образования.

Именно поэтому для повышения качества образовательных программ важнейшую роль надо отнести правильно сформулированным результатам обучения, процесса их получения и методам оценки. Ведь все это, в конечном счете, дает конечный интегральный результат — качественного специалиста, конкурентоспособного на рынке труда и способного к переобучению.

Рассмотрены сущность результатов обучения и их отличие от ряда других понятий, виды и авторское видение структуры. Представлен методический подход к их формулировке, основанной на иерархии когнитивного процесса и конструктивном согласовании триады составляющих: результаты обучения, учебные активности и методы оценки.

Кроме того, четкое осознание результатов обучения помогает преподавателям улучшить программы учебных дисциплин и сделать все материалы и средства оценивания наиболее релевантными именно для достижения определенных результатов обучения, а студентам помогает оптимальным образом спланировать свое обучение и оценивать собственный прогресс в обучении.

Доказано, что результаты обучения соискателей высшего образования является решающим критерием для оценки качества образовательной программы, а также отмечена необходимость посте-

пенного ухода от государственных стандартов специальностей в пределах академической автономии высших учебных заведений для возможности более свободного формулирования результатов обучения как фактора роста качества образовательных услуг.

Ключевые слова: цели обучения; результаты обучения; образовательные программы; качество высшего образования.

UDC 378.147

Khalina V., Syrovatskiy O. Upgrading of educational programs: methodical aspects of the modern approach to the formulation of learning results // New Collegium. 2020. No4. P. 113–117.

The quality of higher education in Ukraine today reaches a new level and this is facilitated by a number of factors: the European vector of development of the country as a whole, the adoption of new, harmonized with European standards, legislation, the emergence of a new paradigm for assessing the quality of educational programs. criteria, which makes it possible to move away from a formalized approach to the educational process as a whole and make it exclusively student-centered and, importantly, customer-oriented, like any service.

Student-centeredness is important, first of all, for identifying needs, which will then become learning objectives, and later on the learning outcomes of higher education students.

That is why, in order to improve the quality of educational programs, the most important role should be given to properly formulated learning outcomes, the process of their acquisition and assessment methods. After all, all this, in the end, gives the final integrated result — a quality specialist, competitive in the labor market and capable of retraining.

The essence of learning outcomes and their difference from a number of other concepts, types and the author's vision of the structure are presented in this study. A methodical approach to their formulation is presented, which is based on the hierarchy of the cognitive process and constructive coordination of the triad of components: learning outcomes, learning activities and assessment methods.

In addition, a clear understanding of learning outcomes helps teachers to improve curricula and make all assessment materials and tools most relevant to achieving certain learning outcomes, and helps students to optimally plan their learning and assess their own learning progress.

It is proved that the learning outcomes of higher education students are a crucial criterion for assessing the quality of the educational program, and stressed the need for a gradual departure from state standards of specialties, within the academic independence of higher education institutions to ensure more free formulation of learning outcomes as a factor in increasing the quality of educational services.

Key words: learning objectives; learning outcomes; educational programs; quality of higher education.

УДК 811.161.1'243:378.015.3:316.47

Белікова О., Дитюк С., Тесаловська О. Риторична культура як невід'ємна складова педагогічної майстерності // Новий Коллегиум. 2020. №4. С. 118–121.

Розглядаються структурні складові риторичної культури викладача, її роль у формуванні професійно орієнтованої особистості. Основним фактором у навчанні і вихованні здобувачів вищої освіти є особистість викладача, його наукова, методична та психолого-педагогічна компетентність. Навчання — це перш за все спілкування між викладачем і здобувачами вищої освіти — цілеспрямоване, заздалегідь запроєктоване спілкування, в ході якого здійснюється освіта, виховання і розвиток особистості студента. Поза спілкування неможливе досягнення мети навчання і виховання. Риторична майстерність передбачає знання викладачем риторичних норм і правил, вміння застосовувати їх в процесі мовної взаємодії, через яку й відбувається реалізація мети навчання і виховання студентів. Культурно-мовна грамотність викладача вибудовує стиль педагогічного спілкування та культуру його мовної поведінки, що має великий вплив на засвоєння знань, формування навичок і вмінь студентів, на їх особистість.

Ключові слова: особистість викладача; риторична майстерність; культурно-мовна грамотність викладача; виховання і розвиток особистості студента; риторичні норми і правила; комунікативні, перцептивні, інтерактивні вміння та навички.

УДК 811.161.1'243:378.015.3:316.47

Bielikova O., Dytiuk S., Tesalovskaya O. Rhetorical culture as an integral component of pedagogical masterpiece // New Collegium. 2020. No4. P. 118–121.

The article deals with structural compounds of lecturer's rhetorical culture, its role in forming of professionally oriented person. Lecturer's cultural and language literacy forms a style of pedagogical com-

munication, a culture of his speaking behavior, and that exerts influence on learning process, on forming students' skills, on their personalities.

The theoretical bases of diagnostics and determination of the results of the formation of professional competencies of language training lecturer's for foreign citizens as the actual pedagogical problem in universities of technical profile were investigated and substantiated. In the conditions of socio-economic changes in Ukraine, the improvement of higher professional education system, in the process of introducing new requirements and standards of education, there are significant transformations in the system "lecturer-to-student". Changes in the first place concern perception of lecturer, the system of role expectations regarding the leading qualities of the lecturer changes.

Strengthening the attention to the issues of diagnosing the level of proficiency of language training lecturers of professional competences, as a modern trend requires not only scientifically based tools for continuous measurement, analysis and improvement of evaluation of educational results of students' professional training, but also a new look at the system of pedagogical diagnostics. System diagnostics based on a competent approach should become a key and crosscutting component of monitoring the quality of vocational training of language training specialists in universities of technical profile.

Key words: lecturer's professional competence, language training, foreign students, universities of technical profile, lecturer's personality; rhetorical masterpiece; lecturer's cultural and language literacy; communicative, perceptive and interactive skills.

ПРАВИЛА

оформлення статей

в науковому інформаційному журналі «Новий Колегіум»

Науково-інформаційний журнал «Новий Колегіум» приймає до друку написані спеціально для нього оригінальні рукописи, які раніше ніде не друкувались.

Наукова стаття повинна бути структурована та обов'язковими елементами її мають бути:

- постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій і виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми в даній області;
- формулювання цілей та завдань дослідження;
- виклад основного матеріалу досліджень з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновки з даного дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку;
- список літератури.

Статті мають бути виконані в редакторі Microsoft Word. Формат сторінки — А4 (210×297 мм), поля: верхнє, нижнє, лівє, правє — 20 мм. Основний шрифт Times New Roman, кегль основного тексту — 14 пунктів, міжрядковий інтервал — полуторний, абзацний відступ — 1,25 см. Обсяг рукопису — від 5 до 12 сторінок. Мови: українська, англійська, російська.

Рисунки та таблиці (чорно-білі, контрастні) розміщуються у тексті після першого посилання у вигляді окремих об'єктів і нумерують арабськими цифрами наскрізною нумерацією.

Рисунок має бути єдиним графічним об'єктом (згрупованим). Після рисунків та таблиць необхідно вказати джерело ([1, с. 34], розробка автора; складено автором на основі [2, с. 45; 3, с. 76] і т. ін.). Ілюстрації необхідно нумерувати, вони повинні мати назву, яку вказують поза згрупованого графічного об'єкта (наприклад, Рис. 5. Система технічної освіти Великої Британії Джерело: Post-16 Skills Plan (July 2016) [6; 10, с. 50]).

Список літератури містить опубліковані джерела, на які є посилання в тексті, укладені у квадратні дужки, наприклад [3, с. 35; 8, с. 56-59].

Список літератури оформляється відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» та ДСТУ 3582:2013

«Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила»:

Література

Макаренко А. С. Педагогическая поэма. Харьков : Прапор, 1979. 628 с.

Лей С. О. Особливості стандартизації в системі професійної освіти і навчання Великої Британії : методичні рекомендації. Київ, 2018. 56 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/713225/>.

Державна цільова науково-технічна програма «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010 — 2014 роки : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2009 р. № 1231 // Офіційний вісник України. 2009. № 90. Ст. 3043. С. 7–67.

Таланчук П., Малишев В., Липова Л. Освіта ХХІ століття. Самовизначення особистості в контексті інтеграції України до Європейського інтелектуального простору // Освіта регіону: Політологія, психологія, комунікації. 2009. № 3. С. 206–213.

Ницифоров К.Г. Современные проблемы физики в программе подготовки магистра педагогического образования : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім І. Огієнка. Серія педагогічна. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип.71. 72 с.

Methodological Bases for Study Nanotechnology in the General Physics Course of Higher Educational Institutions / O.M. Zavrazhna, L.V. Odnodvoretz, O.O. Pasko, A.I. Saltykova // Журнал нано- та електронної фізики. 2017. Т.9, № 5.

Анотація надається українською, російською та англійською мовами та включає: УДК, прізвища, ініціали авторів, назву статті, текст об'ємом 1800 знаків з ключовими словами (не більше 10 слів, а не словосполучень).

Разом із рукописом необхідно надати такі документи:

- рецензію, підписану доктором наук;
- відомості про авторів;
- відомості про наукового керівника, якщо автор не має наукового ступеню;
- електронний варіант рукопису, резюме та відомості про авторів.

Контакти редакції:

(057) 702-08-30, 093-688-43-30,

e-mail: newcollegium.journal@gmail.com.